

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.meld. nr. 44

(2004–2005)

Om Sametingets virksomhet i 2004

Innhold

1	Innledning	5	2.8.5	Museum	24
			2.9	Det grenseoverskridende samarbeidet	25
2	Sametingets årsmelding 2004 ..	6	2.9.1	Samisk parlamentarisk råd	25
2.1	Innledning	6	2.9.2	Interreg-programmene	26
2.2	Sametingets rolle i samfunnet	6	2.9.3	Urfolksstemmen i nasjonale og internasjonale fora	26
2.2.1	Selvbestemmelse	6	2.10	Økonomistyring og regnskap 2004	27
2.2.2	Konsultasjoner og forhandlinger ...	6	2.10.1	Økonomistyringen i Sametinget ..	27
2.2.3	Finnmarksloven	7	2.10.2	Sametingets regnskap for 2004 ...	28
2.2.4	Kulturell utvikling i en ny tid	8	2.11	Merknader fra Sametingets nærings- og kulturkomité	28
2.2.5	Billighetserstatning for utdanningsskadelidte etter andre verdenskrig	8			
2.2.6	Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene	8	3	Regjeringens arbeid med samepolitiske spørsmål og oppfølging av Sametingets årsmelding	31
2.2.7	Valg og manntallet	9	3.1	Konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget	31
2.2.8	Likestilling	9	3.2	Økonomistyring og kontrollordninger i og for Sametinget	34
2.3	Oppvekstvilkår	9	3.2.1	Rapport om kontrollordninger	34
2.3.1	Å være i samisk kultur	10	3.2.2	Oppfølging og kontroll av samiskspråklige bilag og dokumenter	34
2.3.2	Ungdomspolitisk utvalg	10	3.3	Sametingets valgordning	35
2.3.3	Barns rettigheter	11	3.4	Finnmarksloven	35
2.4	Utdanning og forskning	11	3.5	Samiske barn og unge	36
2.4.1	Læremiddelutvikling	11	3.5.1	Barnehager	36
2.4.2	Spesialpedagogikk	12	3.5.2	Barnevern	36
2.4.3	Prosjekter	12	3.6	Samisk grunnopplæring, høyere utdanning og forskning	36
2.4.4	Videregående opplæring	12	3.6.1	Samisk grunnopplæring	37
2.4.5	Kompetanseutvikling	13	3.6.2	NSI/Samisk høyskole	37
2.4.6	Samisk høyere utdanning og forskning	13	3.6.3	Nytt vitenskapsbygg	38
2.5	Språk	13	3.6.4	Forskning	38
2.5.1	Språksentre	13	3.7	Kultur	38
2.5.2	Språkprosjektmidler	13	3.7.1	Samarbeid Kultur- og kirke departementet og Sametinget	38
2.5.3	Samisk orddatabank og samisk terminologi	14	3.7.2	Samisk kultur	38
2.5.4	Samisk korrekturprogram og elektronisk tekstbehandling ...	14	3.7.3	Samisk språk	39
2.5.5	Språkundersøkelsen	14	3.7.4	Lov om stadnamn	39
2.5.6	Samiske stedsnavn	14	3.7.5	Samiske medier	39
2.5.7	Kommuner	14	3.7.6	Samisk idrett	39
2.6	Helse og sosial	15	3.7.7	Samiske bokbusser	39
2.6.1	Pasientrettigheter	16	3.8	Helse- og sosialtjenester til samene	39
2.7	Næring og kultur	16	3.9	Miljøpolitikk og kulturminner	40
2.7.1	Næringsutvikling i samiske områder	16			
2.7.2	Samisk arkiv og bibliotek tjenester ..	22			
2.8	Kulturminner og miljøvern	22			
2.8.1	Kulturminnevern	23			
2.8.2	Bygningsvern	23			
2.8.3	Arealvern	23			
2.8.4	Miljøvern	24			

3.9.1	Rovdyrpolitikk og -forvaltning.....	40	3.13.2	Arealvern for reindriften	42
3.9.2	Kulturminnevern.....	41	3.13.3	Landbruk i samiske områder	43
3.9.3	Bygningsvern	41	3.14	Internasjonale spørsmål.....	43
3.9.4	Arealvern	41	3.14.1	Arbeidet med FNs urfolkserklæring	43
3.9.5	Verneplaner.....	41	3.14.2	Barentssamarbeidet.....	43
3.9.6	Barmarkskjøring.....	41	3.14.3	Europapolitisk forum	43
3.10	Forsvarspolitik	41	3.15	Kjønnslikestilling	43
3.11	Mineralloven	41			
3.12	Fiskeripolitikk.....	42	Vedlegg		
3.13	Reindrift, arealvern og landbruk i samiske områder	42	1	Sametingets regnskap for 2004 ...	45
3.13.1	Reindrift.....	42	2	Sametinget som arbeidsgiver	60

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.meld. nr. 44

(2004–2005)

Om Sametingets virksomhet i 2004

*Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 2. september 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

Sametinget har levert sin årsmelding til departementet om arbeidet i Sametinget i 2004. Årsmeldingen gjør rede for det politiske arbeidet i Sametinget, de oppgavene som Sametinget skal forvalte, og økonomiske og administrative utfordringer.

I henhold til sameloven skal Sametingets årsmelding oversendes Regjeringen og legges fram for Stortinget hvert år, jf. innstillingen til justiskomiteen under vedtak av sameloven (O. nr. 79 (1986–87)). Denne meldingen vil oppfylle disse forutsetningene.

I denne stortingsmeldingen gir Regjeringen en tilbakemelding på de sakene som Sametinget har tatt opp i årsmeldingen for 2004. Den omfatter også en omtale av videreføringen av de saker som er tatt opp i meldingen. Sametingets årsmelding er tatt inn som kapittel 2.

Sametingets regnskap for 2004 følger som vedlegg til denne meldingen.

2 Sametingets årsmelding 2004

2.1 Innledning

Kapitlet består av Sametingets årsmelding 2004, vedtatt av Sametinget 23. februar 2005. Regnskapsdelen av årsmeldingen følger som vedlegg til stortingsmeldingen.

2.2 Sametingets rolle i samfunnet

I år 2005 starter Sametinget på sin femte valgperiode. I løpet av de fire periodene som har gått har Sametinget styrket sin posisjon som et talerør for det samiske samfunnet.

Oppslutningen om Sametinget har i de første valgperiodene vært knyttet til sentrale samiske områder. I dag er dette i endring. Mange som tidligere fant det vanskelig å forholde seg til sin samiske kulturarv, viser i dag sin samiske tilhørighet med stolthet. Flere og flere fra hele landet melder seg inn i samemanntallet, spesielt fra kyst- og fjordområdene, og flere kommuner har søkt om innlemmelse i samisk språkforvaltningsområdet, og Samisk utviklingsfonds virkeområde.

Tysfjord og Snåsa kommuner har søkt om å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Sametinget oppfordrer flere kommuner til å gjøre det samme. Sametinget sendte i 2004 en henstilling til Regjeringen v/Kultur- og kirke departementet om at sameloven må endres slik at flere kommuner kan innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk. Regjeringen har nå besluttet at Tysfjord kommune skal innlemmes i forvaltningsområdet ved en forskriftsendring, dersom Stortinget slutter seg til forslaget om lovendring. Dette vil styrke de samisktalendes rett til å bruke samisk i offentlige sammenhenger. Søknaden fra Snåsa kommune ble sendt til Kultur- og kirke departementet høsten 2004, men departementet kan ikke behandle saken før etter at loven har trådt i kraft og det nødvendige utredningsarbeidet er gjennomført. En utvidelse av forvaltningsområdet betinger at det tilføres ekstra midler etter hvert som flere kommuner innlemmes i forvaltningsområdet for samisk språk.

2.2.1 Selvbestemmelse

I sametingsplanen 2002–2005 er følgende et overordnet mål: «Selvbestemmelse med grunnlag i samenes rettigheter som folk og urfolk». Samenes rett til selvbestemmelse følger av artikkel 1 i FN-konvensjonene om «Sivile og politiske rettigheter» og «Økonomiske sosiale og kulturelle rettigheter». Det må legges til grunn at samene er å anse som et «folk» i folkerettslig forstand, og at samene dermed også har rett til selvbestemmelse i henhold til artikkel 1 i begge konvensjoner.

Sametinget krever at urfolks rettigheter på nasjonalt og internasjonalt nivå styrkes. Arbeidet med å konkretisere og videreutvikle Sametingets rettighetspolitikk på bakgrunn av den internasjonale rettsutviklingen, og de rettsprinsippene som gjelder for urfolks rettigheter både nasjonalt og folkerettslig, videreføres. Sametinget følger derfor med interesse det rettighetsarbeidet som foregår på den internasjonale arena blant annet når det gjelder nordisk samekonvensjon og FNs urfolkserklæring.

De utfordringer Sametinget ser i forhold til nært forestående lovarbeid som berører samiske interesser må sees i forhold til de forpliktelser staten har overfor både det samiske folket og Sametinget, nasjonalt og internasjonalt nivå. Dette gjelder lover som finnmarksloven, mineralloven, havressursloven, reindriftsloven, biomangfoldsloven og plan- og bygningsloven m.fl. Sametinget har også fulgt arbeidet til det nye Samerettsutvalget for Troms, Nordland og sørsameområdet.

2.2.2 Konsultasjoner og forhandlinger

Konsultasjoner med Sametinget i enkeltsaker er alene ikke tilstrekkelig til å oppfylle folkerettens krav om involvering og selvbestemmelse.

Sametinget og Regjeringen ble våren 2004 enige om å få etablert forpliktende konsultasjonsprosedyrer. Dette for å oppnå en mer konstruktiv samhandling mellom Sametinget og Regjeringen enn hva som har vært tilfelle i de siste årene i flere saker av stor betydning for samiske samfunn. I første omgang ble det nedsatt en arbeidsgruppe på administrativt nivå for utarbeidelse av et felles

dokument for å tjene som grunnlag for drøftinger om konsultasjoner på politisk nivå. Fellesdokumentet ble ferdigstilt ved utgangen av 2004 og klarjør grunnlaget for urfolks rett til konsultasjoner og fremmer forslag til hvordan disse kan gjennomføres i praksis. Forpliktende prosedyrer for konsultasjoner ihht, Grunnloven § 110a, FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter av 1966 (SP) og ILO-konvensjonen nr. 169 forventer Sametinget må være etablert innen første halvår 2005.

Forhandlings- og konsultasjonsprosedyrer i forbindelse med budsjettarbeid reiser en rekke særskilte spørsmål og problemstillinger, og vil derfor bli behandlet i en egen prosess, som Sametinget forventer tar til som en direkte oppfølging av konsultasjonsprosedyrer på alle andre aktuelle politikkområder.

Samene har rettigheter knyttet til mineralforekomster i samiske ressursområder, noe som innebærer at Sametinget krever rett til å være med på å bestemme over disse ressursene. Det er derfor nødvendig med forhandlinger. Forhandlingene må gjelde rådighet over og utnyttelse av forekomstene i disse områdene. Sametinget krever at Norge også tar et hovedansvar for å bevare og utvikle urfolksdimensjonen i tilknytning til petroleumsvirksomheten i nord.

2.2.3 Finnmarksloven

Sametingets arbeid i forhold til Ot.prp. nr. 53 (2002–2003) Om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) har vært omfattende også i 2004. Sametinget behandlet forslaget til finnmarkslov i plenumsmøte mai 2003, jf. sak 21/03. Sametinget uttalte at Regjeringens lovforslag ikke kan godtas slik det foreligger, og at det kreves store endringer før man kan godta lovforslaget.

Stortingets justiskomite ba Justisdepartementet om å granske de folkerettslige sidene ved finnmarksloven. Justisdepartementet ga professorene Geir Ulfstein og Hans Petter Graver i oppgave å utrede de folkerettslige sidene ved Regjeringens forslag til finnmarkslov. Konklusjonen var at forslaget til ny lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark ikke oppfyller Norges folkerettslige forpliktelser. Folkerettsekspertenes konklusjon er i tråd med Sametingets vedtak i saken.

Justiskomiteen har også i brev av 18. desember 2003 til justisministeren stilt omfattende spørsmål til statsråden vedrørende Regjeringens syn på det

videre arbeidet med finnmarksloven. Disse ble av statsråden besvart i form av to vurderinger fra Utenriksdepartementet, en fra folkerettsrådgiver Carl August Fleischer og en fra departementets rettsavdeling. Fleischer forsvarer lovforslaget på folkerettslig grunn og går sterkt i rette med Ulfstein og Graver. Rettsavdelingen sier seg «i hovedsak og i resultat» enig med Fleischer, men mener at Regjeringen bør gjøre mer, vurdere supplerende tiltak, for å identifisere eksisterende samiske rettigheter.

I løpet av 2004 har det blitt avholdt to møter mellom Sametinget og Stortingets justiskomite. Sametinget har i denne forbindelse blant annet formidlet sine posisjoner i forhold til statsrådets svar på spørsmålene fra justiskomiteen.

Sametingsrådet har sendt brev av 2. oktober 2004 til Justiskomiteens leder hvor det etterspørres tilbakemelding på de posisjoner som muntlig og skriftlig ble formidlet på konsultasjonsmøtet i Tana 24. juni 2004. I brevet ble det videre bedt om en avklaring på hvordan Justiskomiteen forstår ILO konvensjonen nr. 169 om urfolks rettigheter, artikkel 13, 14 og 15 (eiendoms-, besittelses og bruksrettigheter og retten til naturressurser). Det ble til slutt uttrykt ønske om å få klarhet i den videre saksgangen både for komitébehandling og konsultasjoner. Tilsvarende ga vi uttrykk for i et nytt brev av 12. november 2004. I brevet orienterte vi og om at vi har bedt statsministeren og flere parlamentariske ledere i Stortinget om å engasjere seg i saken.

Fra Sametingets side har det hele tiden blitt arbeidet og det arbeides videre med konkretisering og løsninger for å sikre at samenes eiendoms- og bruksrettigheter avklares på en betryggende måte i loven. Dette har blant annet funnet sted ved oversendelse av konkrete forslag til lovtekst til Justiskomiteen.

Miljøverndepartementet har i brev av 5. oktober 2004 orientert Sametinget og kommunene Tana og Karasjok om at departementet har besluttet å avvente videre behandling av prosjektet Lokal forvaltning av Tanavassdraget inntil Stortinget har behandlet finnmarksloven.

Det videre arbeidet med finnmarksloven er en av de viktigste utfordringene for Sametinget. Sametinget slår klart og entydig fast at en framtidig finnmarkslov må være innenfor udiskutable folkerettslige rammer. Loven må uttrykkelig slå fast at folkerettens bestemmelser har forrang og må identifisere og anerkjenne samenes rettigheter, bruksmåter og rettstradisjoner.

2.2.4 Kulturell utvikling i en ny tid

Sametinget vil vise til at det er en stor utfordring i å arbeide for en positiv kulturell utvikling i det samiske samfunnet og i de samiske områdene, og vil understreke at det samiske samfunnet står overfor særskilte behov som følge av århundrelang for-norskingspolitikk. Det påligger staten ansvar og forpliktelser overfor den samiske befolkningen. Dette gjelder spesielt ansvar for utvikling av samisk kultur, jf. Grunnlovens § 110 a og ILO konvensjonen nr. 169 om urfolks rettigheter. Sametinget har de siste årene opplevd stagnasjon både når det gjelder politikkutvikling og ressurser til samiske kulturformål. Sametinget mener at dette ikke er i tråd med statens forpliktelser ovenfor det samiske folket.

Myndighetenes satsing på kunstfeltet i Norge er dominert av nasjonal norsk tenkning, hvor det legges betydelig vekt på viktigheten av den norske kunsten for virkeliggjøringen av den samlede kulturpolitikken. Dette synliggjøres blant annet i forhold til hvordan og hvem som blir tildelt midler fra *Den kulturelle skolesekken*. Alle som i utgangspunktet tilhører den norske institusjonsverden får tildelt øremerkede midler, i motsetning til Sametinget og samiske institusjoner som ikke blir prioritert til å motta slike midler.

Sametinget finner det nødvendigheten av å presisere at St.meld. nr. 48 (2002–2003) *Kulturpolitikk frem mot 2014*, ikke inneholder noen visjoner om samisk kultur. Sametinget er overrasket over at Regjeringen ikke har en mer bevisst holdning til samisk kultur. Regjeringen har i stedet forsøkt å skape et bilde av at de kulturpolitiske prioriteringer for samisk kultur er ivarettatt. Med utgangspunkt i at samisk kultur bare er sporadisk nevnt, anser Sametinget at Regjeringen ikke har fulgt opp sitt ansvar i kulturmeldingen. I stedet forsøker Regjeringen å skyve ansvaret over på Sametinget. Det er i dette spenningsfeltet at samisk kultur synes å ha tapt og at myndighetenes kunstsatsing bygger på et ikke inkluderende minoritetskultur.

2.2.5 Billighetserstatning for utdanningskadelidte etter andre verdenskrig

Sametinget har i flere år bedt Regjeringen og Stortinget løse saken med de utdanningskadelidte etter andre verdenskrig. I juli 2004 la Regjeringen frem en melding for Stortinget, St.meld. nr. 44 (2003–2004) *Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolket/tatere og eldre utdanningskadelidende samer og kvener*.

Sametinget behandlet saken på sitt møte i september, og gav støtte til forslagene i meldingen og anmoder Stortinget om å vedta disse. Sametinget ba Stortinget bevilge midler til sekretariatsordninger hvor folk kan henvende seg og få hjelp til å utforme søknader om billighetserstatninger.

Sametinget vil sterkt understreke at foruten de grupper som omhandles av stortingsmeldingen, er det et omfattende behov for en utredning av for-norskingspolitikkenes konsekvenser for samer og kvener innenfor ulike samfunnsområder. Tilsvarende og like sterkt gjelder konsekvenser for andre grupper som har lidt overlast under og etter siste verdenskrig enn de som omtales i stortingsmeldingen.

2.2.6 Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene

Intensjonen med samarbeidsavtalene med fylkeskommunene er at Sametinget lettere kan nå den samiske befolkningen med tiltak, i nært samarbeid med fylkeskommunene.

Sametinget har over tid etablert gode og funksjonelle samarbeidsformer både med lokale og regionale aktører hva gjelder utvikling av det regionale næringslivet. Gjennom deltakelse i målrettet programarbeid søker Sametinget å bygge allianser for å få til felles plattform og skape omforente mål for næringsutvikling. Dette gjøres gjennom regionale utviklingsprogrammer og de samarbeidsavtalene en har inngått med fylkene. Men knappe økonomiske rammer gjør at Sametinget har vansker med å være en likeverdig part i å løse de utfordringer som utvikling av det lokale næringslivet står overfor.

Sametinget inngikk i 2003 samarbeidsavtaler med Troms fylkeskommune og Finnmark fylkeskommune. Målet med avtalene er å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv. Gjennom avtalene er det igangsatt en rekke tiltak på ulike områder innen utdanning, språk, kultur og næring. Av konkrete tiltak i Troms kan nevnes fellesfinansiering av utbyggingen av Aja samisk senter og oppstart av studieretningsfaget «samisk kulturkunnskap» i de fylkeskommunale videregående skolene. Av konkrete tiltak i samarbeidsavtalen med Finnmark fylkeskommune kan nevnes arbeidet med en urfolkssone og med utviklingen av anlegg for samiske idretter, samt en felles utredning om regional forvaltning av fiskeresursene. Et viktig felles tiltak mellom Sametinget og fylkeskommunene er igangsettingen av et opplegg for utviklingen av flere lærlinger i duodji. I tillegg til allerede inngåtte samarbeidsavtaler med fylkes-

kommunene Troms og Finnmark, er en avtale for det sørsamiske området ferdig fremforhandlet. For det pite- og lulesamiske området er forarbeidet til samarbeidsavtalen med Nordland fylkeskommune igangsatt. Avtalen vil ventelig være ferdig forhandlet i løpet av 2005.

2.2.7 Valg og manntallet

Mulighet for deltagelse i sametingsvalg er den mest grunnleggende politiske rettighet man har som same i Norge i dag. Sametinget har etter endring i samelovens § 2–6 overtatt bostedskommunenes ansvar for føringer av samemanntallet på grunnlag av mottatte begjæringer. Denne lovendring trådte i kraft 14. mai 2004. Målet for sentral føring av samemanntallet er en effektivisering, samordning og kvalitetssikring av arbeidet knyttet til manntallsføringen.

Sametinget har inngått kontrakt med Ergo-Ephorma om levering av IT-løsning for gjennomføring av sametingsvalget. Valgsystemer gjør det mulig å foreta løpende oppslag i samemanntallet. Det vil også være et verktøy for kommunene, oppstillingsvalgstyrene og Sametingets valgnevnd i den praktiske gjennomføringen av valget. Systemet ble satt i drift 1. desember 2004. Sametinget ønsker gjennom dette å gi en økt brukerorientert service overfor den samiske befolkning, samt sikre samenes demokratiske rettigheter.

Manntallskampanjen i 2003–2004 var et samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet. Her var målet å øke rekrutteringen til manntallet, samt å forebygge negative holdninger til samer og samiske spørsmål. Målgruppene var ungdom og kvinner utenfor indre Finnmark. Antall begjæringer om innføring i samemanntallet i kampanjeperioden ble fordoblet i forhold til året før. I 2002 var det omkring 250 begjæringer om innføring, mens det i 2004 var i overkant av 700.

2.2.8 Likestilling

En av de store utfordringene Sametinget har er den synkende kvinnerepresentasjonen på Sametinget.

Sametinget har bedt Stortinget innføre utjevningsmandater som kan komme det underrepresenterte kjønn til gode. Regjeringen har ikke fulgt dette opp, men har foreslått innføring av fire utjevningsmandater fordelt til de fire valgkretsene som oppnår flest godkjente stemmer ved valget 2005.

Sametinget har gjennomført kampanjer for å øke kvinneandelen i manntallet og for å øke kvinnerepresentasjonen ved sametingsvalget 2005.

Målsetningen om en jevn fordeling av kvinner og menn i manntallet er oppnådd. Om vi når målsetningen på minst 33 % kvinneandel på Sametinget i valgperioden 2005–2009 gjenstår å se.

Tema for forskning på kjønn har vært å forstå relasjonene mellom kvinner og menn i det samiske samfunnet. To prosjekter er ferdigstilt. I prosjektet *Sametinget som en likestillingspolitisk arena*, som ble gjennomført av Norut NIBR Finnmark og finansiert fra Forskningsrådet, deltok Sametinget i referansegruppen¹. Det andre prosjektet har sett på kvinners muligheter til å påvirke beslutningsprosessen i fiskeriforvaltningen i nordområdene, jfr kap. om fiskeriene.

Årets likestillingspris med en verdi på kr 50 000, ble delt ut i forbindelse med februar plenum, og gikk til Gudrun E. Eriksen Lindi. Hun fikk prisen for sitt mangeårige engasjement for likestilling i det samiske samfunnet.

Det er viktig å fortsette debatten om likestillingspolitiske spørsmål i det samiske samfunnet. Sametinget vil arbeide for at kjønnsroller blir et tema, spesielt på områder som har med barns oppvekst å gjøre. Det er også viktig å sette fokus på den samiske mannsrollen. I 2005 vil Sametinget spesielt arbeide for at likestilling blir integrert på alle saksfeltene vi arbeider med, for på den måten å bedre likestillingen mellom kvinner og menn i det samiske samfunnet.

2.3 Oppvekstvilkår

Sametinget har vært opptatt av å skape gode oppvekstvilkår for samiske barn og unge og utvikle deres samiske identitet. Sametinget har registrert at Regjeringen synes å vektlegge styrking av samisk språk. Det er en selvfølge at samiske barn skal ha rett til barnehagetilbud i og på samisk. Sametinget har derfor prioritert arbeidet med å styrke samisk kultur i barnehager og skoler. Det vil gi barna mulighet til å utvikle deres samiske identitet, kulturtilhørighet og språklige ferdigheter.

Sametinget har i denne sametingsperioden besøkt samiske barnehager over hele landet. I de 18 kommunene hvor det er samiske barnehager, har Sametinget møtt kommuneledelsen og barnehageeierne, og drøftet barnehagetilbud for de samiske barna. Dette har ført til større bevissthet i kommuner og barnehager om hvordan ivareta samiske barns interesser. Dette vises bl.a ved at

¹ Prosjektrapporten finnes på Norut NIBR Finnmark sin hjemmeside: <http://www.finnmark.norut.no>

det i denne perioden har vært en betydelig økning i søknad av midler til samisk tilbud for barn i barnehage og til utviklingsprosjekter.

Det er tildelt tilskudd til 46 samiske barnehager, midler til morsmålsopplæring i 16 barnehager og midler til 6 forsøks- og utviklingsprosjekter i samiske barnehager. I Finnmark har 34 barnehager fått ordinært tilskudd og 5 tilskudd til samiskopplæring for enkeltbarn. I Troms har 9 barnehager fått ordinært tilskudd og 9 barnehager tilskudd til samiskopplæring for enkeltbarn. I Nordland har 1 barnehage fått ordinært tilskudd og 1 barnehage tilskudd til samiskopplæring for enkeltbarn. I Nord-Trøndelag har 1 barnehage fått ordinært tilskudd og 1 barnehage tilskudd til samiskopplæring for enkeltbarn. Ingen barnehager i Sør – Trøndelag har fått tilskudd. I Hedemark har 1 barnehage fått ordinær tilskudd, og det samme er situasjonen i Oslo – Akershus. Det er tildelt kr 600 000 til læremidler for samiske barnehager. Sametinget har i denne perioden økt det særskilte tilskuddet til samiske barnehager og til utvikling av pedagogisk materiell i barnehager.

Situasjonen for samisk barnehagesektor vil bli utdypet i egen melding om samiske barns oppvekstvilkår som legges frem for Sametinget i plenum i mai 2005.

2.3.1 Å være i samisk kultur

Sametingsrådet la spesielt vekt på oppvekstvilkår og kjønnsroller i sin likestillingspolitiske redegjørelse i 2004. Redegjørelsen tok opp overføringer av kulturelle verdier og normer, oppdragelse av samiske gutter til primærnæringsutøvere, mens jentene påvirkes til å ta høyere utdanning, fordeling av arbeid i hjemmet og oppdragelse til å videreføre dette til nye generasjoner. Redegjørelsen omhandlet også problematikken mellom gutter og jenter i ungdomstiden, samt tabubelagte tema i det samiske samfunnet og konsekvensene av disse.

Et av Sametingets hovedmål er å møte ny tid og nye krav med helhetlig kunnskapspolitikk med basis i samisk språk, kultur og verdigrunnlag. Dette er et godt utgangspunkt for å skape rom for skaperevne og opplevelse. I virkemiddelbruken er dette blitt prioritert gjennom tildeling av tilskudd til ulike tiltak for, av og med barn og unge. Erfaringer fra de fleste av dem viser at vi står overfor store og viktige utfordringer i forhold til barn og unge. Derfor har Sametinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2005 fremmet innspill om en egen avsetning til Sametinget fra midlene satt av til Den Kulturelle Skolesekken.

Det kommer også gode resultater fra språkvitaliseringsprosjekt i Elgå. Så langt viser barna en fin språklig utvikling, både når det gjelder forståelse, muntlige og skriftlige ferdigheter. Fra år til år skjer det fremgang og man ser at det er lettere for barna å uttrykke seg på sørsamisk. Det kreves mye oppfinnsomhet og motivasjon fra de voksnes side for å få barna til å bruke samisk fordi det mangler språkmiljø utenfor barnehage og skole. Det er viktig at barna hører sørsamisk, og at det kan skapes samiske arenaer hvor samisk språk brukes. Her har blant annet grendeskolene hittil vært sentrale, men disse er nå truet med nedleggelse som en følge av dårlig økonomi i kommunene.

Sametinget får en rekke henvendelser angående samiske barn og ungdom. Sametinget gir informasjon og veiledning på ulike måter, bl.a. ved Samisk læringsnett og utgivelse av barnehagetidsskriftet «Stullán».

Barn og unge må oppleve at samisk er et brukspråk i de medier de omgir seg med daglig. Det er tatt nytt initiativ til å få etablert et samisk barneblad. Sametinget yter støtte til ungdomsmagasinet Š og har bidratt økonomisk i forbindelse med etablering av de nettbaserte ungdomstilbudene Info Nuorra Sápmi og samisk Klara Klok. Den økonomiske situasjonen for de samiske publikasjonene er utilfredsstillende og har vært det over flere år. Det er fortsatt behov for å styrke utgivelsene av disse slik at de kan utgis regelmessig med ønsket kvalitet og med økt antall utgivelser pr. år. Tilskuddsordning til samiske publikasjoner i 2004 er utvidet til å omfatte det kristne bladet Nuorttana.

I løpet av 2002 og 2003 gjennomførte Sametinget i samarbeid med Sámi girjeálliid searvi/Samisk forfatterforening et litteraturprosjekt for unge som skriver på samisk. Åtte unge skribenter fikk tildelt stipend. Både sør-, lule- og nordsamiskspråklige var representert blant disse. Stipendmotakerne gjennomførte et skrivekurs som gikk over et år. Målet med prosjektet er å motivere og rekruttere nye samiske forfattere. Prosjektet var en suksess, og Sametinget tar sikte på å gjennomføre et lignende prosjekt igjen med det aller første.

Både i teatersammenheng og når det gjelder idrett er det videre lagt vekt scenekunst og arrangement som har hatt barn og unge som deltakere og målgruppe. Det henvises for øvrig til kapittelet om kultur som næring.

2.3.2 Ungdomspolitisk utvalg

Sametingets ungdomspolitiske utvalg (SUPU) har vært svært aktiv i 2004. Medlemmer i SUPU har

blant annet deltatt på og holdt innlegg på ulike konferanser og seminarer, og de har deltatt på den 3. sesjonen i FNs permanente forum for urfolkssaker. Medlemmene i SUPU har fulgt deler av Sametingets plenumssamlinger og arbeidet i ulike referansegrupper, råd og utvalg. De har vært med å planlegge og arrangere Samisk parlamentarisk råds ungdomskonferanse, de har kommet med innspill og uttalelser i ulike saker, m.m. Fremover planlegger SUPU økt satsning på informasjonsvirksomhet og arbeid for å få flere unge til å skrive seg inn i samemanntallet og til å stemme ved kommende sametingsvalg.

Som del av Samisk parlamentarisk råds satsing på ungdom ble en felles samisk ungdomskonferanse med tittelen «Ungdom i 4 land – riksgrensene som nettverkspilarer og ikke en hindring?» arrangert 5. – 6. oktober 2004 i Honningsvåg. Ca. 40 samiske unge fra norsk, svensk, finsk og russisk side deltok. I tillegg fulgte Samisk parlamentarisk råd hele eller deler av konferansen. På programmet sto innlegg av ungdom fra hvert land om situasjonen og framtidige utfordringer for samisk ungdom i de respektive land, og om deres syn på samarbeid og nettverksbygging blant samisk ungdom over landegrensene. Videre deltok ungdommene og Samisk parlamentarisk råd i gruppearbeid om ulike spørsmål, og det ble gjennomført en «spørretime» hvor ungdommene kunne stille spørsmål til et panel av Samisk parlamentarisk råds medlemmer. Konferansen ble gjennomført som rusfritt arrangement.

2.3.3 Barns rettigheter

I forbindelse med revidering av barnehageloven, har Sametinget foreslått at samiske barn skal ha en individuell rett til barnehagetilbud som er tilpasset deres samiske bakgrunn.

Den nye barnehageloven legger opp til at kommuner har ansvar for at barnehagetilbudet til samiske barn bygger på samisk språk og kultur. Kommuner og barnehageeiere må settes i stand til å følge opp intensjonene i barnehageloven. Samisk språkkompetanse i skoler og barnehager med samiske barn, må prioriteres fremover. Det må utdannes tilstrekkelig antall personer med både samisk språkkompetanse og pedagogisk kompetanse og som kan påta seg språkarbeid i skoler og barnehager. Dette kan bl.a. gjøres ved kompetanseheving og utvikling av læremateriell i henhold til rammeplan for barnehagene

2.4 Utdanning og forskning

Etter opplæringsloven har samiske elever en individuell rett til opplæring i samisk både i grunnskole og videregående opplæring. Denne retten må utvides slik at opplæring på samisk blir en individuell rettighet for samiske barn. Det er også viktig at Utdannings- og forskningsdepartementet i samarbeid med Sametinget utvikler et gjennomgående samisk læreplanverk for hele grunnsopplæringen, og planer for aktuelle samiske fag og lærefag.

Fjernundervisning er det eneste alternativet for samiske barn og ungdom i mange deler av landet. Dette er en ny undervisningsform som stiller krav til nye læremidler. Det er nødvendig å avklare situasjonen for fjernundervisning og de økonomiske vilkårene for alternativ opplæring. Sametinget ber Regjeringen om å bidra til at det opprettes permanente ordninger for fjernundervisningstilbud for både nord-, lule- og sørsamisk.

Arbeidet med fornying av læreplaner for grunnsopplæringen er i gang. Det er oppnevnt 9 læreplangrupper, sammensatt av lærere og andre fagfolk fra nord-, lule- og sørsamiske områder. Læreplangruppene skal være ferdige med sine forslag innen januar 2005. Deretter sendes læreplanforslagene ut på høring. Etter planen skal utarbeidelse av nye læreplaner for videregående trinn 2 igangsettes i mai 2005 og læreplanutviklingen for videregående trinn 3 og opplæring i bedrift igangsettes i januar 2006.

2.4.1 Læremiddelutvikling

For at rettighetene til samiskopplæring skal bli reelle må blant annet læremiddelsituasjonen forbedres betraktelig. Ansvaret for læremiddelutviklingen ligger hos forlag og andre læremiddelutviklere, mens Sametingets rolle er planlegging, overordnet prosjektstyring og tildeling av midler. Tildelingen har blitt gjort på grunnlag av *Strategisk plan for samisk læremiddelutvikling 2001–2005*, men Sametinget er blitt tildelt mindre økonomiske ressurser pr. år enn det planen legger opp til.

Det har vært størst satsing på utvikling av læremidler i og på nordsamisk. Det er også viktig å få til en større produksjon av læremidler for sør- og lulesamisk skoler og barnehager. Derfor bør forlag og andre læremiddelutviklere oppfordres til å satse på sør- og lulesamiske prosjekter. Det må også legges opp til en målbevisst satsing på utvikling av samiske digitale læringsressurser som kan brukes i fjernundervisningssituasjoner på nord-, lule- og sørsamisk.

Sametingets stipendordning til samiske studenter som tar videreutdanning i læremiddelpedagogikk har betydd økende rekruttering av kompetente læremiddelutviklere. I denne Sametingsperioden er det ferdigstilt 149 læremidler med følgende fordeling: barnehage 13 læremidler, grunnskole nordsamisk 62, grunnskole lulesamisk 20, grunnskole sørsamisk 9, videregående opplæring 10, IKT 14 og spesialpedagogikk 21 læremidler. Sametinget har kr. 14 mill. som er avsatt i fond for ferdigstilling av påbegynte læremidler. I forbindelse med gjennomgang av strategisk plan for samiske læremidler 2002–2005 vil Sametinget ta sikte på å iverksette tiltak for å få fortgang i ferdigstilling av læremiddelprosjektene.

2.4.2 Spesialpedagogikk

Det er fortsatt et stort behov for særskilt tilrettelagte læremidler på samisk, og spesielt må det satse på utvikling av læremidler til videregående opplæring og innenfor matematikk for alle trinn. Det må også være en målsetting å få utviklet multifunksjonelle læremidler, men forutsetning for å få gjennomført dette, er at de økonomiske rammene må økes.

Sametinget har vedtatt ny plan for spesialpedagogisk kompetanseheving. Den nye planperioden er 2004–2006, og planen har fokus på lese- og skriveansker og tospråklighet i lule- og sørsamiske områder samt områdene i Sør-Troms og nordre Nordland. Kompetansehevingsarbeidet vil være prosjektorientert og basere seg på lokal utvikling og lokale behov med lokal forankring. Det er tilsatt prosjektkoordinator for prosjektet. Sametinget har hatt oppstartseminar i Bodø for arbeidet med gjennomføring av kompetansehevingsplanen.

2.4.3 Prosjekter

Sametinget deltar i en rekke nasjonale prosjekter innenfor skoleutvikling. Sametingets rolle i disse er å ivareta samiske barn og unges interesser og påvirke beslutningstakerne på skolesektoren til å ta et ansvar også for samiske barns skolehverdag. Prosjektene må videreføres og føre til varige endringer slik at skolen blir gjort i stand til å ivareta samiske barns behov. Kommuner og skoler må oppmuntres til å ivareta og videreføre kompetansen de har tilegnet seg gjennom prosjektene.

I det 5-årige *lese- og skrive prosjektet* som avsluttes våren 2005, deltar 8 skoler fra 5 kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. For å motivere det samiske samfunnet, samiske barn og unge til lesing, er tilgang til litteratur på samisk helt nød-

vendig og god tilgang på samiskspråklige utgivelser er derfor svært viktig. Det pågår også et *real-faglig prosjekt*. Målsetting for det samiske samfunnet er å styrke kompetansen i realfag i sin alminnelighet, men spesielt hos elever/studenter og lærere og øke rekrutteringen til utdanning i realfag. Gjennom *verdiprosjektet* er det tildelt midler til «samiske verdiltak» til skoler både i Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag.

Det er nødvendig snarest å få valgt ut også noen samiske grunn- og videregående demonstrasjonsskoler som kan demonstrere hvordan de systematisk har arbeidet for å fremme kvalitet i skolen og bidra med sine erfaringer ovenfor andre skoler gjennom ulike arbeidsformer. Statlig utdanningsadministrasjon oppfordres til å velge også noen samiske demonstrasjonsskoler.

2.4.4 Videregående opplæring

Arbeidet med videregående opplæring skjer i nært samarbeid med de videregående skolene og med fylkeskommunene. Når det gjelder samiskundervisning på videregående nivå så har Finnmark fylkeskommune en intensjonsavtale med de samiske videregående skolene om overføring av kompetanse via IKT. Dette gir samiske elever ved videregående skoler i hele landet mulighet til å få undervisning i samisk språk. Det er gitt språkmotiveringsstipend til 433 elever som har samisk i fagkretsen i videregående skole.

Sametinget har godkjent en to-årig forsøksplan fra 2004 i *Duodji og design* ved Samisk videregående skole og reindriftsskole. Det er i samarbeid med Finnmark og Troms fylkeskommune lyst ut 10 lærlingestipender innen duodji. Partene har satt i gang et prosjekt for å få tilrettelagt opplæring for lærlinger i duodjibedrifter og rekruttering av lærlinger.

Samisk videregående skole i Karasjok har søkt Sametinget om godkjenning av en forsøksplan i *Samisk reiseliv* som studieretningsfag.

Det 3-årige prosjektet «Samisk kulturkunnskap i de videregående skolene i Troms», har som hovedmål at «ingen elever skal gå ut av videregående skole uten grunnleggende kunnskaper om samiske forhold». Prosjektet gjennomføres ved Nordreisa videregående skole, Skånland videregående skole og Sjøvegan videregående skole.

Videregående opplæring for lulesamiske elever er i dag ikke et tilpasset opplæringstilbud basert på lulesamiske elevers språk, bakgrunn og premisser. Dette kan i mange tilfeller føre til lav skolemotivasjon og drop-outs blant samiske elever i regionen.

Dette resulterer i negative konsekvenser for dem det gjelder og for det lulesamiske samfunnet som trenger kompetente personer i ulike sammenhenger. Samtidig uteksamineres det elever fra grunnskolen som i opplæringen har hatt all opplæring i og på lulesamisk og som har lulesamisk som sitt morsmål/førstespråk. I overgangen fra grunnskole til videregående opplæring er det ikke etablert et tilfredsstillende videregående opplærings tilbud som ivaretar lulesamiske elevers behov for opplæring i og på samisk som førstespråk. Det er viktig at Nordland fylkeskommune oppretter et lulesamisk videregående opplæringstilbud som inneholder både allmennfaglig og yrkesfaglig studieretningstilbud hvor lulesamisk språk og andre samiskrelaterte fag og tilbud skal være en integrert del av opplæringstilbudet i begge studieretningene.

2.4.5 Kompetanseutvikling

Sametinget tildeler en del stipender som skal bidra til å løfte kompetanse på enkelte fagområder. I 2004 har Sametinget tildelt 7 stipend til spesialpedagogikk, 9 stipender til læremiddelpedagogikk, 9 særskilt tilrettelagte læremiddelprosjekter, og midler til 3 forsøks- og utviklingsprosjekter innenfor spesialpedagogisk område.

2.4.6 Samisk høyere utdanning og forskning

Sametinget har vært involvert i prosessen rundt overføring av Nordisk Samisk Institutt (NSI) fra Nordisk ministerråd til Utdannings- og forskningsdepartementet i Norge. NSI blir en selvstendig faglig enhet ved Samisk høgskole fra 2005. Etter forhandlinger mellom Nordisk ministerråd og Sametingene i Norge, Sverige og Finland, har partene underskrevet en hensiktserklæring for den framtidige organiseringen av NSI. Stortinget bør arbeide for at Samisk høgskole blir oppgradert til en vitenskapelig høgskole nå når de får en mye bredere fagprofil som følge av at NSI blir en del av høgskolen. Sametinget har presisert overfor Regjeringen ved Utdannings- og forskningsdepartementet at byggestart på det nye vitenskapsbygget i Kautokeino må komme i gang senest til Statsbyggs bebudede tidspunkt 2007, helst fremskyndes til 2006 om det er mulig.

Sametinget har henstilt at *Program for samisk forskning* må videreføres ut over de fem årene som først var tiltenkt, og anmodet om at forskningsmidlene programmet disponerer, økes. På sikt bør det opprettes et nordisk samisk forskningsråd som kan sikre forutsigbarhet for samisk forskning i

framtiden. Sametinget har overfor Regjeringen tatt til orde for at det bør opprettes en egen samisk forskningsetisk komité.

Regjeringen bør legge til rette for at det kan satses mer på sørsamisk forskning, spesielt innen språk, for å sikre sørsamisk språks framtid. Ved de samiske utdanningsinstitusjonene må forsknings- og utviklingsarbeid, som influerer opplæring av samiske barn, den samiske lærerutdanningen og videreutdanningstilbudet prioriteres.

2.5 Språk

Arbeidet med bevaring, vitalisering og utvikling av de samiske språkene er et av de sentrale satsingsområdene i løpet av denne fire års perioden. Satsingen har medført til en positiv utvikling, men fremdeles er det mye som gjenstår. Sametinget organiserer språkarbeidet gjennom eget språkstyret og Samisk språknemd. Språkstyret er Sametingets fagpolitiske organ i spørsmål om samisk språk. Samisk språknemd er Samisk parlamentarisk råds språkorgan og er det samiske folkets felles vedtaksorgan i samiske språkspørsmål.

2.5.1 Språksentre

Erfaringen viser at de samiske språksentrene er viktige arenaer for å bevare og fremme samisk språk, spesielt der språket står svakt. Språksentrene er både kommunalt og privat eid, og får grunntilskudd fra Sametinget. Det er behov for flere språksentre, og vi vet at det er mange foreninger og institusjoner som planlegger å etablere språksentre. Det er et stort engasjement i de samiske lokalmiljøene, og derfor er det viktig å støtte opp om det. I 2004 var det 7 språksentre som fikk driftsmidler fra Sametinget, og fra 2005 vil også Samisk språk- og kompetansesenter i Røros komme inn under ordningen.

Etter ønske fra språksentrene er det etablert et nettverk mellom disse og Sametinget hvor også foreninger og institusjoner som planlegger å etablere språksentre blir invitert. Formålet med nettverket er å forbedre samarbeidet og kommunikasjonen mellom de ulike språksentrene, og mellom sentrene og Sametinget.

2.5.2 Språkprosjektmidler

Prosjektmidler bidrar til å igangsette tiltak for å styrke samisk språk. Til samisk språk i 2004 mottok Sametinget søknader for kr 12 800 000, men hadde bare kr 5 000 000 til fordeling. Interessen for

språkprosjekter de siste årene er mangedoblet; hvert år kommer det søknader også fra nye områder.

2.5.3 Samisk orddatabank og samisk terminologi

Det er viktig å ha et nordisk perspektiv i arbeidet for å bevare og fremme samisk språk. Sametingets orddatabank fra 1998 er under forbedring og fornying. Når den nye orddatabanken blir ferdig i løpet av våren 2005, vil den også inneholde lule- og sørsamiske ord. Alle termer som godkjennes av Sametingets språkstyre legges inn. Orddatabanken er laget slik at man kan utvide den til en nordisk orddatabank, og dette har Sametinget signalisert overfor Samisk språknemd.

Samiske språk har i liten grad utviklet moderne terminologi. Sametinget har i 2004 og 2005 fått støtte fra Nordplus Språk til oversetting av «Ordbok for samfunn og helse» til alle samiske språk i Norge. Disse termene settes inn i orddatabanken.

Samisk språk brukes innen stadig flere fagområder og det er viktig med kontinuerlig terminologiarbeid. Sametinget initierer også terminologiprosjekter selv. Å benytte de samiske språklige ressursene som finnes, vil være med på å kvalitetssikre terminologi arbeidet. Arbeidet må styrkes og bli mer effektivt, og Sametinget utfordrer derfor kommuner og andre til å delta. I språkmeldingen «Samisk er tøft!» har Sametinget gått inn for flere språkkampanjer for å fremme, utvikle og bevare de samiske språkene.

2.5.4 Samisk korrekturprogram og elektronisk tekstbehandling

Sametingets plenum vedtok i mai 2004 å igangsette det treårige prosjektet «Samisk korrekturprogram for elektronisk tekstbehandling». Formålet med prosjektet er å lage et korrekturprogram for nord- og lulesamisk, og et orddelingsprogram for nord-samisk. Årsaken til at sørsamisk ikke er med, er blant annet at det ikke finnes noen ferdig morfologisk analysator som dekker bøyingsmorfologien til sørsamisk.

Totalramme for prosjektet er kr 11 300 000. Regjeringen har bevilget kr 6 000 000 til prosjektet. Sametinget har avsatt midler til prosjektet, og arbeider med restfinansieringen. Prosjektperioden er fra oktober 2004 til september 2007. Det er tilsatt en prosjektleder og tre prosjektmedarbeidere. Det vil bli laget en egen hjemmeside for prosjektet.

2.5.5 Språkundersøkelsen

Sametinget er etter sameloven forpliktet til å gjennomføre språkundersøkelse hvert fjerde år. Sametingets språkstyre vedtok hvilke spørsmål undersøkelsen skulle ha og hvilke institusjoner som skulle være med. Undersøkelsen ble gjennomført i september 2004, der både offentlige og private institusjoner i sør-, lule- og nordsamisk område deltok.

Undersøkelsen viser at det er mange institusjoner som er klar over at de har et ansvar for å betjene den samiske befolkningen, og ønsker å til egne seg kompetanse i samisk. Antall elever som får undervisning i samisk på grunn- eller videregående skole, og antall barn som har samisk i barnehagen øker. Utfordringen fremover er å rekruttere flere fagfolk som behersker samisk. Tilbudet på samisk språkopplæring og helhetlig planlegging av dette er også mangelfull. Rapporten blir behandlet av Sametingsrådet i januar 2005.

2.5.6 Samiske stedsnavn

I 2004 har navnekonsulenttjenesten for samiske navn brukt mye ressurser for å få vedtatt flere samiske navn på tettsteder. Byene Alta og Bodø har vedtatt de samiske navnene Áltá og Bådåddjo. Rådgivning om samiske stedsnavn er et annet stort arbeidsområde. Forøvrig vises det til høringsuttalelsen til den nye stedsnavnloven mars 2004.

2.5.7 Kommuner

Tospråklighetsmidlene har økt fra år 2001 til år 2004 og har bidratt til at kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk har fått mer støtte. Det er etablert årlige møter med kommunene innenfor forvaltningsområdet for samisk språk om tospråklighet. Formålet er å knytte nærmere kontakt og få en bedre kommunikasjon.

Budsjettutviklingen viser at språkarbeidet har prioritet i Sametinget. Språkmeldingen «Samisk er tøft!» ble behandlet i plenum mai 2004, og setter rammer for det videre arbeidet. Et av de viktigste oppgavene er å arbeide for at samisk språk og kultur blir mer synlig i spesielt i de lule- og sørsamiske miljøene. Et langsiktig mål er å lage et felles språkmålsettingsprogram for disse språkene. Det er viktig å oppmuntre alle til å bruke samisk. Arbeidet fremover vil bestå i å utarbeide språkplaner for alle samiske språkene. For å gjennomføre prioriterte tiltak har Sametinget behov for et godt og nært samarbeid med både offentlige myndigheter,

Tabell 2.1 Budsjettutviklingen 2001–2004:

Museum	2001	2002	2003	2004
Tospråklighetsmidler	15 850 000	25 050 000	28 050 000	33 850 000
Språkprosjekter utenfor forvaltningsområdet	2 406 000	2 450 000	2 450 000	2 450 000
Språkprosjekter innenfor forvaltningsområdet	0	0	1 600 000	2 000 000
Språksentre	1 600 000	2 000 000	2 400 000	3 150 000
Totalt	19 856 000	29 500 000	34 500 000	41 450 000

samiske organisasjoner og institusjoner, og den samiske befolkningen for øvrig.

2.6 Helse og sosial

Sametinget har i denne fireårsperioden arbeidet aktivt med helse- og sosialpolitikken. Hovedmålet er: «et helhetlig og likeverdig helse og sosialtilbud for det samiske folk, på lik linje med den øvrige befolkningen». Dette er i samsvar med målet i Regjeringens handlingsplan for helse og sosialtjenester for den samiske befolkningen 2002–2005, Mangfold og likeverd. Behovet for kultur og språkkompetanse er fortsatt stort. Fortsatt er det ingen selvfølge at den samiske dimensjonen er med i etablerte institusjoner, når nye ordninger opprettes, reformer innføres og organiseringer foretas. Det er grunn til å understreke at ansvaret for tilbudet også til det samiske folk ligger hos de ansvarlige myndigheter, det være seg primærhelsetjenesten eller de statlige helseforetakene.

Sametinget ser særlig utfordringer på en rekke felter når det gjelder tilbudet til den samiske befolkningen. Vi har tatt dette opp med Regjeringen. Her nevnes: nedskjæring og nedbemanning generelt som gjør tilbudet til samiske brukere til salderingsposter, den vanskelige legesituasjonen i samiske områder, manglende tilpasset rusbehandling, barne- og familievern, rehabilitering og psykisk helsevern.

En av de store utfordringene fremover vil være å påse at tilbudet til samiske brukere og pasienter ikke blir skadelidende som følge av stadig strammere økonomiske vilkår i primærhelsetjenesten og helseforetakene. Sametinget vil spesielt peke på den vanskelige primærlegesituasjonen i mange kommuner, hvor manglende legedekning og språkproblematikk kan føre til alvorlige situasjoner for pasientene. Sametinget vil understreke at dette ansvaret påligger kommunale myndigheter, helseforetakene og Regjeringen.

Sametinget og Regjeringen er enige om å opprette et samarbeidsorgan mellom Sametinget og de regionale helseforetakene i hele det samiske området. Dette organet vil opprettes i 2005 og skal ha som oppgave å se samiske pasienter samlet uavhengig av inndelingen i regionale helseforetak. Det vil og ha et særskilt ansvar for at det samiske perspektiv blir ivaretatt av helseforetakene.

I forslaget til samarbeidsavtalen for sørsameområdet, har man en bestemmelse som skal søke å etablere en rådgivningstjeneste i helse- og sosialspørsmål i sørsameområdet². Nord-Trøndelag fylke skal påta seg arbeidsgiveransvar, mens Sametinget står for finansieringen i en tidsbegrenset prosjektperiode. Sametinget ser positivt på dette, og håper at det kan være med på å gi et bedre tilbud til de sørsamiske brukerne.

Den budsjettmessige utviklingen har siden Sametinget overtok ansvaret for tildeling av midler til helse- og sosialprosjekter i 1999 vært som følger: fra 1999 til 2001 kr 4 700 000 årlig, fra 2002 – 2004 kr 5 100 000 årlig. Største delen av midlene blir tildelt helse- og sosialprosjekter etter søknad, videre utgjør kr 100 000 rehabiliteringsstipend. I 2004 prioriterte Sametinget 3 satsingsområder; utrednings- og prosjektarbeid med sikte på tilpassning av helse- og sosialtjenester til samisk virkelighet, metodeutvikling og tilretteleggelse av tiltak for ulike behov innenfor den ordinære helse- og sosialtjeneste i samiske områder og opplæring av helse- og sosialpersonell i samisk språk og kulturforståelse.

Fra Sametingets side ser vi behov for en økning av midlene. Forventningene til Sametinget tiltar på dette området og behovet i det samiske samfunnet kommer stadig tydeligere frem. Dette ser vi ikke minst ved at søknadsmassen til prosjektene øker, vi har i dag søknader for fire ganger så mye som vi

² Forslag til Samarbeidsavtale mellom Sametinget og fylkeskommunene Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedemark

har midler til å bevilge. I lule- og sørsameområdene har vi særlige utfordringer.

2.6.1 Pasientrettigheter

Samiske brukere og pasienter har rettigheter regulert i norsk lov og internasjonale konvensjoner. De sikrer brukernes rett til nødvendig helsehjelp og informasjon på det språk de behersker. Sameloven av 1987 har språkregler som sikrer brukere og pasienter bosatt i språkforvaltningsområdet rett til å bli betjent på samisk i helse- og sosialinstitusjoner. I tillegg sikrer ILO-konvensjonen nr 169 artikkel 25 samene rett til å være med på å utforme de aktuelle helsetilbud, videre stadfestes samiske brukeres rett til tilfredsstillende helsetjenester. FNs barnekonvensjon, som nå har forrang foran norsk lovgivning, sikrer i artikkel 30 blant annet samiske barns rett til å bruke sitt språk, sin kultur og sin religion. Sametinget ser at det gjenstår oppfølgingsarbeid hva gjelder de særskilte rettigheter samene har på området.

2.7 Næring og kultur

De virkemidler som Sametinget i dag forvalter til næringsutvikling kanaliseres gjennom Samisk utviklingsfond. Selv om virkemidlene er godt innrettet mot den næringsstrukturen som finnes i det samiske samfunnet, er midlene for knappe til både å imøtekomme investeringsbehov og understøtte innovasjonsfremmede tiltak. De fondsmidler Sametinget disponerer må betegnes som risikovillig investeringskapital som ofte er avgjørende ved etablering av ny virksomhet og nye etableringer. Sametinget søker å utvikle en virkemiddelpolitikk overfor næringslivet som er helhetlig og bedre tilpasset de lokale og regionale forhold.

2.7.1 Næringsutvikling i samiske områder

Et allsidig og fleksibelt næringsliv danner det materielle grunnlaget for samisk kultur. Tradisjonelt har de samiske områdene vært preget av næringsvirksomhet basert på primærnæringsproduksjon. Utfordringene ligger i å sikre rettigheter innenfor primærnæringer, spesielt retten til fiske, samt å utvikle primærproduksjonen til å gi bedre avkastning i form av større verdiskaping lokalt i distriktene og å stimulere til innovasjon og nyskaping i det øvrige næringslivet. Ved revideringen av retningslinjene til virkemiddelforvaltningen ble kvinne- og miljøperspektivet innskjerpet. Disse perspektivene skal vektlegges. Også satsingen på ungdom prioriteres i næringssammenheng. Sametinget har opprettet en etableringsstipendordning for ungdom.

De små bedriftene må møte utfordringer som rasjonaliseringer, strukturendringer og den internasjonaliseringen som generelt preger dagens næringsliv. Dette gjelder også oppbygging av kompetanse og tilstrekkelig egenkapital. Innovasjonsevne og vekstpotensial for bygdenæringene avhenger av i hvor stor grad bedrifter, kunnskapsmiljøer, finansierer og myndighetene makter å samarbeide systematisk og målrettet.

De økonomiske overføringene som Sametinget har fått over statsbudsjettet har ikke gjort det mulig å øke rammene til Samisk utviklingsfond.

Sametinget har gjort vedtak om å utvide det geografiske virkeområdet for Samisk utviklingsfond som er gjort gjeldende fra 1. januar 2005. De nye områdene er; deler av Sør-Varanger kommune, deler av Nordkapp kommune, Loppa kommune, Lyngen kommune, deler av Sørreisa kommune samt deler av Hamarøy kommune. I tillegg til disse nye områdene ble det gjort utvidelser innenfor det gjeldende virkeområdet i kommuner som Gamvik, Måsøy, Alta, Lavangen, Skånland, Gratangen, Narvik og Tysfjord kommuner. Samlet er det nå 27 navngitte kommuner som sorterer inn under det

Tabell 2.2

(Tall oppgitt i 1000 kr)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Samisk utviklingsfond	18 168	20 597	20 097	18 597	18 130	18 130	17 517	15 767
Fra reindrifftsavtalen*	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Fra jordbruksavtalen/LD		1 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Samisk utviklingsfond	20 168	23 597	24 097	22 597	22 130	22 130	21 517	19 767

geografiske virkeområdet til Samisk utviklingsfond. I tillegg til hele befolkningen innenfor det geografiske virkeområdet gjelder fondets støtteordninger også for den samiske befolkningen i sørsameområdet. Samisk utviklingsfond kan også finansiere tiltak som særlig styrker samisk språk og kultur i resten av landet. Forøvrig kan fondets virkemidler nyttes til tiltak som er avledet av samisk reindrift. Det er grunn til å påpeke at uten påfyll av fondskapital står en i fare for å miste finansiell tyngde til å utøve egeninitierte tiltak og være en aktiv finansiell bidragsyter overfor det lokale næringslivet.

Et godt utbygd og velfungerende bredbåndsutbygging er en klar rammebetingelse for utvikling av næringslivet og samfunnet generelt. Med de høye kostnadene som er forbundet med slik utbygging, fordrer det en statlig medvirkning i og med at disse ikke kan løses av markeds- og kommersielle interesser alene. Regjeringen må bidra gjennom økt engasjement for å sikre likeverdig tilgang på IKT over hele landet.

Den næringsrettede utdannings- og forskningspolitikken er sentral for kompetanseoppbygging i distriktene. Sametinget vil understreke at de samiske kompetansemiljøene er helt sentrale med henblikk på å styrke næringslivet i det samiske samfunnet. Sametinget vil også i denne sammenheng anmode om å styrke og forlenge det samiske forskningsprogrammet. FoU-innsats og forskningsmiljøet i Kautokeino må styrkes og på sikt bør det opprettes et eget samisk forskningsråd og forskningsfond.

Sametinget har deltatt i prosjektet *Women's Participation in Decision-making Processes in Arctic Fisheries Resource Management*³. Prosjektet var et internasjonalt prosjekt ledet av Kvinneuniversitetet Nord på oppdrag fra Arktisk Råd og Utenriksdepartementet i Norge. Foruten Sametinget deltok Sverige, Island, Grønland, Canada og Færøyene i prosjektet. Prosjektet ble godt mottatt da den ble presentert for Arktisk Råd i november 2004, og blir videreført i 2005 med fokus på kvinners deltakelse også i andre ressursbaserte næringer i Arktis.

Jordbruk

Sametinget gir i dag innspill til de årlige jordbruksforhandlingene, og deltar i bygdeutviklingsarbeid i landbruket som fylkene har ansvaret for. Det nasjonale verdiskapingsprogrammet omfatter også

samiske områder. Sametinget arbeider med å inkorporere samisk landbrukspolitisk sone i et nasjonalt landbruksperspektiv og med å tilpasse virkemiddelbruk innenfor jordbruket.

Utviklingen i finnmarksjordbruket kan illustrere den generelle trenden i de samiske områdene. Det har vært en nedgang fra 546 bruk til 444 fra 2001 til 2003. Størst nedgang har det vært på sauebruk med 25 %. Bruksstørrelsen er samtidig økt fra 190 dekar til 225 dekar. Virkemiddelbruken i Samisk utviklingsfond er endret til også å gjelde utbygginger på større bruk enn 1,5 årsverk. Sametinget har finansiert noen få tiltak som har hatt som mål å øke videreføringen av jordbruksprodukter. Det har også vært gjennomført prosjekter som har hatt som mål å øke kompetansen innen småskala matproduksjon. Støtten til maskinringer har ført til tettere samarbeid om bruken av maskiner og redskaper i jordbruket. Landbruksbygninger i Arktis i samarbeid med bl.a. landbruksavdelingene i de nordligste fylkene er et prosjekt som har ført til billigere bygninger på de bruk som er med i prosjektet.

Næringskombinasjoner

Driftsstøtteordningen til næringskombinasjoner avvikles fra og med 2006. Det er også foretatt en endring i retningslinjene slik at jordbruk, reindrift, fiske, duodji eller utmarksnæringer inngår som en del av kombinasjonen.

Det er satt i gang et innlandsfiskeprosjekt som har som mål å skape en lønnsom innlandsfiske næring. Prosjektet avhenger i stor grad av at en lykkes i å etablere et mottak for innlandsfisk. Flere næringsutøvere skaffer seg tilleggsinntekter ved å selge fiskeopplevelser der også overnatting og transport inngår.

Støtteordningene til duodji, gjennomgås slik at de er i tråd med intensjonen om å lage gode rammevilkår for duodjiutøvere. I løpet av de siste årene har Sametinget bevilget ca. 10 000 000 kroner årlig til duodjirelaterte tiltak. Sametingets 5-årige utviklingsprogram for duodji er fortsatt ikke fullfinansiert og iverksatt kun med de kortsiktige tiltakene i programmet. Det er iverksatt et 2-årig prosjekt som skal styrke fagopplæringen i duodji. Her ønsker man bl.a. å se om lærlinglønn bidrar til at rekrutteringen til duodji som fag øker. Hvis dette skjer tar en sikte på at dette blir en permanent ordning. Utredningen om etablering av en næringsavtale for duodji, har vært på høring. Etablering av en næringsavtale kan bidra til at duodji framstår som en attraktiv levevei for yngre utøvere.

³ Prosjekt rapporten for dette prosjektet finnes på www.sdwg.org

Som skapende virksomhet har duodji en spesiell verdi også som kunst. Duodji er en viktig identitetsskapende faktor, og derfor er det viktig at også kommende generasjoner får mulighet til å tilegne seg grunnleggende duodjiteknikker som en del av deres kultur og identitet. Den kunstneriske og kulturelle egenutviklingen i duodji må derfor styrkes.

En stor del av næringskombinasjonsstøtten går til kombinasjonene duodji og reindrift. I forbindelse med utvidelsen av Samisk utviklingsfonds virkeområde og økt satsing på duodji, vil det være naturlig at støtten over reindriftsavtalen og jordbruksavtalen blir likeverdige bidragsyttere til Samisk utviklingsfond. Fiskeridepartementet bør også bidra til fondet.

Reindrift

Sametinget har etterlyst en helhetlig konsekvensutredning for reindriften før konsesjoner til vindmølleparker og infrastruktur i tilknytning til disse, blir gitt. Sametinget har også bedt om at storstilte utbyggingsplaner i samiske områder stilles i bero inntil rettighetsspørsmålet er avklart. Det er svært viktig at Sametinget får reell innflytelse i saker som berører reindriften materielle grunnlag i så stor grad.

Slakte- og markedssituasjon i reindriften har ikke vært tilfredsstillende de siste to årene. Sametinget har bedt reindriftsmyndighetene om å vurdere mer langsiktige tiltak for å oppnå samsvar mellom slaktebehov, infrastruktur og marked. Blant annet bør kravene som gjelder reinslakting liberaliseres og tilpasses dagens driftsmåter, slik at reell verdiskaping i næringen oppnås.

Sametinget stiller spørsmålsteget ved om reinntallstilpasningen i Vest-Finnmark kan skje innenfor gjeldende lovgivning og de internasjonale forpliktelser som Norge er bundet av. I prosessen videre er frivillighet og dialog viktige stikkord og at tilliten til næringen gjenopprettes. Sametinget mener det er viktig med gode og frivillige bonusordninger som hindrer økonomisk tap for reineiere og som ivaretar rekruttering og fortsatt bærekraftig samisk reindrift i området.

Sametinget har ved flere anledninger bedt om at arbeidet med revisjon av reindriftsloven prioriteres, da dette vil ha stor betydning i forhold til arbeidet med reinntallstilpasningen og den interne organiseringen i siidaen forøvrig.

Rovdyrpolitikk- og forvaltning

Den norske rovviltpolitikken de siste årene har medført en uforsvarlig økning av de ulike rovvilt-

bestandene i områder med samisk reindrift og jordbruk. Reinen beiter på utmark året rundt og man kjenner få tiltak som effektivt forhindrer tap. Rovvilt oppfattes som en av de største truslene for bærekraftig reindrift og jordbruk flere steder. Sametinget ønsker større innflytelse i rovviltpolitikken, og en reell deltagelse og innflytelse i rovviltforvaltningen. Sametinget har fått oppnevningmyndighet til oppnevninger til rovviltnevdene. Sametinget har imidlertid gått imot Miljøverndepartementets krav om at Sametinget skal oppnevne sametingsrepresentanter til disse nevdene, og vil drøfte dette med den politiske ledelsen i Miljøverndepartementet.

Sametinget vil gjennom samarbeid med næringsorganisasjoner, kommuner og fylker arbeide for en politikk som beskytter viktige samiske næringsinteresser. Lule- og sørsamiske områder er særlig sårbare. Sametinget vil derfor ikke kunne gå med på en sentralisering av de ulike rovviltbestandene i disse områdene. Sametinget ser det som en særlig viktig utfordring å bidra til å øke kunnskapen om samisk kultur og næring i disse områdene og å bevisstgjøre myndighetene om Norges forpliktelser i hht. folkeretten.

Fiske

Sametinget behandlet fiskerimeldingen i plenum september 2004. Forvaltning og rettigheter til ressursene er et overordnet politisk mål. Gjennom nærhets- og avhengighetsprinsippet kan man oppnå lokal og regional forvaltning av ressurser og gjennom dette legge grunnlaget for næringsutvikling i de samiske kystsamfunnene. Dette prinsippet er også lagt til grunn i samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Finnmark fylkeskommune, for å opprettholde fiskeriallmenningen som en felles eiendom.

Nærhets- og avhengighetsprinsippet innebærer at de som bor i et område og er avhengige av de lokale ressursene til opprettholdelse av kultur, næring og språk, skal ha førsterett til høsting av ressursene. Denne reguleringsformen innebærer en gradert reguleringsform uten kjøp og salg av rettigheter og som bygger opp om urfolks lokal nærings- og kulturelle utnyttelse av ressursene. Dette er også i tråd med Norges nasjonale og internasjonale urfolksforpliktelser. Gjennom denne forvaltningsformen og egne fiskekvoter vil Sametinget ha mulighet til å rette opp de kjønnsmessige skjevhetene som følger av dagens reguleringsmodell i samiske kyst- og fjordområder. Myndighetene må i samspill med Sametinget, gjennomføre et

grunnleggende arbeid når det gjelder å definere områder med samiske fiskeriinteresser.

Innføringen av kvoteordningene gjorde at mange fiskere mistet retten til å drive fiske. Spesielt gikk dette ut over de fiskere som fisket med små båter i de samiske kyst- og fjordfiskerne. De fleste kvinner som var fiskere var i denne gruppen, og var blant dem som mistet rettigheter. Sametinget vil fortsette sitt arbeide med å tilbakeføre fiskerettighetene til befolkningen i sjøsamiske områder, videreføre ungdomskvoter og etablere kvoter for kvinner slik at man gjennom dette sikre rekrutteringen til yrket.

For å styrke likestillingen i samfunnet går Sametinget inn for at kvinners og menns ubetalte arbeid blir godkjent som grunnlag for registrering i fiskerimantallet, og gis nødvendig dispensasjoner fra regelverket når det gjelder deltageradgang og fangstrettigheter. Disse tiltakene er fullt mulige å gjennomføre uten å kreve store endringer i lovverket og fordelingsystemet.

Sametinget ser på oppdrett av marine arter som en betydelig vekstnæring med et stort utviklingspotensiale i samiske kyst- og fjordområder. Sametinget går inn for at oppdrettskonsesjoner skal tildeles vederlagsfritt i alle de samiske områdene. Næringen må i større grad ta hensyn til miljøet slik at det tradisjonelle fisket og det biologiske mangfoldet ikke blir negativt påvirket. Det må også tas et «føre-var» hensyn ved etablering og drift av oppdrettsanlegg slik at man hindrer spredning av sykdommer og parasitter til de ville fiskebestandene, for eksempel spredning til villaksen i Tanaelva.

Sametinget har tatt opp selplagen med Regjeringa uten å ha fått gehør for våre synspunkter. Sametinget går inn for at man styrker fangstleddet med lokale aktører hvor man også nyttiggjør seg av selen som ressurs.

Sametinget har gjentatte ganger ovenfor Regjeringen tatt opp fiskernes problem når det gjelder bifangst av kongekrabben. I enkelte fjordområder er nå bifangstproblemet blitt så stort at det ikke lengre er mulig å gjennomføre et ordinært fiske. Problemet er størst for de minste fartøyene ettersom disse ikke har mulighet til å flytte sin fiskeaktivitet til andre områder, eksempelvis vest for 260 østlig lengde. Sametinget vil fortsette sitt arbeid med å synliggjøre de problemene som kongekrabben skaper for de minste fartøyene, slik at også disse får rettigheter til fangst av kongekrabbe.

Situasjonen er meget alvorlig for det tradisjonelle fisket i sjøsamiske områder. Rettighetssituasjonen for småskalafiskerne i disse distriktene blir stadig verre. Befolkningen som sådan er i realiteten fratatt sine gamle rettigheter til å drive fiske.

Sametinget vil nå overveie å innklage Norge til ILO for brudd på konvensjon nr. 169, i og med at folk i samiske områder blir fratatt både sine sedvane- og urfolksrettigheter, til å livberge seg av de tradisjonelle lokale og regionale marine ressursene. Sametinget beklager også sterkt at fiskerimyndighetene bygger på et syn, slik som Regjeringen ved fiskeriministeren gav uttrykk for 23.09.2004 at befolkningen i samiske områder verken har historiske eller folkerettslige rettigheter til marine ressurser.

Sametinget har ett medlem i havressurslovutvalget, som skal utarbeide en ny lov, som bl.a. erstatter saltvannsfiskeloven. Målsetningen er at loven blant annet skal inkludere urfolksdimensjon i forvaltning av marine ressurser og gjenspeile Norges urfolksforpliktelser i forvaltningen.

Ressursutnytting, forvaltning og rettigheter

Rike naturressurser i de samiske områdene utgjør fortrinn som kan utnyttes sterkere i næringsutvikling og verdiskaping. Uavklarte rettighets- og forvaltningsforhold, institusjonelle begrensninger og kryssende brukerinteresser er relevante hindringer for generell positiv næringsutvikling. Sametinget har sterkt understreket det samiske perspektivet for tilrettelegging og forvaltning av for eksempel reindrift, jordbruk og fiske.

Forvaltningen av fiskeressursene må skje på samenes og lokalbefolkningens premisser, og i tråd med nasjonale og internasjonale urfolksforpliktelser. Sametinget prioriter arbeidet med tilbakeføring av fiskerettigheter til samiske kyst- og fjordområder. Det samme gjelder innføring av lokale forvaltningsmodeller hvor nærhets- og avhengighetsprinsippet legges til grunn.

Kunst og kultur

Sametinget arbeider for å skape en helhetlig samisk kulturpolitikk, der samarbeid med Sameingene i Sverige og Finland, de berørte fylkeskommunene og de samiske kulturorganisasjonene står sentralt. Det er inngått en samarbeidsavtale med de samiske kunstnerorganisasjonene gjennom Samisk kunstnerråd. Formålet med avtalen er å utvikle et mangfoldig samisk kulturliv og legge til rette for samisk musikk, dans, teater, film, bildende kunst og kunsthåndverk. Sametinget mener at det vil være den beste måten å legge forholdene til rette for skaping og formidling av samisk kunst og kultur.

Sametinget behandlet *Kulturpolitisk redegjørelse* i plenum i mai, og la stor vekt på at det er et nasjonalt ansvar å ivareta og videreutvikle samisk

kultur. «St.meld. nr. 48 (2002–2003) Kulturpolitikk frem mot 2014» mangler kulturpolitiske visjoner for samisk kultur, og er dermed ikke i tråd med statens forpliktelser. Sametinget er avhengig av økte overføringer over statsbudsjettet for å kunne utøve og utvikle samisk kulturpolitikk. Vi vil påpeke det tydelige misforholdet mellom de økonomiske rammene i Norsk kulturfond kontra Samisk kulturfond.

I alt mottok Samisk kulturfond enkeltsøknader med et samlet søknadsbeløp på 30,9 mill. kr i 2004. De realiserte prosjektene utgjorde bare 25 % av det totale søknad summen. Det viser at midlene er knappe. Mens det har vært en økning i Norsk kulturråds budsjett med omtrent 100 mill. kr. i perioden 1995–2001, hadde Samisk kulturfond en økning på 2,5 millioner. Dette er negativt både for utvikling og for å fremme samisk kultur. Det svekker tilliten til Sametinget som forvalter av kulturmidler og svekker Sametinges anseelse. Sametinget har gjentatte ganger gjort henvendelser til Kultur- og kirkedepartementet angående finansiering av samisk kultur uten at det er kommet noe konkret ut av dette.

Scenekunst og festivaler

De samiske teatrene spiller en viktig rolle som arenaer for formidling og opplevelse av samiske kunst- og kulturuttrykk, og for bruk av samisk språk. Sametinget har hatt som målsetting at Beaviváš sámii teáhter sikres et forsvarlig økonomisk fundament for virksomheten som samisk nasjonalteater, slik at de er i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet. I teatersammenheng er det videre lagt vekt på støtte til scenekunst som har hatt barn og unge som deltakere og målgruppe. I tillegg har amatørteatervirksomhet og teater i sørsamisk område vært prioritert. Sametinget har vært opptatt av å sikre et forsvarlig økonomisk fundament for driften av Áarjelhsaemien teater/Sydsamisk teater.

De samiske festivalene er betydningsfulle arenaer for å fremme samisk kultur og som møteplasser for den samiske befolkningen. Fremveksten av samiske festivaler innebærer store muligheter, men også utfordringer, hvor prioritering og finansiering er de viktigste. Det er bevilget festivalstøtte til fire faste samiske festivaler i 2004; Riddu Riđđu i Kåfjord, Samisk musikkfestival i Kautokeino, Påskefestivalen i Karasjok og Márkomeannu i Skånland/Evenes. I tillegg er det gitt prosjekttilskudd til andre samiske og urfolksfestivaler og til festivaler med samiske arrangement.

Når det gjelder filmsektoren har det vært en merkbar økning i aktiviteten i de siste årene. I Kautokeino har Samisk filmfestival blitt arrangert i flere år med støtte fra Sametinget. Antall samiske video- og filmaktører har økt, og dermed også antallet søknader om støtte til filmformål. Nordnorsk filmsenter har et spesielt ansvar for finansiering av samisk film, og samarbeidet mellom samiske filmaktører og Nordnorsk filmsenter må utvikles videre. Sametinget registrerer at bevilgningen over statsbudsjettet til filmsenteret ikke har hatt en forventet utvikling. Dette er en situasjon som ikke er akseptabel med hensyn til utvikling av samisk film, og Sametinget vil be om at de økonomiske rammebetingelsene for Nordnorsk filmsenter blir styrket.

Musikk

Når det gjelder avsetningen til musikk har denne vært på samme nivå over flere år, for 2004 var avsetningen kr 884 000. Samisk musikk har bidratt til å synliggjøre og løfte samisk kultur både i den samiske befolkningen og i verden for øvrig. Antall søknader har økt år for år, og samlet søknadssum til utgivelse av musikk, støtte til konserter og musikktiltak var på 4 430 000 kroner. Gap mellom behovene og avsatte midler er stort og bare en femtedel av prosjektene er realisert. Samisk musikk må bli en naturlig del av landsdelsmusikerordningen. Det er også viktig å sikre og tilgjengeliggjøre gamle joikeopptak som er i ferd med å bli ødelagt og forsvinne.

Kunst

Det ble i år avsatt kr 250 000 til innkjøp av kunst og duodji. Innkjøpt kunst skal plasseres i et fremtidig kunstmuseum. Inntil museet er realisert, er kunsten midlertidig lagret på Sámiid vuorká dávvirat. Dette er en uholdbar ordning. Et kunstmuseum vil være viktig både for kunstnere som får vist frem sitt arbeid og for publikum som vil få mulighet til å se kunst av samiske kunstnere. Søknad om finansiering av forprosjektering er sendt Regjeringen v/Kultur- og kirkedepartementet, slik at prosessen er i gang.

Det er også i år delt ut arbeidsstipend, arbeidsstipend til yngre nyetablerte samiske kunstnere, etableringsstipend, materialstipend og reise- og studiestipend. Sametinget har bedt statlige myndigheter å øke kvotene på stipend til samiske kunstnere.

Samisk kunstnersenter har lagt frem planer om flytting av senteret til en mer sentral plass i Kara-

sjok. Sametinget har støttet planene og har tatt opp med Kultur- og kirke departementet om økonomisk bistand til realisering av saken. Sametinget har sammen med Troms fylkeskommune, Universitetet i Tromsø og Storfjord kommune dannet stiftelsen Lássigámmi med tanke på å ta vare på den kunsten som Nils Aslak Valkeapää etterlot seg.

Litteratur og forlag

I 2004 ble det tildelt støtte til i alt 17 litteraturrelaterte prosjekt. Det ble registrert litteratursøknader for til sammen over kr 12 mill. kr, mens avsetningen fra Samisk kulturfond var på kr 1 765 000. Dette innebærer at en har kunnet realisere kun 14,5 % av prosjektene sett i forhold til søknadsmassen i 2004. Dette tilsier at situasjonen for finansiering av samisk skjønnlitteratur er i en meget vanskelig situasjon. Mange gode litteraturprosjekt må vente i årevis før de kan realiseres. Dette er frustrerende for både forfattere, forlag, lesere og for hele det samiske samfunnet.

Det registreres en økning i antallet forlag som utgir samisk litteratur, læremidler og musikk. Det var 6 forlag som fikk forlagsstøtte i 2004. Sametingets mål er at det skal bygges opp en stabil forlagsbransje i samiske områder. Dette målet er ikke oppnådd på grunn av økonomiske rammer. Rammen til samiske forlag over Sametingets budsjett var på kr 1 573 000 i 2004. Avsetning til samiske forlag har stort sett vært på samme nivå siden 1994. Avsetningen tilsvarer bare 18,3 % av det Det norske samlaget får i støtte over statsbudsjettet til å fremme nynorsk språk. Sametinget har uttrykt

misnøye med dette overfor Stortinget, og dette illustrer tydelig hvilke prioriteringer som blir gjort av sentrale myndigheter til å fremme samisk språk og kultur. Fremveksten av nye samiske forlag har resultert i nedgang i støtte til de enkelte forlag. Tre nye forlag er innlemmet i ordningen siden 2001.

Kulturhus

Kulturhusene har vist seg å ha stor betydning for bevaring og vitalisering av samisk språk og kultur. Det har pågått et arbeid for å realisere utbygging av Ája samisk senter i Kåfjord kommune. Sametinget sammen med Troms fylkeskommune og Kåfjord kommune har bidratt økonomisk til arbeidet med første byggetrinn er startet. Den videre utbyggingen av Ája samisk senter må fullfinansieres. I tillegg planlegges utbygging av Várdoáiki i Sør-Troms og Saemien Sijte i Nord-Trøndelag. Av de utbyggingsklare kulturhusprosjektene er det Saemien Sijte i Nord Trøndelag som har høyest prioritet. For å realisere kulturhusplaner som ikke er definert som nasjonale bygg har Sametinget hatt som målsetting at det opprettes et eget kulturhusfond. Sametinget har ikke fått gjennomslag for dette hos Regjeringen.

Idrett

Sametinget arbeidet aktivt for å styrke rammebetingelsene for samisk idrett. Tilskuddet til Sámiid valáštallan lihttu – Norga (SVL-N) i 2004 ble økt betydelig, og Sámi spábbaeiekèanlihttu (SSL)/

Tabell 2.3 Budsjettutvikling

	(Tall oppgitt i 1 000 kr)			
	2001	2002	2003	2004
Samiske kulturfond	9 475	9 000	8 837	7 958
Samiske forlag	1 500	1 520	1 573	1 573
Samiske kulturhus	3 998	4 613	4 932	5 157
Samiske kulturorganisasjoner	1 072	1 093	1 253	1 253
Samiske festivaler	700	1 128	1 360	1 360
Samisk idrett	500	500	550	750
Samisk teater (Beaivváš sami teahter)	0	10 700	11 075	11 296
Kunstnerstipender	0	1 300	1 300	1 300
Samiske publikasjoner	0	0	200	1 000
Utstillingsvederlag		0	0	300
Totalt	17 245	29 854	31 080	31 947

Samisk fotballforbund som ble dannet i 2003 fikk i 2004 bevilget driftsstøtte fra Sametinget. I tillegg ble SVLs deltakelse i Arctic Winter Games i Fort McMurray i Canada finansiert med midler fra Sametinget. De samiske deltakerne gjorde en meget god figur under AWG. Både idrettsutøverne og kulturutøverne representerte Sápmi på en måte som Sametinget setter meget stor pris på. For Sametinget vil det være en prioritert oppgave i årene fremover å legge forholdene til rette for at samisk ungdom også i fremtiden skal kunne få sjansen til å delta i disse arktiske vinterlekene.

Det er stor aktivitet innen samisk idrett og behovet for midler til idrettsaktivitet og til organisering av denne aktiviteten er stort. Sametinget har i samarbeid med samisk idrettsorganer vært i stadig dialog med sentrale myndigheter med tanke på å få en løsning på overføring av spillemidler til samisk idrett. Dette har foreløpig ikke ført til konkrete resultater.

Budsjettutvikling

Økning på kr 12 609 000 fra 2001 til 2002 skyldes overføring av kunstnerstipender og Beaivvás sámii teáhter fra Kultur- og kirke departementet til Sametinget.

2.7.2 Samisk arkiv og bibliotek tjenester

Sametinget ønsker at Samisk arkiv i Kautokeino skal utvikles til et arkiv med et nasjonalt ansvar for alt samisk arkivmateriale. Det mest hensiktsmessig er at arkivet ligger direkte under Riksarkivaren, men Sametinget må være en sentral premissgiver i oppbyggingen av det. Som et første skritt på veien er budsjettansvaret for Samisk arkiv i Kautokeino fra og med 2005 overført til Riksarkivaren.

Sametingets første bibliotekkonferanse som ble arrangert i oktober 2004, var samtidig også en markering av at Samisk spesialbibliotek er 50 år i år. Målet med konferansen var å hjelpe og motivere andre bibliotek til å bygge opp sine tjenester til de samiske brukerne og andre brukere som etterspør tjenester om samiske forhold.

Det er etablert en tilskuddsordning for å styrke det samiske bibliotektilbudet i landet. I 2004 var målgruppen skole- og folkebibliotek i de tre nordligste fylkene som ønsker å bygge opp sine samiskspråklige samlinger. Det kom inn i alt 44 søknader om tilskudd. Av disse fikk ti skolebibliotek og åtte folkebibliotek et tilskudd på mellom kr. 5 000 og 15 000 kr. til innkjøp av samisk bibliotekmateriale som bøker, lyd bøker, cd og video/dvd på samisk.

Bokbusser

Sametinget er svært kritisk til at Kultur- og kirke departementet ikke har satt av egne midler til finansiering av nye bokbusser i samiske områder. Departementet legger opp til at de samiske bokbussene skal konkurrere om nye, desentraliserte midler som blir delt ut til fylkeskommunene til blant annet kulturhus. Sametinget er redd for at en slik ordning vil bety at de samiske bokbussene må legge ned driften når dagens busser utrangeres. Hvis Sametinget skal forvalte driftstilskuddet til de samiske bokbussene, må investeringsstøtten være mer forutsigbar enn det departementet her legger opp til. Sametinget mener at den som forvalter driftsstøtten til bokbussene også må ha hånd om investeringsstøtten. Forutsetningen for at Sametinget skal overta ordningen, er at det følger med midler til innkjøp av nye busser. Jf. forøvrig kap. om Interreg-programmene.

2.8 Kulturminner og miljøvern

Samiske kulturminner og kulturmiljøer er en svært viktig historisk dokumentasjon av samisk liv og kultur gjennom tidene. Sametinget vektlegger derfor et vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Å sette kulturminnene inn i en samisk samtidssammenheng gir historisk kunnskap samtidig som det bidrar til opplevelse av kulturell tilhørighet og bevissthet om atferd i, samt bruk av, naturen. Det samiske kulturlandskapet med kulturminner og kulturmiljøer skal tas hensyn til i forbindelse med all arealplanlegging. Sametinget har i 2004 fortsatt arbeidet med å styrke kunnskapen om samiske kulturminner og kulturmiljøer.

De samiske museene er en viktig del av kulturminnearbeidet i Sametinget. Museene er grunnlagt på dokumentasjonen av materiell og immateriell kultur, og er meget viktige arenaer for formidling av, samt refleksjon og dialog om, samisk forhistorie, historie og samtid.

Miljøvernarbeidet i Sametinget bygger på en målsetting om en balansert samfunnsutvikling der miljøet og naturen selv setter grensene. Naturen i samiske områder er sårbar. Vi må derfor selv ta vare på naturen på en måte som legger grunnlag for videreføring og videreutvikling av samisk kultur og samfunnsliv.

2.8.1 Kulturminnevern

Utvikling av en politikk som ivaretar hensynet til både samiske kulturminner og kulturmiljø samt samisk kultur for øvrig, samtidig som bærekraftig utvikling står sentralt, er derfor en viktig del av det arbeidet Sametinget har gjennomført i 2004.

Det er utviklet god kontakt med de lokale samiske miljøene, grunneiere, tiltakshavere samt andre interesser og involverte i kulturminnearbeidet. Det har gitt et godt grunnlag for registrering av samiske kulturminner og generelt en bred forståelse av kulturminnevern. Dette er kanskje en av de viktigste delene i det samiske kulturminnevernet.

Sametinget har i perioden 2001–2003 utarbeidet forvaltningsplaner for Ceavccageadge /Mortensnes kulturminneområde og Skoltebyen kulturmiljø i Neiden. Som en oppfølging av arbeidet med forvaltningsplanene er ansvaret for skjøtsel for Ceavccageadge/Mortensnes kulturminneområde og Skoltebyen kulturmiljø i Neiden, overført til henholdsvis Várjjat sámi musea/Varanger samiske museum og Østsamisk museum. Museene er også tildelt midler til å kunne ivareta disse oppgavene. Dette er gode eksempler på at samisk kulturminner og kulturmiljøer har fått anerkjennelse fra sentrale myndigheter og at den samiske kulturminneforvaltningen har nådd fram med sine argumenter.

I løpet av 2004 har Sametinget blitt forelagt flere planer om tiltak på hellige samiske fjell eller på andre steder som det knytter seg gammel samisk tradisjon og tro til. Den mest kjente saken var planene om å bruke Sálašoaivi/Tromsdalstinden som utførsløype i forbindelse med et vinter OL i Tromsø år 2014. Våre undersøkelser viser at Sálašoaivi/Tromsdalstinden må forstås som automatisk fredet samisk kulturminne etter kulturminneloven. Når det eventuelt foreligger konkrete planer for utnyttelse av fjellet må det gis en faglig vurdering og dispensasjonsbehandling etter kulturminneloven. Tilsvarende vurderinger har blitt gjort for andre lokaliteter som det knytter seg gammel samisk tradisjon og tro til.

Sametinget har i løpet av 2004 gitt tilskudd til ulike tiltak innenfor samisk kulturminnevern. Sametinget forvalter en tilskuddsordning til samisk kulturminnevern finansiert av Miljøverndepartementet. Overføringen fra Miljøverndepartementet har vært uendret på kr 2 000 000 siden 2002. Tilskuddsordningen er det viktigste virkemiddelet Sametinget har til å skape et lokalt engasjement om samiske kulturminner. Støtte til slike prosjekter bidrar til å fremme kunnskapen om

samisk kulturhistorie, kulturminner og kulturmiljø.

Miljøverndepartementet har delegert myndighet etter kulturminneloven til Sametinget som en prøveperiode ut 2004. Sametinget ønsker en ordning hvor myndighet etter kulturminneloven delegeres gjennom forskrift, uten at Miljøverndepartementet/Riksantikvaren har direkte instruksjonsmyndighet over Sametinget i det daglige arbeidet. Det skal opprettes en arbeidsgruppe mellom Sametinget, Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Riksantikvaren som skal utrede dette.

2.8.2 Bygningsvern

Bygningsvernet er en del av Sametingets samlede kulturminnevern. Samiske bygningskulturminner omfatter bygninger i privat eller offentlig eie. Arbeidet med samisk bygningsvern er derfor den delen av kulturminnevernet der Sametinget må være og er, i tett dialog med lokalsamfunnene.

Sametingets forvaltningsordning for bygninger *Vern og forvaltning av samiske byggverk*, er ferdigstilt. Forvaltningsordningen vektlegger den tilknytningen bygningskulturminner har til samisk kultur og historie. Denne tilnærmingen har satt lys på samisk historie, kultur og språk i flere bygder feltarbeid er utført, eller konkret bygningsvernarbeid er foretatt. Arbeidet har ført til større interesse og aktivitet på bygningsvernområdet fra samiske lokalsamfunn, og har bidratt til å dokumentere samisk bosetting og historie i flere områder.

Sametinget gir veiledning og tilskudd i enkelt saker til istandsetting og dokumentasjon av fredede og verneverdige byggverk etter retningslinjene i verne- og forvaltningsplanen. Det finnes ca. 1200 automatisk fredede samiske byggverk og ytterligere ca. 800 som vil oppnå slik status i løpet av 10–15 år. Istandsetting av eldre byggverk er ofte svært ressurskrevende. Det store antallet fredede samiske bygninger og den økende interessen for bygningsvernet, gjør at behovet for tilskuddsmidler til bygningsvernarbeidet er stort. Bevilgningen til formålet dekker på ingen måte behovet.

2.8.3 Arealvern

Sametinget har i løpet av året ivaretatt samiske kulturminneinteresser i forbindelse med mange forskjellige typer av arealinngrep i Sápmi.

På store arealer endres bruken bort fra tradisjonell utnytting. Til tross for at Sametinget har gått imot utvidelse av skytefeltet Halkavárri i Finn-

mark, og en sammenbindingen av Mauken og Blåtind skytefelt i Troms, er disse nå under planlegging. Mellom Kautokeino og Alta skal det bygges en kraftlinje og over hele Sápmi er en rekke vindkraftprosjekter under planlegging. Sametinget har ved flere anledninger påpekt at det må gjøres helhetlige konsekvensutredninger for alle vindparkene som er under planlegging. Sametinget vil understreke at vi ikke prinsipielt er imot ny utnyttelse av landområder og naturressurser i samiske områder, men vi vil ha innflytelse på den framtidige utviklingen og sikre oss at virksomheten skjer på samiske premisser. Dette er noe som ikke bare gjelder vindkraft, uten også utvinning av mineralressurser samt bergverksdrift i samiske områder.

En annen form for båndlegging av arealer er ulike former for verneplaner, herunder opprettelse av nasjonalparker. Vern i samiske områder kan være et gode for samiske samfunn, blant annet fordi det kan være et verktøy som medvirker til å hindre ytre press og til å beskytte naturressursene som grunnlag for kulturen. Dette forutsetter imidlertid en likeverdig deltakende verneprosess, et verneinnhold og et forvaltningsregime som ikke virker fremmedgjørende, men styrkende for samisk kultur med næringer og samfunnsliv. Vern må ikke bli til hinder for utvikling av samisk kultur og næringsutøvelse. Sametinget har drøftet verneproblematikken med sentrale myndigheter ved flere anledninger, senest høsten 2004 i møte med miljøvernministeren. Fra Sametingets side ble det anbefalt at man følger opp arbeidet med planprosess for bruk og vern i Tysfjord-Hellemo i Nordland som eksempel overfor andre verneplaner i samiske områder. Sametinget krever at verneprosessene stilles i bero inntil rettighetssituasjonen er avklart, og i Finnmark inntil Finnmarksloven er vedtatt. Dette ble spesielt fremmet fordi Seiland nasjonalpark og Varangerhalvøya nasjonalpark allerede er på høring sentralt. Det var videre enighet om at arbeidet med retningslinjer for verneprosess, som berører samiske interesser, skal prioriteres. Retningslinjene er under utarbeiding og skal behandles av Sametinget i begynnelsen av 2005.

Av andre inngrep er omfattende hyttebygging et stort problem i visse områder. Sametinget har i sametingsplanen 2002–2005 foreslått en fremgangsmåte som ivaretar flere hensyn og brukergrupper. En slik ordning krever en styrket dialog med de samiske lokalsamfunnene og interessegruppene i planprosessen. Dette er forhold som myndighetene ikke har tatt noen særlig hensyn til.

2.8.4 Miljøvern

Sametinget har fulgt opp det internasjonale arbeidet med Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), ved deltakelse i den norske delegasjonen til det sjuende partsmøte (COP7) under CBD. Sametinget fulgte spesielt CBD kapittel 8(j) som omhandler urfolks tradisjonelle kunnskaper. Videre fulgte Sametinget opp andre relevante tema som verneområder og genressurser. Sametinget fungerte også som en kobling mellom den norske delegasjonen og urfolksdelegasjonen under partsmøtet.

Barmarkskjøring er en av faktorene som er med å påvirke det miljøet vi lever i. Bruken og nærheten til landskapet er endret over tid, og motorferdsel er ett uttrykk for det. Dette er et svært viktig perspektiv å ha med seg i utforming og praktisering av retningslinjer, samt i den videre debatten om barmarkskjøring. Sametinget ønsker å delta i en samfunnsdebatt som skaper gode holdninger overfor barmarkskjøring i samiske områder.

Miljøkriminalitet må prioriteres sterkere. Vi har opplevd at brudd mot samiske kulturminner i henhold til kulturminneloven har blitt henlagt. Dette har skjedd både i forbindelse med en ulovlig traktorvei i Tydal kommune i Sør-Trøndelag og i forhold til inngrep i offerringer på Ceavccageaðge/Mortensnes kulturminneområde i Nesseby kommune i Finnmark.

2.8.5 Museum

De samiske museene er viktige institusjoner for å forvalte den samiske kulturarven til kommende generasjoner, og er viktige bidragsyttere til utviklingen av moderne samiske samfunn. Det tas sikte på å behandle museumsmeldingen i Sametingets plenum, februar 2005. Meldingen og vedtaket vil bli lagt til grunn for det framtidige strategiske museumspolitiske arbeidet i Sametinget.

Sametinget har siden overtakelsen av ansvaret for de samiske museene, funnet rom for å øke driftstilskuddet til disse museene med 17 %. Det til tross for at det i overføringen over statsbudsjettet ikke har vært noen reelle økninger. Sametinget er også kommet langt i den faglige styrkingen og samordningen av de samiske museene gjennom museumsreformen. For å gjennomføre intensjonene i museumsreformen er imidlertid Sametinget avhengig av å få tilført økte midler.

Fylkeskommunene har ansvar for å bevilge de regionale driftsmidlene til de samiske museene. Dette er et ansvar enkelte fylkeskommuner ikke har fulgt opp etter at Sametinget overtok forvalt-

Tabell 2.4

Museum	2001	2002	2003	2004
Saemien Sitje	451 560	1 180 000	1 421 000	1 460 000
Árran lulesamisk museum	2 315 000	2 360 000	2 443 000	2 508 000
Gállogiedde museum	0	40 000	50 000	50 000
Kautokeino bygdetun	160 600	230 000	240 000	246 000
De samiske samlinger	2 900 000	3 400 000	3 519 000	3 605 000
Tana museum	160 600	230 000	240 000	246 000
Varanger samiske museum	529 250	1 190 000	1 232 000	1 265 000
Kokelv sjøsamisk museum	0	150 000	160 000	200 000
Porsanger museum	161 000	0	0	246 000
Savio museet	0	0	0	200 000
Østsamisk museum	0	0	0	340 000
Totalt	6 678 010	8 780 000	9 305 000	10 366 000

ningsansvaret for museene. Som en oppfølging av samarbeidsavtalene mellom Sametinget og henholdsvis Finnmark fylkeskommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune, har disse igjen gitt tilskudd også til de samiske museene i sine områder. De samiske museene kan også søke på prosjektstøtte gjennom Sametingets tilskuddsmidler.

Flere museer under fylkeskommunenes forvaltning, som har samisk kultur og historie som en del av sin virksomhet, har etter hvert søkt om å bli tilknyttet Sametingets forvaltning. Sametinget er positiv til det. Fra og med 2004 har Porsanger museum blitt tilknyttet Sametinget sin forvaltning. Sør-Varanger kommune har vedtatt at de ønsker Sør-Varanger museum inn under Sametinget sin forvaltning. I 2004 har Østsamisk museum fått oppnevnt et midlertidig styre, og mottar driftsmidler fra Sametinget og Sør-Varanger kommune på grunnlag av søknad. I forslag til Statsbudsjett for 2005 er finansieringen av nybygget til Østsamisk museum endelig påbegynt.

Tabellen viser utviklingen av det statlige driftstilskuddet til de samiske museene fra 2001 til 2004. I tillegg mottar enkelte museer regionalt tilskudd fra fylkeskommunene og kommunalt tilskudd.

- Sametinget overtok forvaltningsansvaret for Porsanger museum fra og med 2004.
- Østsamisk museum er under etablering og mottar for 2004 driftsmidler fra Sametingets tilskuddsstyret etter søknad.

For Sametinget vil videreføringen av arbeidet med museumsreformen bli høyt prioritert. Arbeidet med reformen har i 2004 vært konsentrert om de to museumssiidaene i Finnmark.

De samiske museene, som sentrale institusjoner for dokumentasjon og formidlere av samisk kultur og historie, er svært viktig i holdningsskapende arbeid. Hvordan kvinners og menns rolle i samisk kultur gjennom historien formidles til et større publikum på museene, er noe som påvirker holdninger i dag. Holdninger, bevisstgjøring og forståelse er viktige elementer i det likestillingspolitiske arbeidet. Sametinget vil initiere en slik bevisstgjøring i kontakt med museene. Sametinget vil foreta en kartlegging av disponeringen av midlene til kulturminner og museumsformål i et likestillings- og kjønnsperspektiv.

2.9 Det grenseoverskridende samarbeidet

2.9.1 Samisk parlamentarisk råd

Hovedsatsingsområdet i 2004 for Samisk parlamentarisk råd (SPR), har vært bevaring og utvikling av det samiske språket, opplæring, produksjon av læremidler, likestilling og ungdomsdeltakelse i det samiske samfunnet. Samisk parlamentarisk råd koordinerer den samiske stemmen ut til andre urfolk og internasjonalt, blant annet gjennom arbeidet med urfolkssaker i etablerte fora som Barentssamarbeidet, FN og EU.

I mai 2004 overtok Sametinget i Sverige presidentvervet og dermed også sekretariatsfunksjonen i SPR. SPR fikk kr 300 000 over statsbudsjettet i Norge, og midlene ble overført til Sametinget i Sverige straks de overtok ledelsen i SPR. På grunn av den begrensede ressursituasjonen i Sametinget i Sverige har Sametinget i Norge bistått i saks-

behandling av saker til SPR. Disse stillingsressursene dekkes over administrasjonens ordinære budsjett, men utgifter til møter, inkl. tolking, oversetting og representasjon må dekkes særskilt. Sametinget i Norge har dekket de russiske same- nes deltakelse i SPR-samarbeidet.

Samisk språknemnd er Samisk parlamentarisk råds språkorgan og er det samiske folkets vedtaksorgan i felles samiske språkspørsmål. Samisk språknemnds formål er å ivareta og utvikle den kulturarv som knyttes til det samiske språket, og slik fungere som et fag- og sakkyndig organ, samordne og tilpasse oppgaver ved bruk og røkt av samisk språk, drive formidling mellom nasjonale samiske språkorganer og koordinere samisk språkarbeid.

Utfordringen fremover er fortsatt å skaffe finansierte til driften i SPR. SPR har vedtatt et budsjett på N.kr. 2 405 196 for sin årlige virksomhet. SPR har bedt regjeringene i Finland, Norge og Sverige finansierte driften for SPR. Men fremdeles er finansieringen sametingenes eneansvar.

2.9.2 Interreg-programmene

Interreg III A omfatter alle samfunnsområder; næring, kultur, opplæring, språk m.v. Hovedmålet til Interreg III A-programmene er at man skal ha sterke, levende samiske samfunn, en levende kultur, styrking av det samiske språket og at nettverket mellom samene skal styrkes og utvikles. Målsettingen er sammenfallende med Sametingets målsettinger sett under ett. Å ha utviklingsprogram som i så stor grad favner om de samme verdiene som Sametinget har, gir et verktøy som kan brukes til å arbeide med områder man vanligvis ikke ville hatt ressurser til å gå inn i.

Interreg III A-programperiode er fra 2000–2006. Programmene fikk en treg start i og med at programdokumentene ikke ble godkjent i Brussel før i 2001. I tillegg ble Sametinget gitt sekretariatsansvaret på norsk side for begge de samiske delprogrammene, noe som medførte ekstraoppgaver man administrativt ikke hadde ressurser til. Utgiftene til administrasjon av programmene blir ikke dekket gjennom midlene til teknisk assistanse, noe som gjør at Sametinget har gått bort fra sitt sekretariatsansvar.

Siden 2001 har programmene finansiert 23 prosjekter som dekker områder som språk, barn og unge, kultur og næring m.v. Et eksempel på prosjekter som har blitt finansiert er Sør-Trøndelag fylkesbiblioteks prosjekt «kulturbuss uten grenser». Dette er et bokbuss-prosjekt, hvor også kulturformidling forutenom litteratur, er en viktig

ingrediens. Bokbussen skal kjøre i det sørsamiske området 8 ganger i året og prosjektet har en varighet ut 2005. Jf. også kap. Næring og kultur. Et annet prosjekt er det samiske korets Sámi jienat's prosjekt «Sang i kor», der kulturformidling gjennom sang/joik og nettverkbygging på tvers av landegrensene er hovedmålet.

Det samiske samfunnets miljøtenkning og likestilling mellom kjønn er i Interregsammenheng satt inn i et helhetlig tenkning. Det innebærer at man i prosjekter der det er naturlig, skal ha miljø og likestilling som en del av prosjektets arbeid, fra begynnelse til slutt, også når resultatet fra prosjektet skal gjøres kjent.

Totalt er det blitt bevilget kr 6 600 000 kroner til de samiske Interreg-programmene over statsbudsjettet i perioden 2002–2004. Søknadsmengden og søknadssummen er omtrent 6 ganger større, slik at man må prioritere mellom søkerne. Alt i alt er de samiske delprogrammene i Interreg et viktig bidrag til en regional og ikke minst grenseregional utvikling.

2.9.3 Urfolksstemmen i nasjonale og internasjonale fora

Sametingets engasjement i 2004 har vært rettet mot arbeidet overfor utvalgte FN-organ, samarbeidet i nordområdene og EU.

Permanent forum for urfolkssaker avholdt sin tredje sesjon i New York i mai, og Sametinget deltok i den norske delegasjonen. Sametinget bevilget i 2004 kr 250 000 til arbeidet i Permanent forum og gav kr 20 000 i reise støtte til Samisk KvinneForum for å delta i urfolkseksjonen i New York.

I arbeidet med FNs urfolkserklæring har Sametinget deltatt i den norske delegasjonen på arbeidsgruppens 10. sesjon i Genève. Arbeidsgruppens mandat er å utforme et utkast til FNs globale urfolkserklæring. Erklæringen skal sette en minstestandard for hvilke rettigheter urfolk bør ha uavhengig hvilket land de er bosatt i. Arbeidsgruppen består av stats- og urfolksdelegater fra hele verden. Ambisjonen er å vedta erklæringen innen utgangen av FNs urfolkstiår i 2004. Til dette arbeidet har Sametinget fått støtte fra Utenriksdepartementet.

Samisk parlamentarisk råd (SPR) oppnevner samenes representanter både fra Finland, Sverige og Norge til Barentssamarbeidets organer. For perioden 2004–2005 er det samene i Sverige som representerer urfolkene i Regionrådet. Sametinget i Norge har bistått bl.a. ved å delta i den administrative Regionkomiten. Det er ikke bevilget særskilte ressurser til Sametingets deltakelse i Barentsam-

arbeidet. Til tross for knappe økonomiske ressurser har det skjedd en positiv utvikling når det gjelder urfolkssamarbeidet i Barentssamarbeidet. Etter initiativ fra Sametinget i Norge og Arbeidsgruppen for urfolk i Barentssamarbeidet, er det etablert et permanent urfolkskontor i Murmansk. Sametinget har dekket driftsutgiftene for kontoret i 2004 med kr 150 000. I tillegg er det bevilget kr 50 000 til etablering av en internettside for urfolkskontoret/urfolkssamarbeidet og kr 50 000 til ulike prosjektformål.

2005 er av Barents Regionråd erklært som Barentssamarbeidets urfolksår. Det er ikke satt av særskilte økonomiske ressurser til dette. Hver region i samarbeidet er oppfordret til å gjennomføre minst 1 arrangement i løpet av året. Arbeidsgruppen for urfolk koordinerer arbeidet. Sametinget har for 2004 bidratt med kr 20 000 til koordineringsarbeidet.

Sametinget deltar i Regjeringens europapolitiske forum. Det har vært avholdt et forum i 2004. Sametinget deltar også i den administrative kontaktgruppen for lokale og regionale myndigheter samt Sametinget om Europapolitiske spørsmål. Sametinget fikk for 2003/2004 økonomisk støtte til dette arbeidet. Midlene er brukt til Sametingets deltakelse i Forumet og kontaktgruppen.

Sametingets mål er å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivare tatt, og at saker som har betydning for urfolk blir fremmet både nasjonalt og internasjonalt. Sametingets engasjement rettes mot arbeidet overfor utvalgte FN-organ og samarbeidet i nordområdene og EU. Både nasjonale og internasjonale prosesser danner forutsetninger og rammevilkår for samene som folk og for samepolitisk virksomhet i sin helhet.

Engasjementet har økt i omfang, noe som også har vært en målsetting fra Sametingets side. Etter hvert som Sametinget er blitt mer synlig, opplever vi også større forventninger til Sametinget som aktør. Dessverre har vi ikke de nødvendige ressursene som trenges for å dekke etterspørselen. Dette skaper problemer i forhold til de målsettingene som Sametinget har for arbeidet og i forhold til de forventningene Sametinget møter fra det samiske samfunnet og medaktører både på nasjonalt og internasjonalt plan.

Sametinget legger vekt på aktiv deltakelse både i grenseregionalt og internasjonalt arbeid med urfolks-spørsmål. Et slikt arbeid forutsetter en målrettet innsats i ulike prosesser og programmer som er relevant for urfolks situasjon generelt og samenes situasjon spesielt. For Sametinget er det fremover et behov for enda større grad av fokuse-

ring på de politiske prosessene innenfor EUs politiske organer, så vel som på det som skjer innenfor EUs byråkratiske system. Behovet for spesialkompetanse i forhold til EU/EØS vil etter hvert vokse, og Sametinget må settes i stand til å møte de fremtidige utfordringene også på dette området.

Det er ikke tatt høyde for Sametingets internasjonale engasjement i Sametingets ordinære budsjetttramme over Kap. 540 i statsbudsjettet. Sametingets egen budsjett er forutsatt å kun dekke egen intern møtevirksomhet slik at engasjementet utover dette må finansieres på annet vis.

Til det internasjonale arbeidet har Sametinget satt av kr 500 000 til Sametingets engasjement utenom Interreg. Av dette er kr 150 000 øremerket til drift av urfolkskontoret i Murmansk, kr

50 000 til prosjekter i forbindelse med Barentssamarbeidet herunder urfolksåret og kr 300 000 til FNs Permanente Forum. Med dagens budsjett har Sametinget ingen eller begrensede muligheter til å realisere målet med å bidra til at urfolksdimensjonen i nasjonale og internasjonale fora blir ivare tatt. For at Sametinget skal nå dette målet er det nødvendig med tilføring av økonomiske ressurser.

2.10 Økonomistyring og regnskap 2004

2.10.1 Økonomistyringen i Sametinget

I likhet med alle andre offentlige institusjoner følger Sametinget forvaltningsloven, Reglement for økonomistyring i Staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten fastsatt 12. desember 2003 av Finansdepartementet. Rapportering til Stortinget om bruk av midler skjer i Sametingets årsmelding, som oversendes Stortinget i form av en stortingsmelding med regjeringens merknader.

I tillegg styrer Sametinget sin økonomiforvaltning i henhold til vedtatte budsjetter av Sametingets plenum. Sametinget holder seg innenfor disse rammene. Årsregnskapene er årlig blitt godkjent av Riksrevisjonen og av Sametinget i plenum.

Situasjonen er i dag slik at det er Riksrevisjonen som forestår all revisjon av Sametingets økonomiforvaltning. De kan i prinsippet revidere alle sider ved Sametinget virksomhet, men de rapporterer til Stortinget og ikke til Sametinget som et folkevalgt organ. Selv om Sametinget får alle Riksrevisjonens rapporter vil deres fokus ikke nødvendigvis være rettet mot de revisjonsbehov Sametinget har.

Statsråden i kommunal- og regionaldepartementet sender Sametinget tildelingsbrevet for statsbudsjettet, og har det konstitusjonelle ansvar

ovenfor Stortinget for hvordan Sametinget bruker budsjettmidlene. Sametingets frie stilling tilsier imidlertid at statsråden ikke kan og skal instruere Sametinget.

I merknadene fra kommunalkomiteen i innstillinga for statsbudsjettet 2005 heter det at:

«Etter flertallets oppfatning må Stortinget [det riktige skal være Sametinget, jf komitelederens presisering i debatten] gi Sametingets kontrollkomité slike arbeidsmuligheter at den kan utøve reell forvaltningsrevisjon og økonomisk kontroll. Flertallet forutsetter at Sametinget i samarbeid med Riksrevisjonen og Kommunal- og regionaldepartementet foretar en gjennomgang med sikte på å forbedre kontrollordningen for Sametinget og omtaler revisjon og forvaltningsrevisjon i Sametingets årsrapport for 2004.»

I desember 2004 ble det oppnevnt en administrativ arbeidsgruppe som skal se på gjeldende ansvarlinjer for kontroll, vurdere svakheter og behov for forbedringer, og anbefale tiltak. I dette arbeidet må det foretas vurderinger av hva som ligger i statsrådets ansvar for Sametingets bruk av budsjettmidlene, om et slikt ansvar prinsipielt sett er riktig, hvordan revisjonen av Sametingets budsjett kan styrkes – også slik at revisjonen har Sametinget som oppdragsgiver, hvordan kontrollkomiteen sin arbeidssituasjon kan styrkes, og til slutt hvordan Sametinget internkontroll kan utvikles. Arbeidsgruppens vurderinger og forslag til tiltak vil foreligge i april 2005 og ligge til grunn for en egen sak til Sametingets plenum.

2.10.2 Sametingets regnskap for 2004

Sametingets regnskap følge som vedlegg.

2.11 Merknader fra Sametingets nærings- og kulturkomité

Merknad 1

Merknad fra hele komiteen med medlemmer fra NSRs sametingsgruppe: Ann-Mari Thomassen, Janoš Trosten, Sigfred Hilmar Jåma; Arbeiderpartiets sametingsgruppe: Steinar Pedersen, Edvard Pedersen, Vibeke Larsen; SVF: Ove Harry Johnsen; Senterpartiet: Olav Eliassen; SBS: Johan Mikkel Sara.

Likestilling

Komiteens flertall beklager på det sterkeste at Regjeringen har overprøvd Sametingets flertallsvedtak om å innføre utjevningsmandater til det underrepresenterte kjønn som et viktig bidrag til å rette på kjønnsskjevheten i Sametinget.

Merknad fra hele komiteen med medlemmer fra NSRs sametingsgruppe: Ann-Mari Thomassen, Janoš Trosten, Sigfred Hilmar Jåma; Arbeiderpartiets sametingsgruppe: Steinar Pedersen, Edvard Pedersen, Vibeke Larsen; JL/Høyre: Per A. Bæhr; SVF: Ove Harry Johnsen; Senterpartiet: Olav Eliassen; SBS: Johan Mikkel Sara.

Helse og sosial

Sametinget beklager sterkt at det meget velfungerende Seidajok barnepsykiatriske behandlingshjem i Tana er vedtatt nedlagt. Dette medfører en svekkelse av tilbudet til samiskspråklige barn som har behov for denne type bistand.

Samiske media

Komiteens flertall mener det er viktig at sørsamisk synliggjøres i samiske media. Når det gjelder sendetid i Sámi Radio på sørsamisk, så er det nå ukentlige sendetider på 15 minutter to ganger i uka. Komiteens flertall mener sendetidene må økes. NRK, Sametinget og Kulturdepartementet må i samarbeid finne en løsning på en bedre mediadekning på sørsamisk.

Kulturhus

Komiteens konstaterer at Sametingsrådet i brev av 02.12.04 til Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirke departementet, har bedt Regjeringen se bort fra prioriteringene som Sametingets plenum har gjort når det gjelder samiske kulturhus. Dette er ikke drøftet eller vurdert av Sametinget. Hvis prioriteringslisten skal endres, må det gjøres av Sametingets plenum. Det betyr ikke at prosjekter som allerede har lokal og regional finansiering, ikke kan fremmes og settes på prioritert plass.

Merknad 2

Merknader fra komiteens flertall med medlemmer fra fra NSRs sametingsgruppe: Ann-Mari Thomassen, Janoš Trosten, Sigfred Hilmar Jåma, SBS Johan Mikkel Sara og Senterpartiets gruppe Olav Eliassen.

Komiteens flertall berømmer Sametingsrådets innstilling i saka. Årsmeldingen er utdypende og gir et godt og oversiktlig bilde av de prioriteringer som Sametinget har arbeidet med i perioden og omfavner viktige prinsipper knyttet til hva som skal være Sametingets visjoner for den samiske befolkningen for fremtiden.

Komiteens flertall vil likevel fokusere på enkelte moment:

Samiske rettigheter

Komiteens flertall mener at myndighetene i samarbeid med Sametinget må sette i gang en prosess med formål å identifisere innholdet i samisk selvbestemmelse, jf. Art. 1 i FN konvensjonen om «sivile og politiske rettigheter».

Komiteens flertall er sterkt kritisk til Regjeringens håndtering av finnmarksloven. Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark må behandles av Stortinget i inneværende periode. Den samiske befolkningen fortjener en ryddig saksgang og snarest avklaring i spørsmålet om samiske rettigheter til grunn og naturressurser. Den samiske befolkningen har venta lenge nok og det er ikke et stort krav at saken snarest finner en løsning. Komiteens flertall påpeker at finnmarksloven vil danne presidens for rettighetsarbeidet i det nye Samerettsutvalget som utreder rettighetene fra Troms fylke og til Sørsaameområdet.

Komiteens flertall mener at Sametinget må sette i gang arbeidet med et grunnlagsdokument for politiske og økonomiske rammer for samiske næringer. Komiteens flertall mener derfor at det må igangsettes utarbeidelse av en samisk næringslov. Sametinget og lovekspertene utarbeider grunnlagsdokumentet som framlegges Justisdepartementet for videreføring av lovarbeidet.

Komiteens flertall har registrert at den norske stat ved Statskog driver med omfattende rettighetsforskyvninger i samiske områder. Komiteen kan ikke akseptere at Statskog ikke tar hensyn til lokalbefolkningens nedarvede rettigheter i samiske områder. Vi viser konkret til bl.a. Rohci saken i Porsanger der en familie er pålagt av Statskog å rive ned sin seterdrift som danner familiens livsgrunnlag. Komiteens flertall kan ikke under noen omstendigheter akseptere at Statskog overkjører lokalbefolkningen og nedarvede tradisjoner. Komiteens flertall påpeker at det kan stilles spørsmålsteget ved om Statskog følger forpliktelser Norge er bundet av med henvisning til samenes rett som ett urfolk.

Petroleums- og mineralressurser i samiske områder

Komiteens flertall mener at den samiske befolkningen har rett etter urfolksretten på deler av inntektene fra petroleumsvirksomheten i samiske områder. Komiteens flertall mener at det må etableres et oljefond med formål å sikre livsgrunnlaget og infrastrukturen for befolkningen i samiske områder.

Komiteens flertall vil uttrykke frykt for eventuelle forurensninger som følge av petroleumsvirksomheten. Petroleumsvirksomheten må ikke være til hinder for andre marine næringer og miljøet for øvrig. Komiteens flertall er opptatt av å sikre marine ressurser for framtidige generasjoner. Petroleumsvirksomheten må ikke fortrenge andre marine næringers tilstedeværelse og framtid. Komiteens flertall vil påpeke viktigheten av at det igangsettes beredskapstiltak som ivaretar sikkerheten og miljøaspektet.

Verneplaner i samiske områder

Komiteens flertall registrerer at Miljøverndepartementet og Fylkesmannen har igangsatt storstilte verneplanprosesser i samiske områder. Komiteen krever at for eksisterende verneplaner og ved eventuell opprettelse av nye verneområder skal Sametinget involveres i planarbeidet og beslutningsprosessene slik at intensjonene i Grl. § 110 a, ILO-konvensjon nr 169 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter oppfylles. Uten at Sametinget i tilstrekkelig grad involveres i planarbeidet og beslutningsprosessene anser komiteen at eventuelle fattede vedtak ikke er legitime for den samiske befolkning.

Merknad 3

fra komiteens mindretall med medlemmer fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe: Steinar Pedersen, Edvard Pedersen, Vibeke Larsen fra JL/Høyre: Per A. Bæhr, fra SVL Ove Johnsen

Til punktet Selvbestemmelse, siste avsnitt:

Når det gjelder retten til selvbestemmelse er det nødvendig at Sametinget selv definerer innholdet i dette, samtidig som man kommer i dialog med sentrale myndigheter om spørsmålet.

Til punktet Konsultasjoner og forhandlinger, siste avsnitt:

Spørsmålet om mineralressursene bør løses gjennom finnmarksloven, og arbeidet til Same rettsutvalget II.

Til punktet Finnmarksloven, siste avsnitt

Sametinget kan heller ikke leve med en finnmarkslov som ikke sikrer de marine resursene for folk i sjøsamiske områder, eller som ikke peker i retning av en løsning på den nedverdiggende situasjonen at mange småskalafiskere nå står uten et livsgrunnlag.

Fiske, i andre avsnitt bør setningen lyde:

Gjennom denne forvaltningsformen og egne fiskekvoter vil Sametinget ha mulighet til å rette opp de kjønnsmessige og andre skjevhetene som følger av dagens reguleringsmodell i samiske kyst- og fjordområder.

Merknad 4

fra komiteens mindretall med medlemmer fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe: Steinar Pedersen, Edvard Pedersen, Vibeke Larsen

Til punktet Kulturell utvikling i en ny tid

På grunn av utilstrekkelige bevilgninger til samiske kulturformål er Sametinget glad for at Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreslo kr. 10 millioner ekstra til samiske kulturformål i Statsbudsjettet for 2006. Dessverre fikk dette ikke flertall. Sametinget forutsetter at Arbeiderpartiet vil følge dette opp hvis man skulle komme i en posisjon som gjør det mulig å gjennomføre det.

Til punktet Samarbeidsavtalene med fylkeskommunene første avsnitt

Når det gjelder politikktvikling er dette primært et ansvar for Sametinget selv.

3 Regjeringens arbeid med samepolitiske spørsmål og oppfølging av Sametingets årsmelding

3.1 Konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan påvirke dem direkte. Denne retten er nedfelt i ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (1989) artikkel 6. ILO-konvensjonens artikkel 6 fastslår at konsultasjoner med urfolk skal «foregå med god vilje, i former som er tilpasset forholdene og med den målsetting å oppnå enighet om eller tilslutning til de foreslåtte tiltakene». ILOs styre har lagt til grunn at det må etableres en genuin dialog mellom begge parter som karakteriseres av gjensidig respekt, god tro og et oppriktig ønske om å oppnå enighet. Det fremheves også at konsultasjonene skal skje på forhånd og at berørte urfolkssamfunn skal delta så tidlig som mulig i prosessen. I Ot.prp. nr. 53 (2002–2003) Om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (Finnmarksloven) vises det blant annet til at myndighetene ved gjennomføringen av konsultasjonene må gi urfolksrepresentantene relevant og fullstendig informasjon, og at denne må presentere på en måte som urfolket kan forstå.

For å sikre at det gjennomføres en tilfredsstillende praksis i arbeidet med saker som kan påvirke samene direkte ble det nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet, som skulle utarbeide en rapport hvor det både ble redegjort for det juridiske grunnlaget for urfolks rett til konsultasjoner, samt foreslått konkrete prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Stortinget ble orientert om arbeidsgruppens arbeid gjennom St.prp. nr. 1 (2004–2005). Konsultasjonsprosedyrene ble underskrevet av kommunal- og regionalministeren og sametingspresidenten 11. mai 2005. Sametingets plenum ga sin tilslutning til prosedyrene 1. juni. Prosedyrene ble fastsatt ved kongelig resolusjon 1. juli 2005.

Følgende grunnelementer inngår i konsultasjonsprosedyrene:

- Sametinget må få fullstendig informasjon om relevante forhold i den aktuelle saken så tidlig som mulig, og på alle stadier i behandlingen av en sak.
- Sametinget må gis tid til å vurdere aktuelle spørsmål og til å gi tilbakemelding. Det må ev. legges til rette for at det skal kunne avholdes flere konsultasjonsmøter.
- Konsultasjonsprosessen bør ikke avsluttes så lenge Sametinget og staten antar det er mulig å oppnå enighet.
- Der Sametinget og ansvarlig departement ikke lykkes å oppnå enighet, må det ved foreleggelse for øvrige departement, og i proposisjoner til Stortinget, fremgå tydelig hva som er Sametingets synspunkter i saken.
- Foreløpig informasjon som utveksles med Sametinget skal kunne unntas fra offentlighet.
- Det skal føres protokoll fra alle konsultasjonsmøter, hvor det skal gis en kort redegjørelse for hva saken gjelder, partenes vurderinger og standpunkter og konklusjonen i saken.

Ved å etablere ordninger og prosedyrer for samhandling mellom regjeringen og Sametinget, kan gjentatte debatter om hvordan de folkerettslige bestemmelsene om konsultasjoner og deltakelse skal forstås, unngås for fremtiden. En konsultasjonsordning vil også være forpliktende for Sametinget. Det legges bl.a. opp til at Sametinget må gi tydelige tilbakemeldinger på regjeringens forslag innen nærmere avtalte frister. Tilfredsstillende konsultasjonsprosesser vil dessuten bidra til at det blir lettere å gjennomføre de aktuelle tiltakene og lovene i neste omgang. På saksområder der det er etablert egne regler som både departementet og Sametinget mener ivaretar urfolksinteressene på en minimum like god måte som konsultasjonsprosedyrene, kan staten og Sametinget velge å fravike prosedyrene. Det skal ikke gis budsjettfortrolig informasjon i forbindelse med konsultasjonene.

Statlige forvaltningsmyndigheter vil iht. ILO-konvensjon nr. 169 også kunne ha konsultasjonsplikt overfor andre berørte samiske interesser enn Sametinget.

Boks 3.1 Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem. For å sikre at arbeidet med saker som kan påvirke samene direkte gjennomføres på en tilfredsstillende måte, er regjeringen og Sametinget enige om å legge vedlagte retningsgivende prosedyrer til grunn ved konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget.

1. Formål

Formålet med prosedyrene er å:

- bidra til en praktisk gjennomføring av statens folkerettslige forpliktelse til å konsultere med urfolk.
- søke å oppnå enighet mellom statlige myndigheter og Sametinget når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser direkte.
- legge til rette for utviklingen av et partnerskapsperspektiv mellom statlige myndigheter og Sametinget som virker til styrking av samisk kultur og samfunn.
- utvikle felles forståelse for situasjonen og utviklingsbehovet i samiske samfunn.

2. Virkeområde

Konsultasjonsprosedyrene gjelder for regjeringen, departementer, direktorater og andre underliggende virksomheter.

- Konsultasjonsprosedyrene gjelder i saker som vil kunne påvirke samiske interesser direkte. Det saklige virkeområdet for konsultasjoner vil kunne omfatte ulike sakstyper, slik som lover, forskrifter, enkeltvedtak, retningslinjer, tiltak og beslutninger (f.eks. i stortingsmeldinger).
- Konsultasjonsplikten kan omfatte alle ideelle og materielle former for samisk kultur. Aktuelle sakstemaer kan f.eks. være musikk, teater, litteratur, kunst, media, språk, religion, kulturarv, immaterielle rettigheter og tradisjonell kunnskap, stedsnavn, helse- og sosial, barnehager, utdanning, forskning, eendoms- og bruksrettigheter, arealinngrep- og arealdisponeringssaker, næringsutvikling, reindrift, fiske, landbruk, mineralvirksomhet, vindkraft, vannkraft, bærekraftig utvikling, kulturminnevern, biomangfold og naturvern.

- I saker som er knyttet til det materielle kulturgrunnlaget, slik som arealdisponeringer, arealinngrep og landrettigheter er det geografiske virkeområde for konsultasjoner (tradisjonelle samiske områder) Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag fylke, samt kommunene Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa, Selbu, Meldal, Rennebu, Oppdal, Midtre Gauldal, Tydal, Holtålen og Røros i Sør-Trøndelag fylke, Engerdal og Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Folldal kommuner i Hedmark fylke, og Surnadal og Rindal kommuner i Møre og Romsdal.
- Saker av generell karakter som må antas å ville påvirke hele samfunnet vil i utgangspunktet ikke omfattes av konsultasjonsplikten.

3. Informasjon

- Statlige myndigheter skal gi full informasjon om aktuelle saker som kan påvirke samene direkte, og om relevante forhold på alle stadier i behandlingen av saken.

4. Offentlighet

- Informasjon som utveksles mellom statlige myndigheter og Sametinget i forbindelse med konsultasjoner skal kunne unntas offentlighet, forutsatt at det foreligger hjemmel for dette. Meroffentlighet skal praktiseres. Partenes endelige standpunkter i de enkelte saker skal være offentlige.

5. Faste møter

- Det skal avholdes faste halvårslige politiske møter mellom statsråden for samiske saker og sametingspresidenten. Fagstatsråder deltar på disse møtene etter behov. I de faste halvårslige politiske møtene skal en ta opp situasjon og utviklingsbehov for samiske samfunn, saker av grunnleggende prinsipiell karakter og pågående prosesser.
- Det skal avholdes faste halvårslige møter mellom Sametinget og det interdepartementale samordningsutvalget for samiske saker. I møtene skal det blant annet redegjøres for aktuelle samepolitiske saker i kommende måneder.

Boks 3.1 forts.**6. Generelle bestemmelser om konsultasjonsprosedyrene**

- Konsultasjonene med Sametinget skal foregå i god tro og med målsetting om å oppnå enighet om foreslåtte tiltak.
- Statlige myndigheter skal så tidlig som mulig informere Sametinget om oppstart av aktuelle saker som kan påvirke samene direkte, og om hvilke samiske interesser og forhold som kan bli berørt
- Etter at Sametinget er blitt informert om aktuelle saker, skal Sametinget gi tilbakemelding så snart som mulig om det er ønskelig at det gjennomføres videre konsultasjoner.
- Sametinget skal også kunne ta opp saker hvor Sametinget ønsker å gjennomføre konsultasjoner.
- Dersom statlige myndigheter og Sametinget blir enige om å avholde videre konsultasjoner i en bestemt sak, skal en i fellesskap søke å bli enig om opplegget for disse konsultasjonene, herunder tid og sted for videre kontakt (f.eks. møter, videokonferanser, telefonkontakt, utveksling av skriftlig materiale), tidsfrister for tilbakemeldinger, evt. behov for konsultasjoner på politisk nivå, og politisk behandlingsform. Det skal gis tilstrekkelig tid til gjennomføring av reelle konsultasjoner og politisk behandling av forslag. En evt. plenumsbehandling i Sametinget av den aktuelle saken må skje så tidlig som mulig.
- Der sakene krever det skal det legges til rette for at det skal kunne avholdes flere konsultasjonsmøter og at saker ikke avsluttes så lenge Sametinget og staten antar at det er mulig å oppnå enighet.
- I saker som behandles i regjeringen skal det i foreleggelsen for øvrige berørte departementer fremgå tydelig hvilke forhold det er oppnådd enighet med Sametinget om, og eventuelt hva det ikke er oppnådd enighet om. I proposisjoner og meldinger som fremmes for Stortinget, og der regjeringen har et annet standpunkt enn Sametinget, skal Sametingets vurderinger og standpunkter fremgå.

7. Protokoll

- Det skal føres protokoll fra alle konsultasjonsmøter mellom statlige myndigheter og Sametinget. I protokollen skal det gis en kort redegjørelse for hva saken gjelder, partenes vurderinger og standpunkter, og konklusjonen i saken.

8. Behov for utredninger/kunnskapsgrunnlag

Kommunal- og regionaldepartementet og Sametinget nedsetter i fellesskap en faglig analysegruppe som blant annet på bakgrunn av samisk statistikk årlig avlegger en rapport om situasjon og utviklingstrekk i samiske samfunn. Rapporten legges til grunn for konsultasjoner i konkrete saker og for konsultasjoner om utviklingsbehov for samiske samfunn i ett av de halvårlige møtene mellom statsråden for samiske saker og sametingspresidenten.

- Når statlige myndigheter eller Sametinget mener det er behov for utredninger for å styrke faktagrunnlaget eller det formelle grunnlaget for vurderinger og beslutninger skal dette tilkjennegis så tidlig som mulig og partene skal bringe spørsmål knyttet til mandat for eventuelle utredninger inn i konsultasjonsprosessen. Staten og Sametinget skal søke å oppnå enighet om både mandat, og hvem som skal stå for et eventuelt utredningsarbeid. Staten og Sametinget har plikt til å bistå med nødvendige opplysninger og materiale som det er behov for ved gjennomføringen av utredningsarbeidet.

9. Konsultasjoner med øvrige berørte samiske interesser

- I saker der staten planlegger å konsultere med samiske lokalsamfunn og/eller særskilte samiske interesser som kan bli direkte påvirket av lovgivning eller tiltak, skal staten så tidlig som mulig informere om hvilke interesser /organisasjoner staten mener saken berører, og drøfte samordningen av konsultasjonsprosessene med Sametinget.

3.2 Økonomistyring og kontrollordninger i og for Sametinget

3.2.1 Rapport om kontrollordninger

Kommunal- og regionaldepartementet oppnevnte i desember 2004 en arbeidsgruppe for å se nærmere på kontrollordningene i og for Sametinget. Arbeidsgruppen har bestått av to representanter fra Sametinget og to fra departementet. I tillegg har to observatører fra Riksrevisjonen fulgt arbeidet.

Arbeidsgruppens mandat var å redegjøre for ansvarslinjene for virksomheten i Sametinget og ordningene for intern kontroll, tilsyn og revisjon i og overfor Sametinget. Gruppen skulle også vurdere om ordningene er tilstrekkelige og peke på eventuelle mangler, i tillegg til å vurdere rollen til Sametingets kontrollkomité. Der det eventuelt ble funnet mangler og svakheter skulle gruppen anbefale tiltak for å rette disse opp.

Gruppen la fram sin rapport 15. april 2005. Hovedkonklusjonen var at den interne kontrollen i Sametinget er tilfredsstillende, men at det er rom for forbedringer. Blant annet ble følgende tiltak anbefalt:

- Kontrollkomiteen i Sametinget rendyrkes som kontrollkomité, og gis mer ressurser til saksbehandlerfunksjonen.
- Det etableres et plenumssekretariat under Møtelederskapet som blir gjort organisatorisk uavhengig av Sametingsrådet. Saksbehandlerfunksjonen for kontrollkomiteen legges inn i plenumssekretariatet.
- Sametingets ramme bør økes med 800 000 kr årlig for å styrke kapasiteten til kontrollkomiteen.
- Budsjettet til Sametingets administrasjon bør styrkes med en stilling til den interne kontrollen, og Sametingets budsjett bør styrkes med 600 000 kr pr år til dette formålet.
- Kommunal- og regionaldepartementet bør utrede, i konsultasjon med Sametinget, om Sametinget skal skilles ut som eget rettssubjekt og hvordan dette eventuelt kan gjøres.

Rapporten ble levert Kommunal- og regionaldepartementet og Sametinget 15. april, og Sametinget behandlet rapporten 31. mai 2005. Sametinget følger i sitt vedtak arbeidsgruppens forslag om økt bevilgning til styrking av kontrollarbeidet i Sametinget. I revidert budsjett har regjeringen økt bevilgningen til Sametinget med 600 000 kroner i 2005 for å styrke den interne kontrollen i Sametin-

gets administrasjon og saksbehandlerkapasiteten for Sametingets kontrollkomité.

Sametinget ber i sitt vedtak også om at Kommunal- og regionaldepartementet i konsultasjon med Sametinget utreder om Sametinget bør skilles ut som selvstendig rettssubjekt, uavhengig av staten. Kommunal- og regionaldepartementet vil sette i gang dette arbeidet så snart som mulig. Det vil også bli vurdert hvilke endringer som bør gjøres i sameloven, i bevilgningssystemet for Sametinget og for Sametingets kontrollordninger og revisjon som følge av en slik endring i Sametingets rettstilstand. Kommunal- og regionaldepartementet vil orientere om utredningen i prinsippmeldingen om samepolitikken som legges fram i 2006.

3.2.2 Oppfølging og kontroll av samiskspråklige bilag og dokumenter

Enkelte dokumenter som Sametinget bruker i sin saksbehandling, foreligger kun på samisk. Dette er saksframlegg, søknader og tilsagnsbrev som også følger som bilag når Sametingets regnskap skal revideres. I forbindelse med revisjonen av regnskapet for 2004 har Riksrevisjon reist spørsmål om Sametinget har anledning til å følge en slik praksis, eller om Sametinget har plikt til å dokumentere alle økonomiske disposisjoner også på norsk.

Sametinget har vist til sameloven § 3–3 som gir den enkelte borger rett til svar på samisk ved henvendelse til lokalt eller regionalt offentlig organ. Selv om Sametinget er en nasjonal institusjon, og således verken et lokalt eller regionalt organ ut fra en snever forståelse av bestemmelsen, virker det klart rimelig at innbyggere som har krav på svar på samisk fra sin kommune også har krav på svar på samisk fra Sametinget. Siden Sametinget selv etter eget tiltak sørger for at saksbehandlingen i størst mulig grad skjer på samisk, har ikke regjeringen sett det som nødvendig å fremme forslag om en egen lovbestemmelse om dette.

Regjeringen ønsker å fremme utviklingen av samisk språk ved at språket får en naturlig plass på så mange samfunnsområder som mulig. Regjeringen ønsker derfor å støtte opp om Sametingets målsetting om at mest mulig av saksbehandlingen skal foregå på samisk. Regjeringen forutsetter at Riksrevisjonen også arbeider for å kunne revidere virksomheter som praktiserer saksbehandling på samisk og norsk språk, enten ved å bygge ut egen kompetanse eller ved kjøp av oversettertjenester. Slik vil man kunne bidra til å følge opp samelovens intensjon (§ 1–5) om at samisk og norsk skal være likeverdige språk i Norge.

3.3 Sametingets valgordning

Sameloven § 2–4 ble endret 15. april 2005. Den innebærer at det fra sametingsvalget i 2005 velges 4 nye utjevningsmandater til Sametinget i tillegg til tingets 39 ordinære mandater. Sametingets valg-nemnd skal fordele utjevningsmandatene til de fire valgkretsene som har oppnådd flest godkjente stemmer ved valget. (Dette er omtalt i Sametingets årsmelding kap. 3.2.)

Antall stemmer bak hver representant varierer stort mellom de største og de minste valgkretsene. Innføringen av utjevningsmandater til de største valgkretsene skal utjevne noe av denne forskjellen. Sametingets krav om at utjevningsmandatene skal tildeles det underrepresenterte kjønn er ikke imøtekommet. Det er i forskrift til sametingsvalg fastsatt at Sametinget kan stille krav til forslagsstillere av valglister om minst 40 % kjønnsfordeling på lister som stiller til valg. Sametinget fastsatte slik forskrift 15. desember 2004.

Sametinget har fått en tilleggsbevilgning på kr 400 000 i revidert nasjonalbudsjett for 2005 til dekning av merkostnadene ved økning av antall mandater i tinget.

Kommunal- og regionaldepartementet har i 2004 bidratt med 230 000 kroner til Sametingets kampanje med sikte på å øke kvinnerepresentasjonen i Sametinget ved valget i 2005. Kampanjen skal gjøre listestillerne ansvarlig for å øke kvinnerepresentasjonen på Sametinget ved valget, bidra til at flere kvinner blir motivert til å stille på førsteplass på listene og til at det dannes kvinnenettverk.

Departementet deler Sametingets oppfatning om at det er behov for en større helhetlig utredning om Sametingets valgordning og at utredningen bør ta sikte på å avklare et eventuelt behov for endret valgkretsinndeling og endret antall representanter fra de ulike valgkretsene. Departementet har tildelt 300 000 kroner til Sametinget for å sette i gang et ekspertutvalg til en bred vurdering av ulike sider ved ordningen for sametingsvalget. Utredningen skal kunne danne grunnlag for eventuelle nye endringer i valgordningen før valget i 2009.

3.4 Finnmarksloven

Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) ble sanksjonert i statsråd 17. juni 2005. Lovvedtaket avviker en del fra forslaget i Ot. prp. nr. 53 (2002 – 2003), bl.a. ved at det skal opprettes en kommisjon og en særdomstol for identifisering og anerkjennelse av bestående rettigheter.

Det vil bli nedsatt en kommisjon for kartlegging av eksisterende kollektive og individuelle bruks- og eierrettigheter til grunnen i Finnmark og en særdomstol for behandling av tvister (loven § 5 jf. kapittel 5).

En arbeidsgruppe med deltakelse fra Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Miljøverndepartementet, Finansdepartementet og Justisdepartementet er etablert for å koordinere praktiske spørsmål knyttet til etableringen av Finnmarkseiendommen. Sametinget, Finnmark fylkesting, Statskog SF, Statens naturoppsyn og de ansatte i Statskog SF i Finnmark vil også bli trukket inn i dette arbeidet.

Finnmarkseiendommen vil i utgangspunktet ha samme stilling vis-a-vis statlige myndigheter som andre private grunneiere. Enkelte bestemmelser legger imidlertid særlige oppgaver overfor Finnmarkseiendommen til Kongen eller departementet. Det gjelder bl.a. godkjenning fra Kongen til endret bruk av utmark mv. i enkelte særtilfeller (§ 10), oppnevning av ett medlem til Finnmarkseiendommens kontrollkomité (§ 16 første ledd), behandling av klager over Finnmarkseiendommens innskrenkninger i utnyttelsen av fornybare ressurser m.m. (§ 27 annet og syvende ledd). Dette vil skje i samråd med Miljøverndepartementet.

Sametinget skal gi retningslinjer for vurdering av betydningen for samisk kultur mv. av endret bruk av utmark i Finnmark, jf. § 4. I saker om endret bruk av utmark plikter offentlige myndigheter å forholde seg til retningslinjene. Kommunal- og regionaldepartementet skal stå for lovlighetskontroll av retningslinjene, jf. § 4 første ledd annet punktum.

Den nærmere reguleringen av fisket i Tana og Neiden skal reguleres gjennom forskrift (§ 28). Forskriften skal utarbeides i konsultasjoner med Sametinget og de berørte kommunene, og det vil bli ført forhandlinger med Finland.

I forbindelse med behandlingen av finnmarksloven fattet Stortinget 6. juni 2005 følgende vedtak:

«Stortinget ber Regjeringen snarest mulig foreta en utredning av samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark, herunder minimumskvote for båter under ti meter, og fremme en oppfølgende sak om dette for Stortinget.»

Fiskeridepartementet har innledet arbeidet med oppfølging av Stortingets vedtak. Internt, og ved innledende kontakter med andre departementer, er det under utarbeidelse en fremdriftsplan og et mandat for den aktuelle utredning.

Ved endringer i bergverksloven er det bl.a. åpnet for at det ved forskrift fastsettes at det for gruver på Finnmarkseiendommens grunn skal betales høyere avgift til grunneieren enn for gruver andre steder (bergverksloven § 42).

Før Finnmarkseiendommen kan overta grunnarealene fra Statskog SF, må Finnmarkseiendommen være etablert og ha hatt anledning til å forberede seg på å forvalte grunnarealene på forsvarlig vis. Det må utformes overgangsregler som angir styrets kompetanse i forberedelsesfasen. Det tas sikte på å få de nødvendige overgangsreglene på plass til 1. januar 2006. Sametinget og Finnmark fylkesting har gitt uttrykk for at de vil kunne velge styremedlemmer innen den tid. Etter samråd med Sametinget og fylkestinget legges det til grunn at finnmarkslovens regler om Finnmarkseiendommen, med overtakelse av Statskogs grunnarealer i Finnmark, kan tre i kraft i løpet av annet kvartal 2006.

Det tas sikte på at reglene om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark settes i kraft fra 1. januar 2007.

3.5 Samiske barn og unge

3.5.1 Barnehager

Det vises til Sametingets årsmelding kap. 2.3 angående oppvekstvilkår. Sametinget tildeles midler til tilskudd til samiske barnehager, til morsmålsopplæring og til informasjons-, utviklings- og veiledningsarbeid i samiske barnehager og barnehager med samiske barn.

Regjeringen har arbeidet med å revidere lov om barnehager. Odelstingsproposisjon om ny lov om barnehager ble lagt fram for Stortinget 8. april 2005 (Ot. prp. nr 72 (2004–2005)). Loven ble vedtatt av Stortinget 14. juni 2005. Forslag til ny § 2 Barnehagens innhold, fjerde ledd, inneholder følgende bestemmelse: «*Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.*» Videre er § 8 Kommunens ansvar presisert, jf. tredje ledd: «*Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.*»

En arbeidsgruppe nedsatt av Barne- og familiedepartementet leverte 5. juli 2005 forslag til revidert rammeplan for barnehagene. Sametinget var konsultativt medlem i gruppen. Planen som er en forskrift til barnehageloven, skal på høring høsten 2005 før den iverksettes fra 1. januar 2006.

Som et ledd i å styrke samarbeidet i det samiske barnehagemiljøet og å sette fokus på samisk språkutvikling i førskolealder, ble det i juni 2004 arrangert en nordisk barnehagekonferanse i Karasjok. Deltakere fra Russland, Sverige, Finland og Norge utvekslet erfaringer på tvers av landegrensene. Sametinget i Norge stod som arrangør.

Barne- og familiedepartementet har jevnlig møter med Sametinget på administrativt plan for å drøfte felles tiltak og utfordringer. I den forbindelse er det også opprettet konstruktive samarbeidsrutiner med Samisk høgskole med hensyn til tiltak for å bedre rekruttering til utdanningen og stabilitet av førskolelærere med samiskspråklig kompetanse i barnehagene. Videre skal de samiske barnehagene arbeide med målene i Handlingsplan for likestilling i barnehagene. Denne vil bli oversatt til samisk.

Det vises for øvrig til St.meld. nr. 11 (2004–2005) kap. 4.1.1.

3.5.2 Barnevern

På møtet mellom politisk ledelse i Barne- og familiedepartementet og Sametinget våren 2004, formidlet Sametinget at det er behov for å ha større fokus mot utsatte barn og unge med samisk bakgrunn. Det må videre fokuseres på at tiltak for samiske barn og unge som plasseres utenfor hjemmet må ivareta barnets språk og kultur. Sametinget fikk en orientering fra Barne- og familiedepartementet om etableringen av Barne-, ungdoms- og familieetaten, og Barne-, ungdoms- og familieetaten ved region nord deltok på møtet

Barne- og familiedepartementet har tidligere oversatt deler av materiellet fra Program for foreldreveiledning til samisk. Barne- og familiedepartementet tar sikte på å oversette diskusjonsheftet «Åtte temaer for godt samspill», og vil videre vurdere å oversette temaheftene som er spesielt rettet mot foreldre og andre som tar opp ulike aktuelle tema.

Barne- og familiedepartementet gir fortsatt tilskudd til Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge i form av driftstilskudd. Departementet ga i 2003 midler til Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge til å utforme fire temahefter om barnevern i samisk kontekst til bruk i undervisningsopplegg for studenter i grunn- og videreutdanningene og for ansatte i barneverntjenesten. Heftene skulle etter planen foreligge mot slutten av 2004, men arbeidet er blitt noe forsinket og vil foreligge høsten 2005.

Familierådslag er en metode som benyttes i barneverntjenesten i arbeidet med samiske fami-

lier. Barne- og familiedepartementet støttet i 2004 et nasjonalt prosjekt for implementering, utvikling av og opplæring i metoden. Det er gjennomført opplæring i familierådslag i finnmarkskommunene. Prosjektet videreføres i 2005.

Det vises for øvrig til St.meld. nr. 11 (2004–2005) kap. 4.1.3.

3.6 Samisk grunnopplæring, høyere utdanning og forskning

Det vises til omtale av opplæringsspørsmål i Sametingets årsmelding, se kap. 2.4.

3.6.1 Samisk grunnopplæring

Samiske elever har en individuell rett til opplæring i samisk uansett hvor de bor i landet. Retten gjelder de tre samiske språkene, nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. Utdannings- og forskningsdepartementet er opptatt av å bevisstgjøre skoleeiere om denne retten, samtidig som fylkesmennene blir bevisstgjort i forhold til tilsyn og klagebehandling. For at samiske elever skal ha rett til opplæring på samisk, må de utgjøre en gruppe på minst ti elever. Sametinget har henvendt seg til Utdannings- og forskningsdepartementet med ønske om at retten til opplæring på samisk også skal bli en individuell rettighet. Spørsmålet er til vurdering i departementet.

Nye læreplaner i forbindelse med Kunnskapsløftet utvikles og fastsettes for samisk grunnopplæring i tråd med bestemmelsene i opplæringsloven kap. 6. Arbeidet omfatter grunnskolen og gjennomgående fag i hele grunnopplæringen. Ny fag- og timefordeling blir utarbeidet for samisk grunnopplæring i løpet av høsten 2005. Departementet setter pris på det gode samarbeidet med Sametinget om disse oppgavene.

Fjernundervisningsprosjektene for samiske elever har gitt nyttige erfaringer om opplæring i samisk for elever som følger nasjonal læreplan. Utdanningsdirektoratet vil vurdere hvordan disse erfaringene skal brukes i videre utvikling av et godt tilbud til disse elevene. Saken vil bli omtalt i St.prp. nr. 1 for 2006.

Utdannings- og forskningsdepartementet ser fram til videre samarbeid om reformen i samisk grunnopplæring og andre aktuelle saker på grunnopplæringens område.

Ordningen med demonstrasjonsskoler lyses ut en gang hvert år og er åpen for alle skoler og skoleeiere. Søknadene blir videresendt fra fylkesmennene, og den endelige utvelgelsen gjøres av en nasjonal jury. Således har en god samisk skole de

samme muligheter for å bli demonstrasjonsskole som andre gode skoler. De samiske forvaltningskommunene bør stimulere sine skoler til å dokumentere resultater og melde sin interesse når ordningen lyses ut.

I forbindelse med innføring av Kunnskapsløftet bevilges det midler til kompetanseutvikling over en treårs periode. I 2005 er det tildelt 300 millioner kroner til kommuner og andre skoleeiere for å støtte arbeidet med kompetanseutvikling. Samiske forvaltningskommuner og andre kommuner med stor andel samiske elever har fått sin andel av disse midlene. Det er viktig at skoleeiere legger gode planer for bruk av disse midlene, og samarbeider med fagmiljøer om etter- og videreutdanning for lærere, skoleledere og annet relevant personale.

Utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet har hatt møter med Finnmark fylkeskommune, Karasjok og Kautokeino kommuner, Sametinget og styret for det statlige samiske videregående skolene om fremtidig drift av Samisk videregående skole i Karasjok og Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino. I løpet av 2006 vil en søke å komme fram til enighet om hvordan videre drift av skolene best kan organiseres. Disse skolene har en sentral plass i grunnopplæringen for samiske elever fra hele landet, og behandling av saken vil bli gjenstand for konsultasjon med Sametinget i tråd med ny konsultasjonsavtale.

3.6.2 NSI/Samisk høgskole

I de nye vedtektene for Nordisk Samisk Institutt (NSI) og i de nordiske ministrenes erklæring om fremtidig finansiering av NSI, legges det vekt på at NSIs selvstendighet som eget forskningsinstitutt skal sikres ved en overføring til Samisk høgskole. I tillegg vil de økonomiske overføringene til instituttet bli øremerket for virksomheten ved NSI, slik at det uomtvistet skal være midler knyttet til instituttets forskningsaktivitet.

Selv om instituttet ved sammenslåingen med Samisk høgskole er sikret selvstendighet og fortsatt skal være et eget forskningsinstitutt, vil det likevel ligge store muligheter for en videreutvikling og fordeling av det faglige samarbeidet mellom de to. De har i stor grad en komplementær forskningsportefølje, og mulighetene er store for at det kan være faglige synergier å hente i samorganiseringen. For det samiske forskningsmiljøet i Norge og i Norden for øvrig er det en styrke at disse virksomhetene er i et slikt tett samarbeid.

Ved behandlingen av stortingsmelding nr. 34 (2001–2002) om samisk høyere utdanning og fors-

kning, sluttet Stortinget seg til Regjeringens planer for at Samisk høyskole skal kunne videreutvikles til å få status som vitenskapelig høyskole. Samorganiseringen av NSI og Samisk høyskole vil ventelig gi positive effekter på en slik utvikling. Gjennom et tettere samarbeid mellom de to institusjonene ligger det til rette for at høyskolen kan få et bredere grunnlag for sine forskningsaktiviteter.

Det vises for øvrig til St.meld. nr. 11 (2004–2005) kap. 4.4.

3.6.3 Nytt vitenskapsbygg

Det har lenge vært et ønske om etablering av et eget vitenskapsbygg i Kautokeino (jf. Sametingets årsmelding), med samlokalisering av flere sentrale samiske institusjoner, herunder NSI, Samisk høyskole, Studentsamskipnaden for indre Finnmark, Samisk spesialpedagogisk støtte, Sametingets opplærings- og språkavdeling, Kompetansesenter for urfolksrettigheter og Samisk arkiv. Regjeringen mener at en slik samlokalisering vil være svært positiv i forhold til overføringen av NSI til Samisk høyskole, men kanskje aller mest vil det være viktig at det på denne måten kan bli etablert et samlet kompetansesenter for den samiske befolkningen ved at samiskspråklige oppgaver og samisk vitenskapelig virksomhet blir samlet i et større miljø.

Samisk høyskole har i dag eldre og lite formålstjenlige lokaler. Nytt vitenskapsbygg i Kautokeino er høyt prioritert av Utdannings- og forskningsdepartementet. Dette gis nærmere omtale i dokumentene til statsbudsjettet.

3.6.4 Forskning

St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning foreslår en rekke tiltak som skal bidra til å styrke samisk forskning, jf. pkt. 9.8.1. Det blir også redegjort for oppfølgingen av St.meld. nr. 34 (2001–2002) Kvalitetsreformen. Om høyere samisk utdanning og forskning.

I Forskningsmeldingen uttaler regjeringen at Norges forskningsråds Program for samisk forskning skal forlenges og styrkes. Det legges vekt på at programsatsingen må ivareta formidlingsoppgaver i forhold til den samiske befolkningen. Samtidig understreker meldingen viktigheten av at samiske problemstillinger ikke begrenses til den særskilte programsatsingen, men også tas opp innenfor andre av Norges forskningsråds programmer.

Utdannings- og forskningsdepartementet understreker i meldingen betydningen av å se

samisk forskning i sammenheng med annen forskning. Dette innebærer at midler til samisk forskning, som øvrige forskningsmidler, fortsatt vil bli kanalisert dels direkte til universiteter og høyskoler, og dels gjennom Norges forskningsråd. I tillegg vil regjeringen be Forskningsrådet ta initiativ til en felles nordisk utredning som skal vurdere opprettelse av et felles samisk forskningsutvalg for Norge, Sverige og Finland. Forskningsutvalget skal legge strategier for samisk forskning og bidra til bedre ressursutnyttelse gjennom koordinering av forskningsaktivitetene i de nordiske landene. Behovet for å opprette et eget samisk etikkutvalg foreslås vurdert i denne sammenheng.

Regjeringen vil bidra til økt bruk av samisk som originalspråk i forskning og formidling, og til økt dokumentasjon av tradisjonelle kunnskaper, særlig knyttet til samisk språk. Det skal også bidras til at primær- og grunnlagsdata om samiske forhold blir organisert og tilrettelagt for samisk forskning. Kommunal- og regionaldepartementet tildelte 1 mill. kroner i ekstrabevilgning til Forskningsrådet i 2004 til styrking og synliggjøring av samisk som originalspråk i forskningen, og til en mer brukertilpasset formidling av forskningsresultater.

Urfolksnettverket, et samarbeidstiltak mellom Universitetet i Tromsø, Samisk høyskole og Nordisk Samisk Institutt, vil bli videreført i henhold til forslag om tiltak i St.meld. nr. 34 (2001–2002). Forskningsmeldingen viser også til at lulesamisk og sørsamisk, som ledd i oppfølgingen av samme melding, er styrket gjennom tildelinger til henholdsvis Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag.

3.7 Kultur

3.7.1 Samarbeid Kultur- og kirke departementet og Sametinget

Kultur- og kirke departementet og Sametinget har etablert kontaktmøter på administrativt nivå to ganger i året for å sikre en god dialog.

Fra 2002 er forvaltningsansvaret for en rekke kulturinstitusjoner og tiltak overført til Sametinget, deriblant Samisk spesialbibliotek, mobil bibliotekjeneste (bokbusser), samiske kunstnerstipend, utstillingsvederlag til samiske kunstinstitusjoner, stedsnavntjenesten og oppfølging av samisk språklov, samiske museer, samisk arkiv, samiske musikkfestivaler og Beaivváš Sámi Teáhter. Sametinget forvalter en rammebevilgning til kulturformål, og det er opp til Sametinget å prioritere innenfor denne rammen.

3.7.2 Samisk kultur

For en helhetlig gjennomgang av Regjeringens språk- og kulturpolitikk viser vi til St.meld. nr. 48 (2002–2003) Kulturpolitikk fram mot 2014. Meldingen tar opp den samlede språk- og kulturpolitikken for de neste ti årene inkludert samisk kultur og språk.

Forvaltningsansvaret for samisk arkiv ble etter ønske fra Sametinget overført til Riksarkivaren fra 1. januar 2005. Samisk arkiv er nå en del av det statlige arkivverket. I forbindelse med endringen ble det også overført 0,7 mill. kroner for Samisk arkiv til det statlige Arkivverket.

3.7.3 Samisk språk

Sametinget vedtok i 2003 å be regjeringen fremme forslag for Stortinget om en endring i samelovens språkregler, slik at Tysfjord kommune kunne bli medlem av forvaltningsområdet for samisk språk. Forvaltningsområdet utgjør i dag kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord.

Kultur- og kirke departementet har fulgt opp Sametingets vedtak ved å foreslå en lovendring som vil føre til at Tysfjord kommune blir innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Departementet foreslo at det ikke lenger skal fastslås direkte i loven hvilke kommuner som utgjør forvaltningsområdet for samisk språk, men at Kongen i stedet gis myndighet til å avgjøre hvilke kommuner som skal komme inn under forvaltningsområdet. Stortinget har fattet et lovvedtak om endringer i same-loven § 3–1. Det er i forskrift fastsatt at Tysfjord kommune vil bli innlemmet i språkområdet fra 1.1.2006.

Innlemmelse kan på sikt også bli aktuelt for flere kommuner, og departementet har mottatt søknad fra Snåsa kommune om å bli innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk.

Sametinget har bedt Kultur- og kirke departementet om å gjennomføre en evaluering av same-lovens språkregler. Departementet har innledet samtaler med Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet om en evaluering av språkbestemmelsene.

3.7.4 Lov om stadnamn

Stortinget vedtok 14. april 2005 endringer i Lov om stadnamn. Endringene tar særlig sikte på forenklinger i saksbehandlingen, og på å gi klarere og mer funksjonelle bestemmelser. For samiske stedsnavn er en viktig endring at det skal reises samtidig nav-

nesak for parallellnavn på norsk, samisk og kvensk. I tillegg er også hensynet til samiske og kvenske stedsnavn særskilt nevnt i lovens formålsparagraf. Kultur- og kirke departementet arbeider med endring av forskriftene til loven.

3.7.5 Samiske medier

Sametinget viser til at den *«økonomiske situasjonen for de samiske publikasjonene er utilfredsstillende og har vært det over flere år»*, og legger til grunn at det er behov for å *«styrke utgivelsene av disse slik at de kan utgis regelmessig med ønsket kvalitet og med økt antall utgivelser pr. år.»*

Bevilgningen til samiske aviser over Kultur- og kirke departementets budsjett utgjør til sammen 13 mill. kroner i 2005, en økning på 1,4 mill. kroner i forhold til 2004. Nominelt er tilskuddsrammen økt med 5 mill. kroner, eller om lag 60 prosent, siden 2000. På bakgrunn av Stortingets behandling av St.meld. nr. 33 (2001–2002) har Kultur- og kirke departementet lagt til grunn at budsjettøkningen for 2005 bør forbeholdes de samiskspråklige avisene i ordningen, jf. St.prp. nr. 1 (2004–2005). I tillegg har departementet gått inn for å åpne for tilskudd til innstikk e.l. på lulesamisk i aviser som utgangspunktet faller utenfor forskriftens definisjon av samisk avis. Begge forslag krever forskriftsendring. Departementet vil om kort tid sende et forskriftsutkast på høring.

Nordnorsk filmsenter AS mottar i alt 5,4 mill. kroner i 2005. Av dette er 2,7 mill. kroner øremerket kortfilmproduksjon. Det er en forutsetning for tilskuddet at det skal produseres minst én samisk film med støtte fra Nordnorsk filmsenter AS.

3.7.6 Samisk idrett

Sametinget og Samenes idrettsforbund – Norge (SVL-N) henvendte seg i 2003 til Kultur- og kirke departementet med en anmodning om årlig tilskudd fra spillemidlene. Kultur- og kirke departementet har i 2004 vært i dialog med Sametinget om søknadens struktur og innhold med tanke på et eventuelt tilskudd til samisk idrett.

3.7.7 Samiske bokbusser

Sametinget tar opp i sin melding (kap. 2.7.2) behovet for finansiering av nye samiske bokbusser. Regjeringen har i etterkant at dette foreslått i revidert statsbudsjett å gi Sametinget en tilleggsbevilgning på 2 mill. kroner over Kultur- og kirke departementets budsjett til finansiering av en ny, sørsamisk bokbuss.

3.8 Helse- og sosialtjenester til samene

Det vises til omtale av helse- og sosialspørsmål i Sametingets årsmelding (kap. 2.6 ovenfor).

Som ledd i det pågående arbeid med å utvikle likeverdige tjenester for den samiske befolkningen, er det enighet om å fortsette samarbeidet mellom Sametinget og helsemyndighetene. Våren 2004 avholdt statsråd Dagfinn Høybråten et møte med Sametinget, og høsten 2004 avholdt statsråd Ansgar Gabrielsen i det nye Helse- og omsorgsdepartementet et møte med Sametinget. Samtalene har blant annet omhandlet rekruttering av leger og annet helsepersonell til primærhelsetjenesten i indre Finnmark, rehabiliteringstilbudet til den samiske befolkning, tilbud innen psykisk helse, opprettelse av et samarbeidsorgan som kan ivareta hensyn til den samiske befolkning i forhold til helseforetakene og om samarbeid over grensene mellom Finland og Norge som ledd i oppfølging av prosjektet «Grenseløst i Nord».

Fylkesmannen i Finnmark har i samarbeid med berørte kommuner igangsatt et arbeid for å bedre legedekning og rekruttering til primærhelsetjenesten. Tiltakene omfatter blant annet en fadderordning for medisinske turnuskandidater.

Helse- og omsorgsdepartementet videreførte i 2004 planen om opptrapping av psykisk helsevern i Karasjøk og i Lakselv til nasjonale kompetansebasert tjenester til den samiske befolkningen. Investeringer til bygging av familieavdeling og akuttplaner for ungdom har vært prioriterte tiltak. Den samlede bevilgning var 13 mill. kroner i 2004 (en økning på 6 mill. kroner fra 2003) og beregnes til 18 680 mill. kroner i 2005 (en ny økning på 6 mill. kr).

Helse- og omsorgsdepartementet avsatte i 2004 10,7 mill. kroner til forsøks- og utviklingsarbeid med utgangspunkt i NOU 1995: 6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge og *Mangfold og likeverd – Regjeringens handlingsplan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkningen i Norge 2002–2005*. Av disse midlene ble 5,1 mill. kroner overført til Sametinget, og gikk i hovedsak til forvaltning av prosjektmidler og finansiering av to saksbehandlertillinger i Sametinget. For 2005 er bevilgningen til Sametinget på 5,4 mill. kroner.

Øvrige 5,6 mill. kroner forvaltes av Sosial- og helsedirektoratet som har ansvaret for iverksetting av de andre tiltak i planen. Av disse ble Senter for samisk helseforskning tildelt 4,3 mill. kroner til ordinær drift og til arbeid med en helse- og levekårsundersøkelse i samiske områder. Departementet forutsetter et tett samarbeid mellom Same-

tinget og Sosial- og helsedirektoratet i gjennomføring av tiltak i handlingsplanen. De resterende midler er disponert til planlegging av samisk informasjonstjeneste, oversettelser av blant annet Pasientrettighetsloven og styrking av tilsynsmyndighetenes samiske kompetanse. Midler er også brukt til forprosjektering av tolkeutdanning «Tolking i offentlig tjenesteyting» ved Samisk høyskole i Kautokeino.

Mangfold og likeverd – Regjeringens handlingsplan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkningen i Norge 2002–2005 går i 2005 inn i det siste året i planperioden. Departementet vil innlede en dialog med Sametinget og andre aktuelle parter for å komme fram til en egnet oppfølging av handlingsplanen.

Sametinget og Helse- og omsorgsdepartementet ble i møte den 18. august 2005 enige om at det bør opprettes en samarbeidsgruppe for helse- og sosialfaglige spørsmål mellom Sametinget, Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet samt eventuelt andre berørte departementer, underliggende etater og forskningsmiljøer. Oppfølging av handlingsplanen *Mangfold og likeverd* vil være en av oppgavene for denne samarbeidsgruppen.

3.9 Miljøpolitikk og kulturminner

3.9.1 Rovdyrpolitikk og -forvaltning

De siste årene har norsk rovviltpolitikk blitt grundig utredet i forbindelse med arbeidet med St.meld. nr. 15 (2003–2004) *Rovvilt i norsk natur*. Også reindriftsmessige konsekvenser har vært til utredning og vurdering. Stortinget behandlet meldingen våren 2004, jf. Innst. S. nr. 174 (2003–2004), og fra 1. april 2005 er viktige deler av ny rovviltpolitikk gjennomført i tråd med Stortingets føringer. Formålet er å sikre en bærekraftig forvaltning av rovvilt, samtidig som hensynet til bufe- og tamreinæringen og andre samfunnsinteresser ivaretas.

Det er etablert åtte forvaltningsregioner med åtte regionale rovviltnemnder. De nye rovviltnemndene, med medlemmer utgått fra fylkeskommuner og Sametinget, har fått et hovedansvar for bruken av virkemidler i forvaltningen av rovvilt i sin region. Dette gjelder skadefelling, lisensfelling, kvotejakt på gaupe, forebyggende og konfliktdepende tiltak og utarbeiding av regional forvaltningsplan for rovvilt. Det er fastsatt egne mål for hver rovviltart i den enkelte region. Nemnda skal forvalte rovvilt med utgangspunkt i disse målene med vekt på forutsigbarhet og lokal medvirkning,

og gjennom nær kontakt med berørte kommuner og organisasjoner.

Sametinget er direkte representert i alle de fire nemndene som har samisk tamreindrift innenfor sin region, og har således fått en reell deltagelse og innflytelse i rovviltforvaltningen i alle regioner med samisk tamreindrift. Sametinget oppnevner selv sine medlemmer og varamedlemmer til rovviltnemndene blant representanter eller vararepresentanter på Sametinget.

3.9.2 Kulturminnevern

Sametinget ble delegert myndighet som en midlertidig forvaltningsordning etter kulturminneloven i 2001. Forvaltningsordningen ble forlenget inntil videre i 2004. Det er nedsatt en arbeidsgruppe, ledet av Miljøverndepartementet og med deltagelse fra Sametinget og Riksantikvaren, som skal utrede den fremtidige organisering og myndighetsfordeling. Arbeidsgruppen skal slutføre arbeidet innen 2005.

Sametinget forvalter en tilskuddsordning på 2 mill. kroner som er finansiert av Miljøverndepartementet. Tilskuddene går til forskjellige tiltak innen samisk kulturminnevern. I tildelingsbrevet fra Miljøverndepartementet for 2005 er det forutsatt at kun 15 % kan benyttes til å dekke utgifter i forbindelse med saksbehandlingen knyttet til denne ordningen.

3.9.3 Bygningsvern

Utredninger gjort av Sametinget viser at samisk bygningsvern må vies større oppmerksomhet for å sikre verdier og hindre forfall. Som det fremgår av St.meld. nr. 16 (2004–2005) Leve med kulturminner, er det behov for en konkret vurdering av hvilke bygninger det er viktig å prioritere for vern i et langsiktig perspektiv. Det fremgår også at det er behov for bedre og mer kompetanse når det gjelder samisk bygningsvern. Departementet vil ta initiativ til at det blir utarbeidet en plan for den videre oppfølgingen av Sametingets prosjekt om samisk bygningsarv.

3.9.4 Arealvern

Det er i utgangspunktet kommunene som er ansvarlig for planlegging og arealforvaltning innen sitt område. Miljøverndepartementet hadde til behandling fire innsigelser fra reindriften til reguleringsplaner i 2004. Tre av disse gjaldt hyttebygging i områder for reindriften. I to av sakene ble innsigelsen fra reindriften tatt til følge, mens den

tredje er fortsatt til behandling i departementet. I den fjerde saken, som gjaldt motorcrossbane, ble innsigelsen tatt delvis til følge. Departementet er klar over at det gis mange dispensasjoner i kommunene, og at dette oppleves som et problem for reindriften. Departementet vil derfor vurdere om det bør gis bedre informasjon til kommunene om bruken av plan- og bygningsloven og dispensasjoner.

3.9.5 Verneplaner

På et møte 16. januar 2004 mellom Sametinget og Miljøverndepartementet ble det enighet om å se nærmere på saksbehandlingsreglene for vern etter naturvernloven for på en bedre måte å sikre at samiske interesser ble ivaretatt i planprosessen. Det ble gjennomført et møte på administrativt plan mellom de to partene ultimo april hvor man ble enige om grunnlaget for det videre arbeid nedfelt i et omforent dokument/referat datert 28. juni 2004. Sametinget har senere kommet med et nytt, utvidet oppspill etter behandling på møte ultimo februar 2005. Arbeidet med å forbedre saksbehandlingsreglene vil bli videreført i 2005.

3.9.6 Barmarkskjøring

Motorferdselregelverket er for tiden gjenstand for et forsøksprosjekt i åtte kommuner, deriblant Kautokeino kommune. Forsøket er planlagt slutført og evaluert i løpet av 2005. Under forsøksperioden har det kommet mange forslag om endringer av regelverket, både om strengere og mer liberale regler. Barmarkskjøring vil ha et spesielt fokus da slik kjøring setter store sår og merker i naturen, og kjøringen kan dessuten skade plante- og dyrelivet.

3.10 Forsvarspolitik

Under punktet om arealvern omtaler Sametinget skytefeltene Halkavárre i Finnmark og sammenbinding av Mauken og Blåtind skytefelt i Troms (kap. 2.8.3).

Sammenbindingen av Mauken og Blåtind skytefelt ble vedtatt av Stortinget i 1997 og er nå i ferd med å bli realisert. Utvidelsen vil gi redusert mulighet for å drive reindrift i området, og det pågår forhandlinger mellom Forsvarsdepartementet og berørte reindriftsutøvere om hva som er en rimelig økonomisk erstatning for det tap av beite-land som tiltaket innebærer.

Det foreligger ingen planer for videre utvidelse av Halkavárre skytefelt.

3.11 Mineralloven

Sametinget tar flere steder i sin melding opp spørsmål tilknyttet mineraler.

Sametingets synspunkter om minerallovgivningen, rettighetene til mineralressursene og mineralaktivitet i samiske ressursområder vil bli gjennomgått og vurdert av departementet i den videre oppfølgingen av arbeidet med et nytt minerallovverk, der dette er naturlig.

3.12 Fiskeripolitikk

Det vises til Sametingets omtale av fiskeripolitikken (kap. 2.7.1).

Det vises videre til St.meld. nr. 19 (2004–2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker. Kapittel 12 i denne meldingen tar særskilt opp fiske i et samepolitisk perspektiv. Meldingen ble behandlet i Stortinget 27. mai 2005.

Det vises også til Stortingets vedtak i forbindelse med vedtakelsen av finnmarksloven, jf. kap. 3.4 ovenfor.

Sametingets merknader om deltakelse i kongekrabbefisket i 2005 ble drøftet med Fisker- og kystdepartementet 10. mai 2005. Fiskeri- og kystdepartementet har delvis imøtekommet Sametingets krav, bl.a har departementet åpnet for deltakelse i kongekrabbefisket for båter under 7 meter i gruppe I og 6 meter i gruppe II.

3.13 Reindrift, arealvern og landbruk i samiske områder

3.13.1 Reindrift

Reindriften (kap. 2.7.1.) står overfor mange utfordringer. Den er utsatt for press fra mange hold, og har i tillegg et reintallsproblem i sentrale områder i Finnmark. Utfordringene i reindriften må søkes løst i et samarbeid mellom næring og myndigheter, og med Sametinget som en viktig premissleverandør.

Slakte- og markedssituasjonen har, som Sametinget påpeker, ikke vært tilfredsstillende i de siste par årene. Det har imidlertid vært gjort en vesentlig innsats for å bedre situasjonen gjennom blant annet bevilgning av betydelige midler til markedsføring, og iverksetting av andre tiltak. Det er i dag ikke vanskelig å få omsatt de produkter som tilbys i markedet. Myndighetene legger derfor vekt på å gi rammebetingelser som blant annet stimulerer til et best mulig samarbeid mellom de ulike private

aktører. Primæransvaret når det gjelder utformingen av tiltak og den konkrete oppfølgingen ligger hos leddene i verdikjeden.

Når det gjelder reintallstilpasningen i Vest-Finnmark, er dette et arbeid som har hatt høy prioritet. Landbruks- og matdepartementet har i tråd med Stortingets intensjoner lagt vekt på frivillighet og dialog. Det har imidlertid vist seg at reintallet ikke er kommet ned på et tilfredsstillende nivå. På den bakgrunn fremmet Regjeringen 27. mai 2005 en proposisjon om visse endringer i reindriftsloven (Ot.prp. nr. 99 (2004–2005)) med sikte på å få et mer hensiktsmessig hjemmelsgrunnlag for lovbasert reintallstilpasning.

Sametinget reiser spørsmål om reintallstilpasningen kan skje innenfor gjeldende lovgivning og de internasjonale forpliktelser som Norge er bundet av. Ulike former for lovbasert oppfølging må skje med grunnlag i den lovgivning som til enhver tid er gjeldende. Samtidig må de folkerettslige forpliktelser overholdes. Dette krever en særlig årvåkenhet i forhold til slike prosesser som vi her har med å gjøre. For øvrig pågår det et arbeid med en mer omfattende revisjon av reindriftsloven. Dette arbeidet har trukket noe ut fordi problemstillingene er mange og sammensatte, ikke minst i lys av den vanskelige ressursmessige situasjonen i Finnmark.

3.13.2 Arealvern for reindriften

Arealsituasjonen for reindriftsnæringen (jf. kap. 2.8.3) er blant de områder som må ha et særlig høyt oppmerksomhetsnivå framover. Reindriften er utsatt for et sterkt press fra mange hold. Det er en stor utfordring å sikre det arealgrunnlag som er nødvendig for å opprettholde en livskraftig reindrift i de samiske reinbeiteområdene. Problemstillingen har vært framtrødende i forskjellige sammenhenger gjennom de senere år. Det kan vises til St.meld. nr. 33 (2001–2002) Om samepolitikken, og St.meld. nr. 11 (2004–2005) Om Sametingets virksomhet i 2003.

Når det gjelder vindmølleparker med tilhørende infrastruktur, vises til punkt 4.14 i St.meld. nr. 11 (2004–2005) hvor disse spørsmål er viet særskilt oppmerksomhet. For øvrig har Reindriftsforvaltningen og NVE laget en rapport som skal bidra til å bedre kunnskapen om vindkraft og reindrift i Norge. Rapporten er et resultat av et tett samarbeid mellom Reindriftsforvaltningen og NVE for å seile fokus på viktige utfordringer når det planlegges utnyttning av vindkraft i reinbeiteområder.

3.13.3 Landbruk i samiske områder

Landbruks- og matdepartementet ønsker å presisere at det Sametinget under pkt. 2.7.1. omtaler som «det nasjonale verdiskapingsprogrammet» er det Regjeringen omtaler som «verdiskapingsprogrammet for matproduksjon». Departementet har merket seg at Sametinget arbeider med å inkorporere samisk landbrukspolitisk sone i et nasjonalt landbruksperspektiv og med å tilpasse virkemiddelbruk innenfor jordbruket.

Landbruks- og matdepartementet vil her vise til at gjeldende landbrukspolitikk har som mål å opprettholde den regionale fordelingen av matproduksjonen og verdiskapingen. For å nå dette målet er flere av virkemidlene sterkt geografisk differensiert og med høyeste prioritet til områder som i stor grad er sammenfallende med samiske kjerneområder. På den bakgrunn mener departementet at det er lite aktuelt å etablere noen egen samepolitisk sone.

3.14 Internasjonale spørsmål

3.14.1 Arbeidet med FNs urfolkserklæring

Arbeidet med å få vedtatt en FNs urfolkserklæring lot seg ikke avslutte innen utgangen av FNs urfolkstiår i 2004. Arbeidsgruppen som forhandler om erklæringen har fått forlenget sitt mandat med ett år, med sikte på ferdigstilling av forhandlingene innen utgangen av 2005. Utenriksdepartementet vil bidra til at Sametinget kan delta i de gjenstående forhandlingene på linje med tidligere år.

3.14.2 Barentssamarbeidet

Urfolkene forblir en viktig dimensjon i Barentssamarbeidet. Regjeringen arbeider med urfolksspørsmål særlig på to plan: Urfolkenes mulighet til å delta og bli hørt i det omfattende samarbeidet i Barentsregionen, og innhold i og iverksetting av tiltak for å bedre urfolkenes livssituasjon, utdanning, helse m.v. I dette arbeidet står Sametinget og Samisk parlamentarisk råd sentralt. Med midler fra Utenriksdepartementet som blant annet blir forvaltet gjennom Barentssekretariatet, gjennomføres likeledes en rekke tiltak innrettet på å styrke samarbeidet med og mellom samer og andre urfolk i Barentsregionen, og utvikle næringsliv og etablere styrkede forutsetninger for kulturell og annen utvikling.

2005 er erklært som urfolksår i Barentssamarbeidet. Dette gir anledning til å sette forsterket søkelys på saker hvor Barentsrådets medlemmer

kan bistå lokalsamfunn, regionale myndigheter og involverte samfunnsorganisasjoner i å nå de målsettinger om bærekraftig utvikling også for urfolkene som hele tiden har ligget til grunn for samarbeidet i Barentsregionen.

3.14.3 Europapolitisk forum

Sametinget fikk for 2003/2004 tildelt NOK 340 000 fra Utenriksdepartementet for å følge opp initiativene i Regjeringens europapolitiske plattform og utvikle egne strategier i forhold til det europeiske samarbeidet. Målet med prosjektet er å fokusere på samenes stilling i fremtidens EU. Formålet med prosjektet er å utvikle strategier for påvirkning av EUs interne urfolkspolitikk og strategier for samisk deltakelse/representasjon i Brussel. I prosjektet skal hovedfokus være på strategiutvikling, kompetanseheving og nettverksbygging. Som ledd i arbeidet har Sametinget også ønsket å gjennomføre en seminarserie med ulike relevante temaer rundt samene og EU. Til disse seminarne skal deltakere fra EU og Europaparlamentet og representanter for regjeringene i Finland, Sverige, Russland og Norge inviteres.

3.15 Kjønnsligestilling

Barne- og familiedepartementet er fornøyd med Sametingets engasjement når det gjelder kjønnsligestilling og omtalen av arbeidet i årsmeldingen, men vil samtidig påpeke at det kan være rom for forbedringer. I og med Sametingets status som et offentlig organ er Sametinget etter likestillingslovens § 1a pålagt å aktivt arbeide for å fremme likestilling, både som arbeidsgiver (internt) og som politisk og administrativt organ (eksternt). Departementet vil drøfte med Sametinget hvordan det kan rapporteres mer detaljert på arbeidet med kjønnsligestilling på en hensiktsmessig måte, enten i tillegg til eller som del av den årlige meldingen til Kommunal- og regionaldepartementet.

Ved opprettingen av det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet har Sametinget ment at det bør overføres midler til det samiske miljøet, representert ved Kompetansesenteret for urfolks rettigheter, til å ivareta tilsvarende funksjoner i det samiske miljøet. Dette er et synspunkt Barne- og familiedepartementet ikke deler, ut fra intensjonene og bakgrunnsarbeidet med den nye loven om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven, Ot.prp. nr. 33 (2004–2005)) og den nye loven om Likestillings- og

diskrimineringsombudet (Ot.prp. nr. 34 (2004–2005)).

Når det gjelder diskrimineringsloven framgår det klart i lovens forarbeid at den omfatter urfolk. Det sies på side 88 i proposisjonen at begrepene nasjonal minoritet og urfolk anses unødvendig å nevne eksplisitt i lovens oppregning, da disse omfattes av etnisitetsbegrepet, og på side 205 fastslås at begrepet «etnisitet» skal forstås på samme måte som begrepet «etnisk opprinnelse», blant annet vil nasjonale minoriteter og urfolk være omfattet

Det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet skal blant annet forvalte denne loven og likestillingsloven. Det framgår av loven at det nye ombudet både skal føre tilsyn med og medvirke til gjennomføring av disse lovene, jf. lovforslaget side 9: «Apparatet skal således håndheve likestillingsloven, diskrimineringsloven, arbeidsmiljølovens likebehandlingskapittel og diskrimineringsforbudene i boliglovene samt ivareta kompetanse- og pådriveroppgaver mv. som bidrar til økt likestilling og likebehandling». Videre sier departementet på samme side at det legger vekt på at Likestillings- og diskrimineringsombudet skal være et landsdek-

kende tilbud, og at det må arbeides for at tilbudet gjøres tilgjengelig lokalt. Endelig sies i kap. 7 at kompetanse/pådriverrollen skal ha høy prioritet i ombudets virksomhet.

På denne bakgrunn anser Barne- og familiedepartementet at grunnlaget for at det nye ombudet skal kunne ivareta også samiske interesser er lagt, og at det ikke er aktuelt å løsrive saker som angår det samiske fra ombudets øvrige funksjoner.

Når dette er sagt, vil vi samtidig si oss enige i at det vil være nødvendig for det nye ombudet å knytte til seg ekspertise og kunnskapsmiljøer som samarbeidsparter, herunder samiske miljøer. I Ot.prp. nr. 34 kap. 7 nevnes Kompetansesenter for urfolks rettigheter som en viktig samarbeidspart når det gjelder samiske rettigheter (s. 55, spalte 2).

Kommunal- og regionaldepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 2. september 2005 om Sametingets virksomhet i 2004 blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1**Sametingets regnskap for 2004**

Sametingets regnskap for 2004 er et kontantregnskap for virksomheten i sin helhet og viser virksomhetens faktiske bokførte inntekter og utgifter.

Regnskapet presenteres i tre hoveddeler; resultatregnskap, balanse og noter til regnskapet. I noter til regnskapet gis en oversikt over bevilgning

ger mottatt, driftsregnskapet fordelt på hovedkoststeder, virkemiddelregnskapet fordelt på virkemiddelordningene og spesifisering av enkelte balanseposter. Under hver av disse hoveddelene gis det også forklaringer til eventuelle avvik.

Resultatregnskap

Tabell 1.1

Post	Tekst	Note	Res hiå	Rev.bud 04	Avvik	i %
Bevilgninger						
50	Bevilgninger fra departementene	1	226 119 000	225 639 000	480 000	0,2 %
1. Sum rammebevilgninger			226 119 000	225 639 000	480 000	0,2 %
Drift politisk nivå, administrasjon og spesielle driftsutgifter						
01	Drift politisk nivå	2	14 558 802	14 815 000	256 198	1,7 %
01	Drift administrasjon	3	52 821 240	52 559 500	-261 740	-0,5 %
22	Spesielle driftsutgifter	4	6 857 310	6 706 000	-151 310	-2,3 %
2. Sum driftskostnader			74 237 353	74 080 500	-156 853	-0,2 %
Virkemidler						
51	Næringsutvikling	5	22 765 822	22 417 000	-348 822	-1,6 %
52	Kultur	6	31 611 297	31 747 000	135 703	0,4 %
53	Samisk språk	7	41 359 137	41 450 000	90 863	0,2 %
54	Miljø- og kulturvern	8	11 484 150	11 526 000	41 850	0,4 %
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	9	4 450 998	4 451 000	2	0,0 %
56	Opplæring	10	24 292 640	24 302 000	9 360	0,0 %
57	Internasjonalt samarbeid	11	3 495 530	4 184 500	688 970	16,5 %
58	Samefolkets fond	12	421 589	0	-421 589	-
59	Helse- og sosialsatsing	13	4 023 496	4 100 000	76 504	1,9 %
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjons- tjeneste	14	5 418 000	5 396 000	-22 000	-0,4 %
61	Likestillingstiltak	15	288 662	330 000	41 338	12,5 %
62	Samisk statistikk	16	800 000	300 000	-500 000	-166,7 %
63	Regional utvikling og samarbeid	17	827 400	1 355 000	527 600	38,9 %

Tabell 1.1

Post	Tekst	Note	Res hiå	Rev.bud 04	Avvik	i %
3.	Sum virkemidler		151 238 721	151 558 500	319 779	0,2 %
4.	Årsresultat (1-2-3)		642 926	0	642 926	–
Anvendelse av årsresultatet						
	Dekning av negativ egenkapital pr. 31.12.03		-49 575			
	Til refordeling revidert budsjett 2005 – til annen EK		-593 352			
	Sum anvendelse		-642 926			

Balanse

Tabell 1.2

Beskrivelse	Note	2003	2004
Eiendeler			
Omløpsmidler			
Kundefordringer	18	10 064 113	7 392 942
Andre fordringer	18	1 019 057	2 714 795
Sum fordringer		11 083 169	10 107 737
Bankinnskudd			
– Driftskonto		33 383 355	53 370 202
– Samisk utviklingsfond		17 337 596	20 732 846
– Samisk kulturfond		9 133 955	6 637 322
– Samefolketsfond		79 650 861	79 663 530
Sum bank		139 505 768	160 403 900
Sum eiendeler		150 588 937	170 511 637
Egenkapital og gjeld			
Egenkapital			
Egenkapital	19	49 575	0
Annen egenkapital			
– Til refordeling i revidert budsjett 2005	19	0	-593 352
Sum egenkapital		49 575	-593 352
Gjeld			
Avsetning for forpliktelser			
Samisk utviklingsfond	5	-16 285 500	-20 147 750
Samisk kulturfond	6	-9 508 257	-8 223 038
Samefolketsfond – avkastning	12	-16 419 150	-21 505 130
Samefolketsfond – kapital	12	-75 000 000	-75 000 000
Avsetning gyldige tilsagn læremiddelutvikling	10	-12 646 693	-14 453 131
Avsetning gyldige tilsagn kulturminnevern	8	-2 184 350	-2 701 000
Avsetning gyldige tilsagn interreg, regional og statlig andel	11	-6 760 750	-7 804 980

Tabell 1.2

Beskrivelse	Note	2003	2004
Sum fondsavsetninger og andre avsetninger for forpliktelser		-138 804 700	-149 835 029
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		-59 342	-1 974 739
Pensjonsinnskudd		-385 766	-244 626
Skyldig offentlige avgifter		-2 169 110	-2 738 038
Annen kortsiktig gjeld – avsetning feriepenger og gruppeleivsforsikring		-3 968 733	-3 910 752
Annen kortsiktig gjeld – kapitalisert avkastn. Norges bank		-4 650 861	-4 663 530
Øvrige avsetninger	20	-600 000	-6 551 572
Sum kortsiktig gjeld		-11 833 812	-20 083 256
Sum egenkapital og gjeld		-150 588 937	-170 511 637

Noter til regnskapet

Note 1 Bevilgning fra departementene – post 50

Fordeling av bevilgningene fra departementene er som følger:

Tabell 1.3

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
50	Kommunal- og regionaldepartementet	143 000 000	142 500 000	500 000	0,4 %
50	Utdannings- og forskningsdepartementet	29 569 000	29 589 000	-20 000	-0,1 %
50	Barne- og familiedepartementet	10 716 000	10 716 000	0	0,0 %
50	Miljøverndepartementet	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %
50	Kultur- og kirke departementet	31 734 000	31 734 000	0	0,0 %
50	Helse- og omsorgsdepartementet	5 100 000	5 100 000	0	0,0 %
50	Landbruks- og matdepartementet	4 000 000	4 000 000	0	0,0 %
	Sum bevilgninger fra dept.	226 119 000	225 639 000	480 000	0,2 %
50	Kommunal- og regionaldepartementet	0	4 650 000	-4 650 000	-100,0 %
	Sum bevilgninger fra dept., inkl. Samefolkets fond	226 119 000	230 289 000		

Avkastning Samefolkets fond inntektsføres ikke over resultatregnskapet. Ved mottak av innbetaling bokføres denne i balansen under punkt «Samefolkets fond – avkastning».

Den totale bevilgningen for 2004 til Sametinget var kr 226 119 000 (eksklusive Samefolkets fond), men ved budsjettreguleringen i mai 2003 ble det endelige budsjettet vedtatt med en total ramme på kr 225 639 000 (eksklusive Samefolkets fond).

Sametinget har totalt fått innbetalt kr 226 119 000 fra de ulike departementene i 2004. Det er også mottatt øvrige innbetalinger/tildelinger fra ulike departementer, men disse er bokført på tilhørende prosjekter under driftsregnskapet eller spesielle driftsutgifter.

Differansen på kr 500 000 på bevilgningen fra Kommunal- og regionaldepartementet skyldes bevilgning over statsbudsjettets kap. 500.21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag – tilsagn om

midler til prosjektet Samisk statistikk, prosjekt 71.17, tilsagn nr. 3/2004. Denne var ikke tatt med i Sametingets budsjett for 2004.

Utdannings- og forskningsdepartementet har i brev av 12.04.04 korrigert sitt tidligere tilsendte tilsagnsbrev av 01.04.04. Dette gjelder tilsagn over kap. 206 post 50, og forklaringen til dette er som følger:

«Budsjettforslaget i St.prp. nr 1 (2003–2004) var på 26 433 000 kroner. I budsjettvedtaket 12.12.03 ble bevilgningen økt til 27 589 000 kroner jf. Budsjettinnstilling S. nr. 12 (2003–2004). Ved Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett, St.prp. nr. 63 (2003–2004) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden for 2004, ble det vedtatt et samlet budsjettkutt på 75 mill. kroner. For Kap. 206 post 50 utgjør dette 20 000 kroner.»

Dette innebærer at den samlede bevilgningen er på kr 27 569 000, og ikke kr 27 589 000. I tillegg til dette er det mottatt kr 2 000 000 over kap. 226, Kvalitetsutvikling i grunnskolen, post 21 og prosjektnr. 69161. Dette er midler til utvikling av samiske læreplaner og til samisk innhold i de nasjonale læreplanene. Dette er i regnskapet bokført over prosjekt læreplaner i driftsregnskapet, som videreføres i 2005.

I tildelingsbrev av 01.04.04 fra Utdannings- og forskningsdepartementet er det over kap. 226 post 21 bevilget kr 2 000 000 til pedagogisk kvalitetsutvikling i samisk grunnopplæring. Beløpet skal bl.a. brukes til nødvendige tiltak utover Sørsameprosjektets (Sørsamisk opplæring ved heimeskolen) grunnbeløp for å sikre tilfredsstillende fremdrift i arbeidet. Tildelingen er ikke mottatt av Sametinget pr. 31.12.04, og det må derfor bokføres som en fordring på departementet. Det vil bli tatt kontakt med departementet for å få tildelingen utbetalt i 2005.

Driftsregnskap 2004

Note 2 Driftsutgifter politisk nivå – post 01

Tabell 1.4

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
01	Sametingsrådet	4 461 296	4 290 000	-171 296	-4,0 %
	– Reserve politisk omorganisering	96 650	100 000	3 350	3,4 %
	– Tiltak barn og ungdom, jfr. rev. budsjett 04	75 000	200 000	125 000	62,5 %
01	Sametingets plenum	4 837 022	4 405 000	-432 022	-9,8 %
01	Sametingets møtelederskap	602 468	350 000	-252 468	-72,1 %
01	Sametingsgruppene	1 783 417	2 305 000	521 583	22,6 %
01	Sametingets kontrollkomité	84 253	106 000	21 747	20,5 %
01	Sametingets tilskuddstyre	475 100	640 000	164 900	25,8 %
01	Samisk parlamentarisk råd	641 070	690 000	48 930	7,1 %
01	Sametingets språkstyre	265 589	345 000	79 411	23,0 %
01	Samisk språknemnd	875 277	840 000	-35 277	-4,2 %
01	Fiskeripolitisk utvalg	70 323	70 000	-323	-0,5 %
01	Sametingets ungdomspolitisk utvalg (SUPU)	181 165	324 000	142 835	44,1 %
01	Interreg overvåkingskom./tilskuddsstyre	80 172	150 000	69 828	46,6 %
Sum drift politisk nivå		14 528 802	14 815 000	286 198	1,9 %

Driftsutgifter for politisk nivå viser et underforbruk på kr 256 198 i forhold til revidert budsjett.

Overforbruket til Sametingsrådet skyldes først og fremst et høyere aktivitetsnivå i forhold til budsjettet.

Medgåtte utgifter for Sametingets plenum, Sametingets møtelederskap og Sametingsgruppene må ses i sammenheng i 2004. Totalt forbruk på disse er på kr 7 222 907 mot revidert budsjett på

kr 7 060 000, som igjen gir et overforbruk på kr 162 907.

Medgått utgifter til Fiskeripolitisk utvalg er bokført med kr 70 323, i tillegg til dette er kr 240 000 overført fra denne posten til post 63 Regionalutvikling og samarbeid. Overforbruket skyldes stor politisk aktivitet innenfor fiskeri. Arbeidet med problemstillinger i tilknytning til Havressursutvalget har vært omfattende. Arbeidet er svært viktig for samiske fiskeriinteresser. Det har på den bakgrunn vært nødvendig med innhenting

av ekstern juridisk ekspertise. Det tverrpolitiske arbeidet i fiskeripolitisk utvalg i forbindelse med Sametingets melding om fiske som næring i kyst- og fjordområdene har vært mer omfattende enn budsjettet. I tillegg har Sametinget deltatt i Finnmark fylkeskommunes prosjekt «Fiskeripolitikk med Finnmarksvri».

På bakgrunn av at det har vært et omfattende arbeid i samarbeid med regionalt nivå er utgiftene også finansiert over post 63 Regionalutvikling og samarbeid.

Note 3 Driftsutgifter administrativt nivå – post 01

Tabell 1.5

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
01	Direktør	2 530 601	2 625 000	94 399	3,6 %
01	Språkavdelingen	4 847 654	4 884 000	36 346	0,7 %
01	Kultur- og næringsavdelingen	7 115 315	6 713 500	-401 815	-6,0 %
01	Miljø- og kulturminnevernavdelingen	7 778 627	7 644 000	-134 627	-1,8 %
01	Bibliotek- og informasjonsavdelingen	8 479 678	8 641 000	161 322	1,9 %
01	Opplæringsavdelingen	10 927 960	10 493 000	-434 960	-4,1 %
01	Samfunnsavdelingen	3 688 916	3 775 000	86 084	2,3 %
01	Plan- og administrasjonsavdelingen	7 452 489	7 949 000	496 511	6,2 %
01	Ikke spesifisert til hvilke avd. i rev.bud. 2004		-165 000		
Sum drift administrasjon		52 821 240	52 559 500	-261 740	-0,5 %

Overforbruket i Kultur- og næringsavdelingen skyldes først og fremst utgifter medgått til forvaltning og deltakelse i Interreg programmene. Utgiftene til administrering og oppfølging av Sametingets to Interreg programmer er kostnadskrevende. Dette skyldes behovet for nær kontakt med sekretariatene både i Østersund og Jokkmokk. I tillegg er selve styringen av programmene gjennom beslutningsgrupper og interregstilskuddsgruppe kostnadskrevende. Sametinget fikk i 2004 kr 164 500 av prosjektmidlene i teknisk assistanse tilskudd til administreringen av programmene. Dette innebærer at Sametingets deltagelse i interreg samarbeidet genererer et underskudd som må dekkes av øvrige ordinære driftsmidler i administrasjonen.

Det vil ikke bli videreført en egen stilling for 2005 til gjennomføring av ovennevnte arbeid i forbindelse med Interreg. Sametinget vil også i 2005 foreta en vurdering av Interreg ordningen, dvs. om Sametinget fortsatt skal ha et forvaltningsansvar mht. Interreg eller ikke.

Overforbruket i Opplæringsavdelingen på kr -434 960 er ikke reelt, da avdelingen har et tilsvarende underforbruk på kr 422 247 under post 22.1 Læremiddelutvikling/FoU. Utgifter tilhørende post 22 er bokført i avdelingens regnskap. Tar vi hensyn til dette har avdelingen er overforbruk på kr -12 713, og for administrasjonen totalt gir dette kr 160 507 i underforbruk i forhold til budsjettet.

Note 4 Spesielle driftsutgifter – post 22

Tabell 1.6

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
22.1	Læremiddelutvikling/FoU	3 077 753	3 500 000	422 247	12,1 %
22.3	Internett, datainformasjon og arkivsystem	1 599 229	1 600 000	771	0,0 %
22.6	Motiveringspris/likestillingspris	109 428	50 000	-59 428	-118,9 %
22.7	Konferanser	503 810	680 000	176 190	25,9 %
22.9	Finnmarksloven	891 307	200 000	-691 307	-345,7 %
22.10	Manntallsprosjekt	675 784	676 000	216	0,0 %
Sum spesielle driftsutgifter		6 857 310	6 706 000	-151 310	-2,3 %

Overforbruket vedrørende likestillingsprisen skyldes utgifter i forbindelse med forberedning til selve prisutdelingen samt utgifter til likestillingspris komité møtene.

Finnmarksloven er den viktigste sak for det samiske folk siden striden om utbygging av Alta/Kautokeino-vassdraget. Sametinget har krevd omfattende endringer i lovforslaget og har mobilisert i forhold til Regjeringen, Stortinget og offentligheten for å vinne frem med sine synspunkter. Det er brukt kr 691 307 mer enn budsjettert til Sametingets arbeid med Finnmarksloven. Dette arbeidet har blant annet krevd omfattende reise-

og møtevirksomhet, samt bruk av ekstern kompetanse som Sametinget ikke innehar.

Virkemiddelregnskap 2004

Sametingets virkemidler er en blanding av fondsmidler som gis som tilsagn med gyldighet over flere år eller som årlige tilsagn.

Totalt viser virkemiddelregnskapet for 2004 et overskudd på kr 319 779. De enkelte postene blir presentert og eventuelt kommentert i nedenstående noter.

Tabell 1.7

Post	Tekst	Res hiå	Rev.bud 04	Avvik	i %
51	Næringsutvikling	22 765 822	22 417 000	-348 822	-1,6 %
52	Kultur	31 611 297	31 747 000	135 703	0,4 %
53	Samisk språk	41 359 137	41 450 000	90 863	0,2 %
54	Miljø- og kulturvern	11 484 150	11 526 000	41 850	0,4 %
55	Andre tilskudd (politisk arbeid)	4 450 998	4 451 000	2	0,0 %
56	Opplæring	24 292 640	24 302 000	9 360	0,0 %
57	Internasjonalt samarbeid	3 495 530	4 184 500	688 970	16,5 %
58	Samefolkets fond	421 589	0	-421 589	–
59	Helse- og sosialsatsing	4 023 496	4 100 000	76 504	1,9 %
60	Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjeneste	5 418 000	5 396 000	-22 000	-0,4 %
61	Likestillingstiltak	288 662	330 000	41 338	12,5 %
62	Samisk statistikk	800 000	300 000	-500 000	-166,7 %
63	Regional utvikling og samarbeid	827 400	1 355 000	527 600	38,9 %
Sum virkemidler		151 238 721	151 558 500	319 779	0,2 %

Note 5 Næringsutvikling – post 51

Tabell 1.8

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
51.1	Samisk utviklingsfond	16 430 022	19 267 000	2 836 978	14,7 %
51.1	Næringskombinasjoner	3 185 800	0	-3 185 800	–
	Sum Samisk utviklingsfond	19 615 822	19 267 000	-348 822	-1,8 %
51.2	Duodji inst. og organisasjoner	3 150 000	3 150 000	0	0,0 %
	Sum næringsutvikling	22 765 822	22 417 000	-348 822	-1,6 %

Tabell 1.9 Samisk utviklingsfond

Tekst	Beløp
Inngående beholdning (IB) / Fondets kapital pr. 1/1-2004	16 285 500
Bevilgning i 2004	19 267 000
Pålagt innsparing 2004, jfr. årsregnskap 2003	-340 322
Totalt til disposisjon i fondet	35 212 178
Utbetalte tilskudd i 2004	-17 965 250
Fondets kapital pr. 31/12-2004	17 246 928
Pålagt innsparing 2005, IB feil/akk. avvik tidligere år	2 552 000
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2004	-20 147 750
Resultat samisk utviklingsfond 2004	-348 822

Det er i balansen for 2004 bokført en fordring på Samisk utviklingsfond på kr 2 552 000. Dette er for lite avsatte midler fra 2003 og tidligere år. Midlene dekkes inn via tilbaketrekking av tilsagn som foretas på bakgrunn av prosjekter som ikke gjennomføres eller ikke gjennomføres innen fristen. Totalt har de årlige tilbaketrekkingene i fondet

vært i samme størrelsesorden. I 2004 var tilbaketrekkingene av tilsagn på totalt kr 2 159 700.

Posten Samisk utviklingsfond viser et overforbruk på kr -348 822. Det avsettes kr 20 147 750 til 2005 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2004. Dette er allerede bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Tabell 1.10

Post	Tekst	2003	i %	2004	i %
51.1	Fiske	3 018 000	11,9 %	2 673 400	12,5 %
	Jordbruk	1 825 000	7,2 %	3 073 000	14,3 %
	Duodji-utvikling, investeringer	849 000	3,4 %	961 000	4,5 %
	Duodji-programmet	1 880 400	7,4 %	1 475 000	6,9 %
	Industri/bygg og anlegg	1 332 000	5,3 %	1 417 000	6,6 %
	Varehandel	264 000	1,0 %	428 000	2,0 %
	Turisme	2 153 000	8,5 %	2 025 000	9,4 %
	Eiend./forr.drift	940 000	3,7 %	2 109 000	9,8 %
	Off., priv, sos. tjenesteyting (inkl. kultur)	4 276 000	16,9 %	4 239 500	19,7 %
	Sum næringer	16 537 400		18 400 900	
	Næringskombinasjoner	8 751 900	34,6 %	3 067 300	14,3 %
Sum tildelt tilskudd i 2004		25 289 300	100,0 %	21 468 200	100,0 %

Note 6 Kultur – post 52

Tabell 1.11

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
52.1	Samisk kulturfond	8 029 509	7 958 000	-71 509	-0,9 %
52.2	Samiske forlag	1 573 005	1 573 000	-5	-0,0 %
52.3	Samiske kulturhus	5 157 000	5 157 000	0	0,0 %
52.4	Samiske kulturorganisasjoner	1 096 000	1 253 000	157 000	12,5 %
52.5	Samiske festivaler	1 361 000	1 360 000	-1 000	-0,1 %
52.6	Samisk idrett	750 000	750 000	0	0,0 %
52.7	Samisk teater (Beaivváš Sámi Teáhter)	11 296 000	11 296 000	0	0,0 %
52.8	Kunstnerstipender	1 248 782	1 300 000	51 218	3,9 %
52.9	Samiske publikasjoner	800 000	800 000	0	0,0 %
52.10	Utstillingsvederlag for samiske kunstnere	300 000	300 000	0	0,0 %
Sum kultur		31 611 297	31 747 000	135 703	0,4 %

Tabell 1.12 Samisk kulturfond

Tekst	Beløp
Fondets kapital pr. 1/1-2004	9 508 257
Bevilgning i 2004	7 958 000
Pålagt innsparing jfr. årsregnskap 2003	-71 509
Totalt til disposisjon i fondet	17 394 748
Utbetalte tilskudd i 2004	-9 243 219
Tilbaketrekking av tilskudd i 2004	0
Fondets kapital pr. 31/12-2004	8 151 529
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2004	-8 223 038
Resultat samisk kulturfond 2004	-71 509

Posten Samisk kulturfond viser et overforbruk på kr -71 509. Det avsettes kr 8 223 038 til 2005 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2004. Dette er allerede bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Samiske kulturorganisasjoners underforbruk skyldes at det ikke er utbetalt tilskudd til Samisk filmforbund. Dette pga. at de ikke har hatt noen aktivitet i 2004.

Note 7 Samisk språk – post 53

Tabell 1.13

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
53.1	Tospråkelighetstilskudd	33 796 878	33 850 000	53 122	0,2 %
53.2	Språkprosjekter innenfor forv.området		2 000 000		0,0 %
53.3	Språkprosjekter utenfor forv.området	4 412 259	2 450 000	37 741	1,5 %
53.4	Språksentre	3 150 000	3 150 000	0	0,0 %
Sum språk		41 359 137	41 450 000	90 863	0,2 %

Post 53.1 Tospråkelighetstilskudd har et underforbruk på kr 53 122. Dette skyldes tilbaketrekking/ tilbakebetaling av tidligere utbetalt tilskudd.

Tabell 1.14 Språkprosjekter

Tekst	Beløp
Kapital/avsetning pr. 1/1-04	0
Budsjett 2004 – 53.2 Språkprosj. innenfor forv.omr.	2 000 000
Budsjett 2004 – 53.3 Språkprosj. utenfor forv.omr.	2 450 000
Totalt til disposisjon i 2004	4 450 000
Utbetalte tilskudd i 2004	-3 802 800
Tilbaketrekking av tilskudd i 2004	58 541
Rest til disposisjon pr. 31/12-2004	705 741
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2004	-668 000
Resultat språkprosjekter 2004	37 741

Posten språkprosjekter innenfor og utenfor forvaltningsområdet viser et underforbruk på kr 37 741. Det avsettes kr 668 000 til 2005 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2004. Dette er allerede bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

dige tilsagn pr. 31. desember 2004. Dette er allerede bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Note 8 Miljø- og kulturvern – post 54

Tabell 1.15

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
54.1	Samisk kulturminnevern	1 458 150	1 500 000	41 850	2,8 %
54.2	Museer	10 026 000	10 026 000	0	0,0 %
Sum miljø- og kulturvern		11 484 150	11 526 000	41 850	0,4 %

Tabell 1.16

Tekst	Beløp
Kapital/avsetning pr. 1/1-04	2 184 350
Budsjett 2004	1 500 000
Refordeling revidert budsjett	0
Totalt til disposisjon i 2004	3 684 350
Utbetalte tilskudd i 2004	-941 500
Tilbaketrekking av tilskudd i 2004	0
Rest til disposisjon pr. 31/12-2004	2 742 850
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2004	-2 701 000
Resultat samisk kulturminnevern 2004	41 850

Sametinget forvalter en tilskuddordning til samisk kulturminnevern finansiert av Miljøverndepartementet. Disse midlene har de foregående årene vært behandlet som bundne midler.

Posten samisk kulturminnevern viser et underforbruk på kr 41 850. Det avsettes kr 2 701 000 til 2005 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2004. Dette er allerede bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Note 9 Andre tilskudd (støtte til politisk arbeid) – post 55

Tabell 1.17

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
55.1	Samiske hovedorganisasjoner	1 951 000	1 951 000	0	0,0 %
55.2	Politiske grupper i Sametinget	1 799 998	1 800 000	2	0,0 %
55.4	Opposisjonens arbeidsvilkår	700 000	700 000	0	0,0 %
Sum andre tilskudd– støtte til politisk arb.		4 450 998	4 451 000	2	0,0 %

Note 10 Opplæring – post 56

Tabell 1.18

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
56.1	Læremiddelutv. – grunnskole og v.g.oppl.	12 169 996	11 439 000	-730 996	-6,4 %
56.2	Kompetanseheving	3 028 656	3 250 000	221 345	6,8 %
56.3	Barnehager	9 093 989	9 613 000	519 012	5,4 %
Sum opplæring		24 292 640	24 302 000	9 360	0,0 %

Sametinget forvalter en tilskuddordning til samisk læremiddelutvikling finansiert av Utdannings- og forskningsdepartementet. Disse midlene har de foregående årene vært behandlet som bundne midler. Sametinget må avsette kr 14 453 131 til budsjettåret 2005 til dekning av forpliktelsene som gjelder læremiddelutvikling, inkl. læremiddelprosjek-

ter til barnehagesektoren. Læremiddelutvikling viser et underforbruk på kr 9 360.

Avvikene på de ulike postene er ikke riktige. Dette fordi beholdningsendringen fra 2003 til 2004 på

kr 1 806 438 er bokført mot post 56.1, og ikke fordelt på alle postene. Avsetning gyldige tilsagn

pr. 31.12.04 er på kr 14 453 131 mot avsetningen pr. 31.12.03 på kr 12 646 693. Se også tabell nedenfor.

Tabell 1.19 Læremiddelutvikling

Tekst	Beløp
Kapital/avsetning pr. 1/1-04	12 646 693
Budsjett 2004 fra post 56.1 – Læremiddelutvikling	11 439 000
Budsjett 2004 fra post 56.2 – Kompetanseheving	3 250 000
Budsjett 2004 fra post 56.3 – Barnehager	9 613 000
Refordeling revidert budsjett	0
Totalt til disposisjon i 2004	36 948 693
Utbet. tilskudd i 2004: post 56.1 Læremiddelprosj.	-10 766 956
Utbet. tilskudd i 2004: post 56.2 Komp.heving	-2 634 672
Utbet. tilskudd i 2004: post 56.3 Barnehager	-9 084 575
Tilbaketrekking av tilskudd i 2004	0
Rest til disposisjon pr. 31/12-2004	14 462 491
Gyldige tilsagn pr. 31/12-2004	-14 453 131
Resultat læremiddelutvikling 2004	9 360

Note 11 Internasjonalt arbeid – post 57

Tabell 1.20 Internasjonalt arbeid

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
57.1	Interreg – regional andel	2 576 530	1 200 000	-1 376 530	-114,7 %
57.1	Interreg – drift interreg Syd	0	100 000	100 000	100,0 %
57.4	Interreg III A Syd Sverige-Norge Aerjel	0	833 400	833 400	100,0 %
57.5	Interreg III A Nord Sápmi	0	1 002 100	1 002 100	100,0 %
	Sum Interreg	2 576 530	3 135 500	558 970	17,8 %
57.2	Barentssamarbeid	30 000	50 000	20 000	40,0 %
57.2	Barents urfolkskontor i Murmansk	150 000	150 000	0	0,0 %
57.3	Annet internasjonalt arbeid	320 000	300 000	-20 000	-6,7 %
57.6	Tilsk. til grenseoverskridende samiske org.	449 000	549 000	100 000	18,2 %
	Sum internasjonalt arbeid	3 525 530	4 184 500	658 970	15,7 %

Tabell 1.21 Interreg 2004

	57.1 Reg.andel	57.1 Drift Syd	57.4 Statlig Syd	57.5 Statlig Nord	Totalt
Avsetning pr. 1/1-2004	1 028 650	250 000	2 778 000	2 704 100	6 760 750
Budsjett 2004 og refordeling revidert budsjett	1 200 000	100 000	833 400	1 002 100	3 135 500
Totalt til disposisjon i 2004	2 228 650	350 000	3 611 400	3 706 200	9 896 250
Utbetalt tilskudd i 2004	-302 800	-300 000	-308 500	-621 000	-1 532 300
Rest til disposisjon pr. 31/12-2004	1 925 850	50 000	3 302 900	3 085 200	8 363 950
Avsetning pr. 31/12-2004 – Gyldig/rest tilsagn	-1 215 889	0	-2 622 668	-3 966 423	-7 804 980
Resultat interreg 2004	709 961	50 000	680 232	-881 223	558 970

Posten Interreg viser et underforbruk på kr 558 970. Det avsettes kr 7 804 980 til 2005 til dekning av gyldige tilsagn pr. 31. desember 2004.

Dette er allerede bevilgede tilsagn til tilskuddsmottakere.

Note 12 Samefolkets fond – post 58

Tabell 1.22

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
58.1	Samefolkets fond	421 589	0	-421 589	–
	Sum Samefolketsfond	421 589	0	-421 589	–

Tabell 1.23 Avkastning Samefolketsfond

Tekst	Beløp
Samefolkets fond/innestående pr. 31/12-04	79 663 530
Fratrukket kapital Samefolkets fond	-75 000 000
Sum avkastning	4 663 530

Tabell 1.24 Bundne midler Samefolketsfond

Tekst	Beløp
Avkastning bokført pr. 1/1-2004	16 419 150
Avkastning 2004	4 663 530
Korrigert avkastning pr. 31/12-04	422 450
Sum opparbeidet avkastning pr. 31/12-2004	21 505 130

Tabell 1.25

År	Bevilgning fra KRD	Avkastning Norges Bank	Avvik
2002	4 650 000,00	5 071 588,85	-421 588,85
2003	4 650 000,00	4 650 861,48	-861,48
	9 300 000,00	9 722 450,33	-422 450,33

I 2002 og 2003 er det foretatt feilføringer vedrørende avkastningen på Samefolkets fond. Dette skyldes at det har vært uklarheter om hvilke av følgende beløp tilfaller Sametinget:

- Bevilgningen som Kommunal- og regionaldepartementet bevilger til Sametinget på kr 4 650 000.
- Kapitaliserte avkastning som gis på bankkontoen i Norges bank hvor fondet på 75 millioner kroner er avsatt.

Dette er nå avklart med Kommunal- og regionaldepartementet. Det foretas en bevilgningsendring i

Stortinget på høsten jf. den årlige kapitaliserte avkastningen i Norges Bank. Dette betyr at:

- Kr 421 588,85 feilført mottatt korrigert avkastning for 2002. Ble overført fra departementet 26.11.03 i tråd med bevilgningsendring i St prp nr 22 (02–03).
- Kr 861,48 i for lite ført fordring på avkastningen for 2003.

På bakgrunn av dette har vi korrigert avkastningen i Samefolkets fond, jf. avklaringen med Kommunal- og regionaldepartementet.

Note 13 Helse- og sosialsatsing – post 59

Tabell 1.26

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
59	Helse- og sosialsatsing	4 023 496	4 100 000	76 504	1,9 %
	Sum helse- og sosialsatsing	4 023 496	4 100 000	76 504	1,9 %

Note 14 Arkiv-, bibliotek- og informasjonstjenester – post 60

Tabell 1.27

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
60.1	Mobile bibliotekstjenester	4 730 000	4 708 000	-22 000	-0,5 %
60.2	Samisk arkiv	688 000	688 000	0	0,0 %
	Sum arkiv-, bibl.- og informasjonstjeneste	5 418 000	5 396 000	-22 000	-0,4 %

Note 15 Likestilling – post 61

Tabell 1.28

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
61.1	Forskning på likestilling	51 572	100 000	48 428	48,4 %
61.2	Andre likestillingstiltak	237 090	230 000	-7 090	-3,1 %
	Sum likestilling	288 662	330 000	41 338	12,5 %

Underforbruket på post 61.1 Forskning på likestilling skyldes at det ble bevilget midler til to forskjel-

lige prosjekter. Disse to prosjektene viste seg å koste mindre enn forutsatt.

Note 16 Samiskrelatert statistikk i Norge – post 62

Tabell 1.29

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
62.1	Samiskrelatert statistikk i Norge	800 000	300 000	-500 000	-166,7 %
	Sum samiskrelatert statistikk i Norge	800 000	300 000	-500 000	-166,7 %

Kommunal- og regionaldepartementet har over kap. 500.21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag gitt tilsagn på midler for 2004 til prosjektet Samisk statistikk, prosjekt 71.17, tilsagn nr. 3/2004. Tilsagnet er på kr 500 000, og er innbetalt i 2004. Bevilgningen er iht. tildelingsbrev overførbar. Prosjektet har som formål å tilrettelegge og organisere samiskrelaterte data for statistikkformål.

I tillegg til mottatt bevilgning fra Kommunal- og regionaldepartementet er det i budsjettet for 2004 bevilget totalt kr 300 000 til formålet av Sametinget. Sametinget har ikke foretatt utbetaling over posten i 2004, men midlene er bundet iht. avtalt prosjektplan. På bakgrunn av dette er det avsatt kr 800 000 i regnskapet, slik at midlene kan utbetales i 2005 iht. formålet i prosjektet.

Note 17 Regional utvikling og samarbeid – post 63

Tabell 1.30

Post	Tekst	Res hiå	RevBud 2004	Avvik	i %
63	Samarbeidsavtaler med fylkeskommunene	666 400	1 155 000	488 600	42,3 %
63	Samiske bibliotektjenester	161 000	200 000	39 000	19,5 %
	Sum internasjonalt arbeid	827 400	1 355 000	527 600	38,9 %

Note 18 Fordringer

Denne posten består av ordinære kundefordringer, ikke mottatte bevilgninger 2004 fra departementer

og øvrige fordringer så som lønns- og reiseforskudd.

Note 19 Egenkapital

Tabell 1.31

Beskrivelse	
Egenkapital pr. 31/12-2003	49 575
Egenkapital pr. 31/12-2004	-593 352
Endring av egenkapital	642 926

Note 20 Øvrige avsetninger

Tabell 1.32

Spesifisering av øvrige avsetninger	Beløp
Tildelte tilsagn i 2004, men er ikke ferdigstilt og utbetalt i 2004:	
Språkprosjekter innenfor og utenfor forvaltningsområdet	668 000
Sak 047/04 Samarbeidsprosj. fjernundervisningsteknologi skole nr. 26 i Lovozero	75 000
Gjenstående tildelt, men ikke utbet. vedr. prosj.midler motivasjonsseminaret/ kvinnetiltak	51 572
Tildelte, men ikke utbetalte tilsagn post 52.4 Samiske kulturorganisasjoner	150 000
Tildelte, men ikke utbetalte tilsagn post 52.5 Samiske festivaler	66 200
Tildelte, men ikke utbetalte tilsagn post 63.2 Regional utvikling og samarbeid	50 000
Tildelte, men ikke utbetalte tilsagn post 01 Drift pol. nivå, tiltak barn og unge, jfr. rev.bud-04	75 000
Samisk statistikk, ikke utbet. budsj. bev. på kr 300 000 og mott. tildeling KRD kr 500 000	800 000
Igangsatte, men ikke ferdigstilte prosjekter/arbeid som må overføres til 2005:	
Prosjekt læreplaner, rest tilleggsfinansiering fra Utdanningsdirektoratet	651 500
Prosjekt korrekturprogram	1 586 000
Prosjekt Nordpluss (ordbok for samfunn og helse), eksternt finansiert prosjekt	347 000
Valgarbeid	767 000
Samemanntallsprosjektet	312 000
Nytt biblioteksystem, rest i forhold til budsjettet på post 22	345 000
Prosjekt ny publiseringsløsning (internett, intranett og døgnåpen forvaltning)	607 300
Sum avsetninger	6 551 572

Vedlegg 2**Sametinget som arbeidsgiver****Likestilling**

Redegjørelsen her er et sammendrag på likestillingen i Sametinget som arbeidsgiver, jf. likestillingslovens § 1a. Redegjørelsesplikten og aktivitetsplikten som myndighetsutøver, er tatt inn i de ulike del kapitlene.

Beskrivelse av faktisk tilstand

Tabell 2.1 Andel kvinner og menn i Sametinget

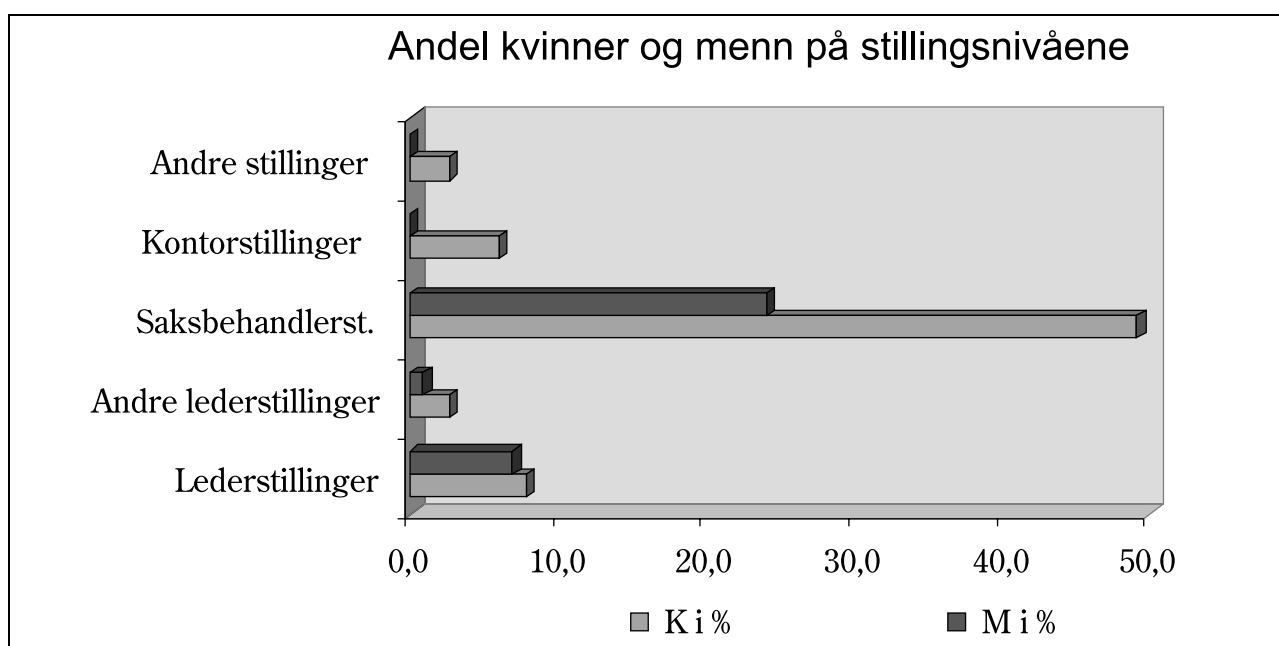
	2000	2001	2002	2003	2004
Menn	34,7	33,7	32,7	30,6	31,9
Kvinner	65,3	66,3	67,3	69,4	68,1
	100	100	100	100	100

Utviklingen fra 2000 til 2004 viser at Sametinget rekrutterer flere kvinner enn menn. Dette følger

naturlig av at det også på utdanningssiden utdannes flere kvinner enn menn, spesielt i de samiske områdene. Sametinget har 7 fagavdelinger. Det ser ut til at avdelingene arbeider med å jevne ut kjønnsforskjellene internt i avdelingene. Samfunnsavdelingen og språkavdelingen som tidligere var sterkt kvinnedominert har fått inn flere menn, mens det i de mannsdominerte avdelingene ser ut til å være rekruttert kvinner. Bibliotek- og informasjonsavdelingen og Opplæringsavdelingen har fortsatt mer enn 80 % kvinner.

Ledergruppen i Sametinget, direktøren og avdelingsdirektørene, består av 6 kvinner og 2 menn. Det gir en kvinneandel på 75 %. I den utvidede ledergruppen, toppledergruppen og underdirektørene, er det 9 kvinner og 7 menn, en kvinneandel på 56 %. Figuren nedenfor viser fordelingen på stillingsnivå.

Tabellen nedenfor viser andel kvinner av totalt antall kvinner i Sametinget og andel menn av totalt

Figur 2.1

Tabell 2.2

St.betegnelse	K	K i %	M	M i %	Totalt	Totalt i %
Konsulent	10	12,7 %	3	8,1 %	13	11,2 %
Førstekonsulent	30	38,0 %	13	35,1 %	43	37,1 %
Rådgiver	15	19,0 %	10	27,0 %	25	21,6 %
Underdirektør	3	3,8 %	6	16,2 %	9	7,8 %

antall menn i Sametinget, på de stillingsnivåene med flest ansatte.

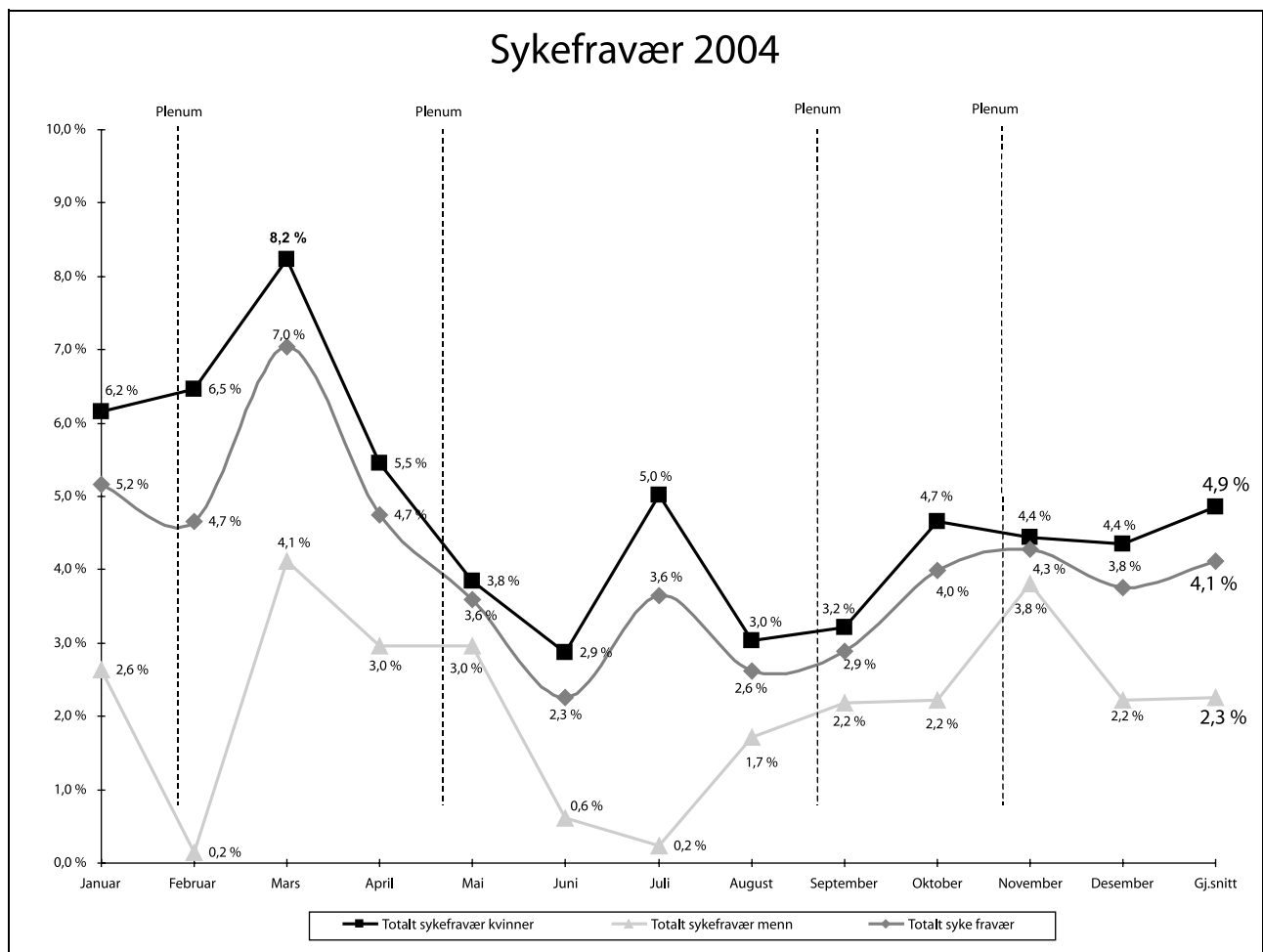
En vurdering av dette er at det ser ut til at menn søker høyere stillinger enn det kvinner gjør. Menn søker karriere mens kvinner søker og forblir på saksbehandlernivået.

Sametinget har en målsetning i de lokale lønnsforhandlingene å redusere eventuelle skjevheter mellom kvinner og menn når det gjelder lønn for likt arbeid. Lønnspolitikken har over tid vært slik at det har vært lik lønn mellom kvinner og menn i

ledergruppen. Her er det stillingsnivået som har vært det avgjørende.

Hva gjelder det neste nivået som er rådgivere og førstekonsulenter så har menn i snitt hatt høyere lønn enn kvinner. Etter årets lokale lønnsforhandlinger er forskjellen mellom kvinner og menn på rådgivernivå har økt noe til fordel for menn, mens på førstekonsulentnivå har kvinner gått forbi sine mannlige kollegaer.

Alle ledige stillinger skal i prinsippet lyses ut eksternt. I løpet av de siste fire årene har det vært noen skifter i lederteamet. Nåværende direktør ble

Figur 2.2

rekruttert internt, mens 3 av de 7 avdelingsdirektørene er eksternt rekruttert, herav 1 kvinne og 2 menn.

Når det gjelder arbeidstid, andel deltid og omfanget av overtid blant kvinner og menn, har Sametinget fortsatt ikke gode nok registreringsordninger til at det er hensiktsmessig med en grundigere vurdering av disse forholdene. Det er iverksatt et arbeid for å få dette på plass, slik at dette forhåpentligvis vil komme med fra neste år. Grafen nedenfor viser sykefraværet for 2004.

Også i Sametinget som i øvrige offentlige sektor har kvinner høyere sykefravær enn menn. Sammenlignet med 2003 så har sykefraværet i snitt gått ned med 1,4 % for kvinner og med 4,9 % for menn. Den positive utviklingen skyldes reduksjon i langtidssykefraværet både hos kvinner og menn. Sammenlignet med landsgjennomsnittet har Sametinget lavt sykefravær. På landbasis har sykefraværet gått ned fra 8,1 til 6,5 prosent fra 3. kvartal 2003 til 3. kvartal 2004. For menn gikk sykefraværet ned fra 6,9 til 5,4 prosent og for kvinner fra 9,7 til 7,8 prosent fra 3. kvartal 2003 til 3. kvartal 2004.

Når det gjelder fravær ved barns sykdom så kommer kvinner og menn likt ut i Sametinget, med en prosentvis andel på henholdsvis kvinner og menn på 0,8 og 0,7 %. I 2004 har ikke ansatte menn i Sametinget gjort bruk av omsorgspermisjon ordningen. For kvinner lå dette på 2,5 % i gjennomsnitt. For andre permisjoner (velferd, studie, osv) så ligger gjennomsnittet på 2,7 % for kvinner og 2,4 % for menn.

Aktivitetsplikten

Sametinget har iverksatt arbeidet med en strategiplan for likestilling på administrativt nivå. Hensikten er på en systematisk måte å arbeide med å fremme likestillingen mellom kvinner og menn i Sametinget og synliggjøre ansvarslinjene for likestillingsarbeidet.

Det er lagt vekt på to strategier: Integrering av likestilling i arbeidet med personal- og lønnspolitikken, og fokus på likestilling i den pågående virksomhetsutviklingen, jfr påfølgende kapittel om ny organisering. Det er videre valgt ut tre strategiske områder; personalpolitikk, lønnspolitikk og styringsdialogen i virksomheten.

Sametinget behandler personalreglementet i plenum februar 2005. Målsetningen for personalpolitikken er; «Sametinget vil arbeide for at kvinner og menn skal gis like muligheter på arbeidsplassen. Sametinget skal ivareta likestillingsperspektivet ved ansettelser, lønn, forfremmelser og opplæring. Sametinget ønsker en balansert alders- og

kjønns sammensetning, samt å legge til rette for at personer med redusert funksjonsevne kan rekrutteres til Sametinget.»

Lønnspolitikken skal være en integrert del av personalpolitikken. For å få dette til, vil Sametinget ta i bruk lønns- og personalpolitiske hjelpemidler som likestillingstiltak, stillings- og personvurderingssystemer, rekrutterings- og introduksjonstiltak, lønns- og personalpolitiske planer, kompetanseplaner, opplæringsplaner, herunder bruk av samisk i Sametinget, karriereutviklingsplaner, medarbeidersamtaler, lederutvikling og seniorpolitiske tiltak.

I styringsdialogen har Sametinget tatt i bruk Balansert målstyring (BM) som et styringsverktøy. Modellen understreker nødvendigheten av langsiktige visjoner, tydelige mål og systematisk måling av resultater. Verktøyet klargjør hva som er målsettinger, strategier, tiltak og prioriteringer og hvem som er ansvarlig for de mål som er satt. Det er definerte 3 kritiske suksessfaktorer i Balansehåndboka som direkte knyttes opp mot lønns- og personalpolitikken. Disse er en målrettet og forutsigbar personal- og lønnspolitikk, engasjerte og kompetente medarbeidere og god intern informasjon og kommunikasjon.

Arbeidet med strategiplanen videre vil være å få på plass tiltakene på de ulike strategiske områdene og oppfølging av disse.

Helse, miljø og sikkerhet

Sametinget skal være en attraktiv arbeidsplass der de ansatte er engasjert og interessert i virksomhetens utvikling. Virksomheten skal ha en kontinuerlig innsats for å forebygge ulykker, helse- og miljøskader, og for å skape økt trivsel for den enkelte arbeidstaker på arbeidsplassen.

Helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet (HMS) ble høyt prioritert fra 2. halvår 2003. Det påbegynte arbeidet fortsatte i 2004. Kartleggingen i form av spørreundersøkelsen og besøk på de ulike kontorstedene i 2003, ga et godt grunnlag for å arbeide videre med de berørte områdene i hele 2004. I 2004 ble felles elektronisk HMS-håndbok for Sametinget utarbeidet og godkjent. Denne erstattet eksisterende HMS-håndbøker og rutiner med felles rutiner og organisering for virksomheten.

Sametinget har fra 2000 hatt tilknytningsavtaler med ulike bedriftshelsetjeneste institusjoner. Fra 2003 begynte arbeidet med tilknytningsavtale med ett bedriftshelsetjenestefirma som kunne tilby tjenester til samtlige 6 kontorsteder. I 2004 inngikk Sametinget forhandlinger med det firmaet som innfridde våre krav, og tilknytningsavtalen ble

undertegnet mot slutten av året gjeldende 01.01. – 31.12.2005.

Arbeidsmiljøutvalget (AMU) er opprettet. Felles verneombudarbeid er igangsatt. Sametinget har 6 verneombud og som virker på hvert sitt kontorsted med hovedverneombudet som koordinerer det hele. Det er gjennomført 40 timers grunnkurs i helse, miljø og sikkerhet for ledelsen, AMU, verneombud og ansatte som arbeider spesielt med helse, miljø og sikkerhet.

Sametinget ble fra 1. oktober 2003 en IA-virksomhet (Inkluderende Arbeidsliv). I 2004 ble samarbeidet med Trygdeetatens Arbeidslivssenter styrket og informasjon om IA er formidlet utover i systemet. Arbeidet med oppfølging av sykefravær ved hjelp av Win-fra er gjennomført, men det gjenstår noe forbedringsarbeid.

For Sametinget er det viktig med forebyggende HMS-arbeid. Å opprette et AKAN-utvalg og få utvalget i arbeid er ett tiltak. Videre ser Sametinget frem til det omfattende verne- og helsearbeidet som bedriftshelsetjenesten har påbegynt. Ytterligere forbedringer i sykefraværstatikken og løsninger rundt dette i samarbeid med trygdeetaten er et av parametrene i kartlegging og analyse. Dette vil være til hjelp for forebygging av helse, miljø og sikkerhet i Sametinget i mange år fremover.

Samisk og kulturforståelse som skal være godt ivaretatt i helse- og sosialtilbudet for det samiske samfunnet bør kunne forankres i HMS-arbeidet også i samiske institusjoner.

Ny organisering

Den siste organisasjonsendring i administrasjonen ble foretatt i 2000. Samtidig ble flere samiske institusjoner lagt under Sametingets administrasjon. I 2002–2003 ble det gjennomført en egevaluering, der det kom frem et behov for en mer målrettet prosess for å få den samordningen og utviklingen som var nødvendig. Våren 2003 ble det derfor igangsatt et utviklingsarbeid i samarbeid med Statskonsult. Resultatet av dette arbeidet var at *balansert målstyring* ble innført som et ledelses- og styringsinstrument for administrasjonen i Sametinget. Hovedmålet for administrasjonen er *Vi skal*

være profesjonelle og faglig dyktige i arbeidet for våre politikere.

Verktøyet *balansert målstyring* skal klargjøre for ledelse og ansatte hva som er prioritert, hvilke tiltak som er satt inn og hvem som er ansvarlig for å nå de mål som er satt. Samtidig med arbeidet på administrativ plan kom en forsøksordning med komiteer på politisk nivå og krav om et klarere skille mellom en råds- og plenumsadministrasjon. Prosessene på administrativt nivå og i det politiske systemet på Sametinget, synliggjorde behovet for en ny vurdering av organiseringen av Sametingets administrasjon. I tillegg har nye og større forventinger fra våre folkevalgte til service- og tjenestenivået i administrasjonen og krav til økt kvalitet og effektivitet i offentlig forvaltning generelt, bidratt til at arbeidet med organisasjonsendringen har vært prioritert i 2004.

Målet med prosessen har vært et klarere skille mellom enhetene som betjener rådet og plenum med komiteene, mer effektiv utnyttelse av kompetanse, bedre samordning av politikkutvikling og høyere kvalitet i tjenesteproduksjonen. En organiseringsgruppe bestående av representanter fra tjenestemannsorganisasjonene i Sametinget og administrativ ledelse har ledet arbeidet. Gruppen la høsten 2004 frem fem alternative modeller til diskusjon. De ansatte har vært delaktige i prosessen underveis, gjennom diskusjonsgrupper og via sine organisasjoner. Med bakgrunn i disse modellene, innspill fra de ansatte og organisasjonene, ble det utarbeidet en ny modell.

I korte trekk går modellen ut på at antall avdelinger reduseres fra dagens 7 til 2, Politikk- og forvaltningsavdelingen og Serviceavdelingen. Nytt er forslaget om innføring av 2 stabsenheter; Sametingsrådets- og direktørens stab og Plenumsstab. Plenumsstaben arbeidsområder er plenum, komiteene, møtelederskapet og kontrollkomiteen. I tillegg legges arbeidet med samemanntallet, valget inkludert valgeregler og flaggregler til plenumsstabens ansvarsområde. Modellen ble drøftet i Sametingsrådet i desember. Signalene herfra er positive og gir dermed et godt grunnlag for det videre arbeidet i 2005. Organisasjonsgruppen er oppløst, og organiseringsendringen vil nå følge bestemmelsene i Hovedavtalen i Staten.

Offentlige etater kan bestille flere eksemplarer fra:
Statens forvaltningstjeneste
Informasjonsforvaltning
E-post: publikasjonsbestilling@ft.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Andre kan bestille fra:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 8134 Dep
0033 OSLO
Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen finnes på Internett:
<http://odin.dep.no/>

Omslagsbilde:
«Čakča»/«Høst» av Synnøve Persen
© BONO 2005

Trykk: PDC Tangen, Aurskog - 09/2005

241 379
Trykksak